T. C.
Genelkurmay Başkanlığı
IX. Şube

Mahrem ve Hizmete Özel

ADMİRALTY
MUHAREBE ÖZETLERİ

25

Malta konvoyları 1942

1948

T. C.
Genelkurmay Başkanlığı
IX. Şube

Mahrem ve Hizmete Özel

ADMİRALTY
MUHAREBE ÖZETLERİ

25

Malta konvoyları 1942

1948

İçindekiler

Ekler

Krokiler

Malta konvoyları 1942

Başlangıç :

1942 senesindeki Malta konvoylarının durumu, Libya ve Mısırdaki kara muharebeleri ile bizzat Maltadaki durumun ışığ altında mütalea edilmek zorundadır. Ada, isteklerinden ötürü feci durumda olmasına rağmen, mart sonuna doğru adaya muvasalat eden nakliye gemilerinin âkıbetleri birinci fasılda açık olarak gösterildiği cihetle, nisan ve mayıs aylarında ağır hava hücumları sırasında adayı büyük mikyasta besliyebilmek münakaşaya değmez bir konudur.

İkinci ve üçüncü fasıllarda izah edildiği üzere haziran ortalarında yapılan konvoy nakliyatından bir hafta sonra kara muharebeleri sonucunda Tobruk düşmüş ve bu ayın sonunda Alman ve İtalyan kuvvetleri Mısır topraklarına girmiş ve İskenderiyeden 50 milden daha az bir mesafede ELALEMEYN'de İngiliz ordusu ile karşılamış ve bu mevkide her iki kuvvet ekim ayının son haftasına kadar kalmışlardır. Müteakıben ordumuz tarafından büyük ileri harekât başlamış ve üç ayda Trablusgarba varılarak Tunus üzerine yürünmüştü.

Ağustosa doğru, batıdan Maltaya iki kovoy sevkedilmiş ve her iki konvoy da II. ve III. fasıllarda izah edileceği gibi yolları üzerinde uğradıkları taarruzlarla can sıkıcı kayıplar vermişlerdi. Anavatan filosu, büyük kısmı ile batı konvoylarının korunmasına tahsis edilmiştir. Bunun en mühim kısmını Kuzey Rusya konvayları ile kasımda yapılan Cezayir çıkarmasının desteklenmesi işgal etmekte idi. Akdenizde Ağustos konvoylarının korunmasında çalışmış olan müteaddit sayıda muhrip eylûl ayında Kuzey denizindeki P. Q. 18 ve Q. P. 14 konvoyları ile birlikte çalışmak üzere geri alınmışlardı. Ayni zamanda, I. fasılda izah edildiği üzere biri ocak diğeri mart ayında Mısırdan Maltaya iki konvoy sevkedilmiş, dördüncü bir konvoy da III. fasılda anlatıldığı şekilde haziran ayında tertiplenmişse de mukabil tesirler dolayısile geri dönmeğe mecbur edilmişlerdir. Bundan sonra tertiplenen bir konvoy Mısırdan hareketle 20-kasımda Maltaya muvasalat edebilmiş ve ayni günde de Ordu birlikleri tarafından Bingazi zaptedilmiştir. Mısırdan hareket eden diğer konvoylar da aralık ayında Maltaya mavasalat etmişlerdir. Maltaya mürettep olarak yapılan bütün bu harekâtta, ayni sene içinde 60 ikmal gemisi sevkedilmiş olup, bunlardan 30 tanesi adaya ârızasız olarak varmış, 20 tanesi kaybedilmiş ve 10 tanesi de geriye dönmiye mecbur edilmiştir. Bundan hariç olarak, bir tayyare gemisi, iki kruvazör, bir uçak-

savar gemisi, dokuz muhrip, bu harekât safhasında kaybedilmiş, diğer birkaç harp gemisi de ciddî surette hasara uğramıştır. [1]

Muntazam bir surette yapılmış olan bu konvoy seferlerinden ayrı olarak, Maltaya denizaltı gemilerile de ikmal yapılmış ve bu gemilerle bu sene içinde adaya 20 kere küçük mikyasta hamule taşınmıştır. Diğer taraftan serî mayn dökücü gemilerden VELSHMAN ve MANXMAN gemileri de yalnız başlarına sefer yaparak adanın ihtiyaçlarına yardım etmişlerdir. ARGUS, EAGLE, FURİOUS ve Amerikan WASP tayyare gemilerinden kalkan takriben 350 kadar av tayyaresi de ada hava kuvvetlerini takviye etmek üzere gönderilmiştir.

Gerek kayıplar ve gerekse alıkonmalar esas itibarile düşmanın hava kudretinden dolayı olmuştur. Bu hal, Rusya konvoyları ile tabiî bir mukayese imkânını vermektedir. Kuzey denizinde mütearrız bir tayyare, hedefine, varmak için çok uzun bir mesafe kat'etmek mecburiyetinde kalmakta ve bu sebeple av tayyarelerinin refakati olmaksızın işlerini görmekte idiler. Akdenizde ise av tayyareleri umumiyetle vurucu kuvvete refakat etmekte idiler. Akdenizdeki konvoyların kısmen hava himayelerinin sağlanmasına mukabil, 1942 yılında biri müstesna Rusya konvoylarından hiçbirine bu himaye sağlanamamıştır. Şurası da takdire şayandır ki; deniz hava kuvvetleri ve Kraliyet hava kuvvetlerine (R.A.F.) mensup av tayyareleri, Akdenizde yapabilecekleri azamî vazifeyi görmüşlerdir. [2]

Bununla beraber, Akdenizde su üstü gemileri bakımından düşmanın bir üstünlüğü bulunmakta idi. İtalyan filosu, kendisinden beklenen enerjiyi göstermesi için, hiç değilse maddî üstünlüğü haizdi. İtalyanların elinde her zaman hizmete hazır 3 veya 4 muharebe gemisi ve muazzam bir kruvazör ve muhrip kuvveti bulunmakta idi. (Ek. D ye bak.) Akdenizdeki İngiliz filosu ise, işleri çok ağır olan diğer mevkilerden zaman zaman alınmış olanlar hariç, muharebe gemileri yerine kullanılan birkaç küçük kruvazörden iberetti. Batı konvoyları, bir veya iki muharebe gemisi tarafından desteklenmekte olup bu gemiler Kuzey Atlantik filosu veya Anavatan filosu K. lığından muvakkaten bu bölgeye alınmışlardı. Akdenizin doğu havzasında ise, refakat hizmetleri için, faydalanılmak üzere sadece kruvazörler ve muhripler bulunmakta idi. Zayıf bir kuvvetin maddî üstünlüğe sahip bir düşmana nasıl karşı koyduğu ve hangi şartlar altında teşebbüslerinden vaz geçmek zorunda kaldığı aşağıdaki fasıllarda görülecektir.

---

[1] Gelecek fasıllarda nasıl kaybedildikleri görülecek olan sekiz muhrip meyanında bulunan GURKHA muhribi, 17 - ocak tarihinde, Mısırdan kalkan M. W. 8 konvoyuna refakat görevinde iken bir denizaltı tarafından batırılmıştır.

[2] Rusya konvoyları için 22 No. lı Dz. Muharebe özeti kitabına bakınız.

Fasıl I

M. G. 1 Harekâtı (Mart - 1942)

(Kroki 1,2 ile Ek. A ya bakınız)

1 — Bu harekât, BRECONSHİRE askerî ikmal gemisile üç nakliye gemisi bulunan M. W. 10 konvoyunun İskenderiyeden Maltaya götürülmesinden bahsetmektedir. Harbin bu safhasında doğu Akdenizdeki bahrî durum herhangi bir zamandakinden çok daha müşkül bulunmakta idi. İtalyanların dört veya beş muharebe gemilerini hizmette bulundurmalarına ve kuvvetli bir hava kuvvetine malik olmalarına mukabil, İngiliz filosunda ne bir muharebe gemisi ne de istifadeye elverişli bir tayyare gemisi bulunmakta idi. İlk teşebbüs şubat ayında Maltaya bir konvoy göndermek suretile başlamış ise de bu, mukabil tesirler dolayısile akamete uğramış ve hava kuvvetleri tarafından iki gemi tahrip edilmiş üçüncü bir gemi de işe yaramaz bir hale getirilmiştir. Fakat, Akdeniz filosu Başkomutanı Amiral Cunningham ikinci bir teşebbüse tekrar geçmeye karar vermiş ve bütün kruvazör ve muhrip kuvvetlerini Tuğamiral Philip Vian komutası altında bu yolda döğüşmek üzere toplamıştı. Aynı zamanda bu harekâtı havadan da desteklemek üzere kıyıda üslenen av kuvvetlerile 300 milden fazla menzil üzerinde filonun semasında bir devriye hizmeti sağlanması da karar altına alınmıştı. Bu plân Amiral Sir Andrew Cunningham'ın nisanda filosunun komutasını Amiral Sir Henry Harwood'a bırakmadan evvel tertiplediği son harekât plânı idi. Bu plânın tatbikı, Tuğamirat Vian komutasındaki su üstü gemilerinin düşmanla parlak bir muharebe yapmalarile neticelenmiştir. Bu muharebede, takriben iki asır evvel Kempenfelt tarafından tatbik edilen usûl esas tutulmuş ve bu suretle çok daha kuvvetli bir filoya karşı tasfiye edilebilecek zayıf bir kuvvetin neler yapabileceği gösterilmiştir [1].

Bir talihsizlik eseri olarak, Amiral Harwood'un dediği gibi, (böyle bir tehlike ve bedel karşılığında Maltaya taşınabilen mevadd) ın pek az bir kısmı salimen boşaltılabildi. Muharebeden bir gün sonra, bir gemi

[1] Kempenfelt, Middleton'a 1779 Temmuzunda şöyle yazıyor:

Söyleyebileceklerimin hemen hemen hepsi, daha ziyade bu filoya olan güvenimdir. Bu, üstün bir düşman karşısında tâli bir kuvvettir. Binaenaleyh, düşmanın tasavvurlarına karşı koymak, muharebe için müsait fırsatı gözlemek ve elde etmek . . . . . kendini riske etmedikçe birşey yapmak teşebbüsünden onu menetmek üzere uzakta tutacak kadar yakın bulunmak ve sizin yapacağınız taarruzdan sakınmaktan başka birşey düşünmemeğe sevketmeye mecbur etmek için, büyük bir meharet ve şecaat elzemdir.

tayyareler tarafından bombalanarak batırılmış, sakatlanan diğer bir gemi yedeğe alınarak Marsaxlokk'a çekildi fakat Grand Harbour'a girmesi mümkün olmadı. Bununla beraber hamulesinin bir kısmı tahliye edilebildi. Diğer iki geminin, limana muvasalatlarından sonra devamlı hava taarruzları bunların boşaltılmasına mâni olmuş ve nihayet bu iki gemi hemen hemen ambarları dolu olarak batmıştır.

2 — Himaye görevi için, İskenderiyeye bağlı 3 kruvazör, bir uçaksavar gemisi, 10 Fleet sınıfı ve 6 (aslında 7) Hunt sınıfı muhrip ile Giridin batısında konvoya mülâki olmak üzere Maltaya bağlı bir kruvazör ve bir muhrip, ayrılmıştı. (Teferruat için Ek. A ya bakınız). Hund sınıfı muhripler, konvoyun hareketinden bir gece evvel 10 : 20 - mart gecesinde ve 20 mart gündüz süresinde İskenderiye ile Tobruk arasında bir denizaltı araması yapacaklar ve taramayı müteakıp Tobrukta yağ ikmali yaparak 21 - mart sabahı konvoya iltihak edeceklerdi. Tarama esnasında HEYTHROP muhribi 20 - martta bir denizaltı gemisi tarafından torpitolanmış ve yedekte Tobruğa sevkedilirken birkaç saat sonra batmıştır. Konvoy 20 - mart sabahında küçük bir himaye kuvvetile İskenderiyeden hareket edecek, Tuğamiral Vian da ertesi sabah bundan evvelki konvoyların ağır taarruzlara uğradıkları Girit - Cyrenaica arasındaki pasajın doğu tarafında konvoyla buluşmak üzere, aynı akşam üzeri ana kuvvetile limandan hareket edecekti. 22 - mart sabahı Maltadan gelen iki gemi konvoya iltihak edeceğinden kafile aynı gün guruba kadar bütün kuvvetile direkt Malta rotasının güneyinde bir rota takibile seyrine devam edecekti. Gece basarken Tuğamiral Vian, 3 kruvazör ve Fleet sınıfı muhriplerden mürekkep kuvvetile (B kuvveti) İskenderiyeye dönecek ve konvoy bundan sonraki seyahatine, Maltadan gelen gemiler, uçaksavar gemisi, ve 23 - mart sabahı iltihak edecek olan Hunt sınıfı muhriplerin refakatinde devam edecekti. Amiral Cunningham, 22 - martta veya onu takip eden gecede su üstü gemilerinin muhtemel bir müdahalesini de hesaplamıştı. Vermiş olduğu emirde böyle bir halin vukuunu dikkat nazarına alarak (. . . Böyle bir hâdise vukuunda genel olarak maksadım, mümkün olursa karanlığa kadar düşmandan sakınmak ve bilâhare muhriplerin himayesinde konvoyu Maltaya göndermek ve B kuvveti ile de icap ederse düşmanı oyalamaktır. Konvoyun bu şekilde ayrılmasını müteakıp dağınık bir halde seyretmesini de tavsiyeye şayan bulmaktayım. Eğer düşman kuvvetleri 18 doğu tul derecesinin doğusunda ve gündüz safhasında tehlikeli bir şekilde konvoyun yolunu kesecek olurlarsa, bu takdirde konvoy geri dönecektir). Demektedir.

3 — Malta denizaltı filosuna mensup dört gemi ve İskenderiyeden bir gemi (PROTEUS) keza, su üstü gemilerinin taarruzuna karşı koymak üzere, ikisi Mesina boğazının güneyine ve üçü de Taranto açıklarındaki mevkilere karakol için gönderilmişlerdi. Taranto açıklarındaki denizaltı

gemilerine 22 - marta kadar, A, B, ve C mevkileri, 23 - marta kadar da T, S, ve R mevkileri, olmak üzere iki ayrı bekleme yeri verilmişti.

(Kroki 1 e bakınız). Bunların içinde yalnız, P. 36 denizaltı gemisi. İtalyan filosunun seyir halinde bulunduğuna dair bazı emareler tesbit etmiş ve bu meyanda 21 : 22 - mart gecesinde Taranto körfezinde birkaç muhrip görmüş ve Hidrofonla daha büyük gemilerin mevcudiyetini kaydetmişti. Bu suretle Tuğamiral Vian, durumdan haberdar edilebilmişti. Diğer taraftan üç denizaltı gemisi kendi kısımlarında endirekt olarak konvoy himaye görevlerini yaparlarken, harekâtın başlamasından evvel bazı başarılar da sağlamış bulunuyorlardı. 14 - matta, Mesina bağazı önündeki karakol hattında bulunan P. 34 denizaltı gemisi, Spartivento burnunun kuzey doğusunda Punto di Stilo açıklarında bir denizaltı gemisi batırmıştı. 17 - martta. UNBEATEN denizaltı gemisi, bekleme yeri olan N mevkiinde keza bir denizaltı gemisini avlamaya muvaffak oldu. Nihayet UPHOLDER denizaltı gemisi de, düşmana zaman kaybettirmek üzere Adriyatik sularına gönderilmiş ve burada 18 - martta Brendisi limanının 2 mil açığındaki bir mevkide bir denizaltı gemisi batırmıştı. UPHOLDER denizaltı gemisi, aşağıda anlatılacağı üzere, bir gün evvelki muharebeden sonra Tarantoya dönen İtalyan muharebe gemilerine 23 - martta, çok kalın denizler arasında uzun bir menzilden muvaffakıyetsiz bir atış yapmıştır.

4 — Gerek Libyadaki ordu ve gerekse kraliyet hava kuvvetleri, konvoya karşı vâki olacak hava taarruzlarını önlemek hususunda yardımlarda bulunmuşlardı. Ordu kuvvetleri 20 ve 21 - martta düşman hava meydanlarını tehdit eder mahiyette bir gösteriş ileri hareketi yapmış ve bu suretle endirekt olarak düşmanın dikkat nazarını hava meydanlarına çekerek bunları konvoya taarruz etmekten alıkoymuştur. Bu hareketler aynı zamanda, ileri hareketin ikinci gününde bilhassa Marthuba plâjlarına yapılmış olan çıkarmanın çok muvaffakıyetli inkişaf etmesine de imkân vermiştir. Kraliyet hava kuvveleri Cyrenaica'daki ve Giritteki hava meydanlarındaki düşman tayyarelerine taarruz ederek bunları meydanlarında bastıracaklardı. [1] Konvoy üzerinde, mümkün olan azamî menzilde av devriyesi sağlanmıştı. 22 - martta saat 0900 a kadar tayyareler üslerinden 300 milden fazla bir mesafede bu devriyeyi idame etmeye çalışmışlardır. Hava keşifleri için gerek Libya ve gerekse Maltadan tayyareler uçurulacaktı. Fakat düşmanın ağır hava hücumları yüzünden Maltadan yapılan keşifler akamete uğramıştı. Keza Maltadan bir deniz hava filosu tarafından ve Libyadan BEAUFORT tayyareleri tarafından torpito vurucu kuvvetleri tertip edilmiştir.

[1] Kraliyet Hava kuvvetlerile birlikte çalışan 826 No. lı Dz. hava Bl. Maltaya giden konvoya yardım için düşmanı diversiyona uğratmak maksadile 20/21 ve 21/22 mart geceleri Dernedeki hedefleri bombalamıştır.

5 — Dört gemiden mürekkep olan konvoy, tayyare defi gemisi Carlisle ve altı muhriple, 20-mart sabahı İskenderiyeden hareket etmiş ve bunu müteakıben Tuğamiral Vian da aynı gün akşama doğru DİDO, CLEOPATRA ve EURYALUS kruvazörleri ve dört muhriple limanı terketmiştir. Her iki birlik, 22-mart öğleye doğru Tobruk'un takriben 70 mil kuzey cihetinde bir noktada birleşmiş ve bu sırada Tobruktan gelen altı Hunt sınıfı muhripten beş tanesi de kafileleye iltihak etmişti. Bu suretle büyüyen kafile av himayesi altında 12 mil süratle batıya seyre devam etmişti. Tobruktan kalkan Hunt sınıfı altıncı muhrip, pervanesinde vukua gelen bir ârıza yüzünden akşama doğru konvoya iltihak edebilmişti. Ertesi günü; 22-mart saat 0800 de Maltadan gelen PENELOPE kruvazörü ve LEGİON muhribile A - 34° 10′ N. ve T - 19° 30′ E. mevkiinde birleşildi. Bu suretle tamamlanan kafile yoluna devamla; Girit ile Cyrenaica arasındaki tehlikeli sahayı taarruza uğramaksızın geçti. Maamafih, bu sırada Tuğamiral Vian, bu sükûnet devresinin daha uzun bir zaman devam edemiyeceğine kani idi. Zira bazı Alman nakliye tayyareleri, Libyadan Giride geçerlerken bir akşam evvel konvoyun mevcudiyetini rapor etmiş bulunmakta idiler. Ertesi sabah, saat 0518 de P. 36 denizaltı gemisinden 22-mart, 013′ saat gruplu şu işaret alındı (A - 40° 08′ N., T - 17° 07′ E. de üç muhrip. Daha büyük gemilerin hidrofon gürültüsü, tesbit edildi. Düşman rotası 150°, sürati 23 mil). Buna nazaran öğle saatlerinde bir İtalyan filosunun gözükmesi ve bir hava hücumunun vukuu beklenmeli idi.

6 — Son av devriyesinin konvoydan ayrılmasından 1.5 saat sonra 0930 da hava taarruzları başlamış ve fâsılalı olarak akşama kadar devam etmişti. Bu harekâta tahmin edildiğine göre, torpito, yüksek irtifa bombardıman ve tarassut tayyaresi olmak üzere 150 kadar tayyare iştirak etmiştir. Maamafih öğleye doğru yapılan teşebbüsler tehlikeli olmamış, sadece S. 79 tipi İtalyan tayyarelerinin uzak mesafeden yaptıkları birkaç torpito atışına inhisar etmiştir. Bu torpitolar PENELOPE komutanı Albay Nicholl'in dediği gibi (Beyhude bir hücum) olarak tavsif edilebilir. Albay (bu hususta bundan fazla söylenebilecek bir şey yoktur.) Demek suretile bu hücumun beyhudeliğini de kısaca izah etmiştir. Konvoy, çift emniyet perdesi altında seyretmiştir. İç emniyet perdesi hava savunmasını sağlıyan kruvazör ve muhriplerden, dış emniyet perdesi de 2 mil pruvada denizaltı emniyeti yapan muhriplerden müteşekkildi. Tayyareler tarafından dış emniyet perdesinin haricinden altı kadar torpito atılmış ve dolayısile tesirleri görülmemiştir. Aynı gün daha geç saatlerde Alman bombardıman tayyareleri tarafından yapılan taarruzlar çok fazla tehlikeli olmuş, harp gemilerinin çoğu İtalyan filosu ile muharebe etmek üzere birlikten ayrılmış ve bu sebeple nakliye gemileri ve konvoyun himayesine memur refakat kuvvetleri tahribattan sakınmak hususunda çok fazla güçlük çekmişlerdi.

7 — Saat 12,30 da Tuğamiral Vian, muhtemel bir su üstü muharebesi için plânını tesbit etmiş ve düşman görüldüğü takdirde, bir vurucu kuvvet teşkili ile kuzey rotalarda muharebeyi inkişaf ettirmek tasavvurunda olduğunu işaretle birliğine bildirmişti. Amiral, konvoy için (Düşman su üstü kuvvetlerile temas edilse dahi, konvoyun Maltaya seyrine devam etmesine karar vermişti. Tasavvur ettiği bu teşkilât için gemilerin aşağıdaki tümenlere ayrıldığını) birliğe bildirmişti.

1. Tümen JERVİS, KİPLİNG, KELVİN, KİNGSTON
2. Tümen DİDO, PENELOPE, LEGİON
3. Tümen ZULU, HASTY,
4. Tümen CLEOPATRA (sancak gemisi), EURYALUS
5. Tümen SİKH, LİVELY, HERO, HAVOCK
6. Tümen CARLİSLE, AVON VALE (sis yapmak üzere tertiplenmişlerdi)

Düşmanın takarrübü safhasında, ilk beş tümen konvoydan ayrılacak ve birleşerek bir vurucu kuvvet teşkil edeceklerdi. (Kroki 2, kısım 1 e bakınız). 6. Tümen ise, sis yapmak suretile konvoyu düşman gözünden uzak tutacaktı. Geri kalan muhriplerden SOUTHWALD, BEAUFORT, DULVERTON, HURWORTH ve ERİDGE muhripleri iç emniyet perdesinde bulunmakta olup yakın himaye görevine devam edeceklerdi. Bu suretle derhal yakın mesafeden muharebe etmeğe karar veren amiral konvoyun uzaklaşmak üzere dönmesi sırasında, hususî bir işaretle, (Konvoyun geri çekilmesini setreder mahiyette sis yapılmak suretile esas maksadımızın gizlenmesi yolunda taktik bir hile yapılacaktır. Emrini vermişti. Bu suretle altı tümen, düşman kerterizine amut bir hat üzerinde sis yapacak ve bunun arkasında gizlenen birlikler, düşman sis perdesine ulaştığı zaman, aksi rotaya gelerek düşmana torpito hücumu yapacaklardı.

Sirte körfezi muharebesi 22 - mart

(Kroki : 2)

8 — Düşmanın yaklaşmasını bildiren ilk işaret saat 13,32 de bir keşif tayyaresinin konvoyun pruvası ilerisine atmış olduğu dört kırmızı veriden anlaşılmıştı. Bilâhare, saat 14,10 da EURYALUS kruvazörü kuzey istikametinde duman gördüğünü ve saat 14,27 de de 015° kerterizinde dört gemi bulunduğunu rapor etmişti. Hemen aynı zamanda LEGİON muhribi 12 mil mesafede ve 010° kerterizinde bir gemi gördüğünü bildirmişti. Evvelâ, düşman filosunun üç muharebe gemisinden mürekkep olduğu zannedilmiş fakat keşşaflar bunların kruvazör olduklarını ve muhtemelen birinin 8 pusluk ve diğerlerinin de 6 pusluk kruvazörlerden ibaret olduğunu tayin etmişlerdi. Bu suretle, bu kuvvetler

beklenildiklerinden çok daha erken görülmüş oluyorlardı. Evvelce de gördüğümüz gibi bazı İtalyan gemileri 21/22 - mart gece yarısı Tarantodan hareket etmiş ve P. 36 denizaltı gemisi tarafından saat 01,31 de görülerek rapor edilmişlerdi. Fakat bu denizaltı gemisi bu kuvvetin nelerden terekküp ettiğine dair ne sarih bir rapor vermiş bulunuyor ve ne de iki saat sonra ağır gemilerle ikinci bir temas temin ettiğine dair yeni bir rapor vermiş bulunuyordu. [1] Bu kuvvet, ya hakikaten Tarantodan hareket eden ve tuğamiralin tahmin ettiğinden daha fazla bir süratle seyretmiş olan kuvvet veya Sicilya veya Napoliye istinaden harekât yapan ve şimdiye kadar mevcudiyeti bilinmeyen bir kuvvet olabilirdi. Tuğamiral, düşmanın gelişini daha evvelden hissetmeli idi. Genel sebeplerle düşmanla temasın, akşama kadar ve konvoyun seyri esnasında mümkün olduğu kadar geç olarak, sağlanması iyi olurdu. Çünkü; B kuvveti Maltadan ikmal yapamaz ve bu sebeple de batıya doğru devam edecek bir gece harekâtına girişemezdi. Diğer taraftan Konvoy da, her geçen saat ertesi günkü hava tehlikesini arttıracağından, muayyen rotasından uzun müddet ayrılamazdı.

9 — Tuğamiral Vian, EURYALUS'den ikinci bir rapor alır almaz, tesbit etmiş olduğu hususî manevra işaretini kaldırdı. Vurucu kuvveti teşkil edecek olan gemiler, harekât emrinde tesbit edilen teferruata tamamen uygun olarak, kuzey rotası üzerinde pruva hattı teşkil ettiler. Diğer taraftan konvoy ve yakın himayeye memur gemiler ise güney batı istikametine seyirle sahadan uzaklaştılar. Birkaç dakika sonra saat 14,33 te, tümenler, hafif bir keşişleme rüzgârı altında, nakliye gemilerinin rotasına amut bir sis perdesi yapmak üzere gündoğuşuna döndüler. Dört İtalyan gemisi ise, gevşek bir borda hattında konvoy istikametinde seyretmekte iken bu anda ateş açmak üzere keşişleme hat kerterizini almışlardı. Bu safhada, İtalyan gemileri sadece kruvazör olarak tesbit edilebilmiş bulunmakta olup Amiral Vian düşman üzerine dönülmesi işaretini kaldırarak önde EURYALUS ve CLEOPATRA olarak düşman kerterizine döndü. Saat 14,56 da bu iki gemi, 20,000 yarda mesafeden 8 pusluk kruvazör üzerine ateş açtılarsa da, İtalyanlar ateş açılır açılmaz kuzeye dönerek uzaklaştılar ve bu suretle saat 15,08 de muharebe kesilmiş oldu. Bilâhare, 6 pusluk İtalyan kruvazörlerinden bir tanesi birkaç dakika için geri döndü ve azamî menzilde iki İngiliz gemisile sert bir topçu düellosunu müteakıp saat 15,15 te muharebeyi keserek arkadaşlarına iltihak etti. Kendi dumanlarımızdan dolayı, birkaç İngiliz gemisi bu kısa muharebe safhasında düşmanı pek az görebilmişler ve LİVELY muhribi duman perdesi arasından bir aralık gördüğü bir hedefe

[1] P. 36 komutanı Yzb. Edmonds « Ne saat 03,30 daki ne de 01,30 daki durum karşısında, Hydrofon gürültüsünün birden daha fazla gemiden alınması ve geniş bir sahaya yayılması dolayısile, D. S. A. ile atış mümkün değildi » demektedir.

4 pusluk topları ile bir ateş açmıştı. Düşman uzaklaşınca, Tuğamiral Vian da, konvoyla birleşmek üzere güneye dümen tuttu. Görünüşe göre iki tarafta da hasar yoktu. Tuğamiral 15,35 te başkomutana (düşman uzaklaştırıldı) raporunu verdi. Bir saat sonra da konvoya yetişti.

10 — Hususî olarak sis yapmak için ayrılan CARLİSLE, AVON VALE tümeni bu sırada konvoya tekrar iltihak etmişti. Bu tümen, vurucu kuvvetin tekrar güneye doğru seyrettiğini gördüğü zaman ve konvoyun hava taarruzlarına maruz kaldığı bu safhada, yani saat takriben 15,20 de geri dönmüştü. Vurucu kuvvetin İtalyan filosu ile muharebesi sırasında birkaç münferit tayyare hücum ederek tesirsiz bir şekilde bombalarını salmışlardı. CARLİSLE kruvazörü, sis yapmağa devam ederek kısa dönüşlerle bu bombalardan sakınmıştı.

Fakat, konvoya diğer ağır bir hava taarruzu saat 14,45 te başladı. Alman Ju. 88 bombardımanlarından mürekkep olan düşman filosu 3 : 9 tayyare arasında değişen kollar halinde ve hemzaman olarak 9000 kademden yüksek düz uçuş bombardıman ve pike bombardıman yaptılar. Refakat kuvvetlerinin sıhhatli atışları ve konvoyun hücumlardan mahirane sakınmaları bu taarruzu neticesiz bıraktı. SOUTHWALD'un komutanı Binbaşı Jellico muhriplerin baş top mürettebatını bilhassa övmekte ve "ağır denizler arasında dalgalarla sırsıklam olmuş ve çok güç şartlar altında toplarını atışa devam ettirmişlerdir„ demektedir. Tuğamiral Vian da şunları işaret etmektedir: "Vurucu kuvvet konvoya iltihak etmek üzere seyrederken HUNT sınıfı muhriplerle CARLİSLE kruvazörü, 8 : 10 milden sesleri duyulduğuna nazaran, 4 pusluk topları ile pompom toplarına müşabih seri bir ateş açmışlardı„ demektedir. Fakat bu seri ateş neticesinde çok fazla cepane sarfedilmişti. Kısa bir zaman sonra, saat 16,00 da vurucu kuvvet konvoya iltihak ettiği zaman CARLİSLE cepanesinin 1/3 ünü harcadığını rapor etmiş, SOUTHWALD muhribi de dokuz hücumun sonunda 4 pusluk cepanesinin yüzde 40 nın kaldığını işaretle bildirdi. Neticede Tuğamiral Vian I. tümenin beş gemisine refakat kuvvetlerine iltihak etmeleri emrini verdi. [1]

11 — Vurucu kuvvetin konvoya iltihak etmesinden biraz sonra İtalyan gemileri poyraz istikametinde tekrar göründüler. Bu sefer düşman hakikaten büyük bir kuvvetle, yani LİTTORİO sınıfı bir muharebe gemisi, 2 adet 8 pusluk kruvazör, 4 parça daha küçük, muutemelen hepsi de 6 pusluk kruvazörlerden ibaret bir kuvvet halinde idi. Düşmanın rü'yet dahiline girmesinden sonra takriben 2.5 saatlik bir müddet içinde, takriben saat 16,40 tan 19.00 a kadar tek tük muharebeler olmuş, İngiliz vurucu kuvveti, kıble istikametinde uzaklaşmakta olan ve el'an ağır hava taarruzları altında ezilmekte olan konvoyu bu deniz üstü tehlikesinden uzak tutabilmek için, doğu-batı istikametinde olmak ve

[1] Su üstü muharebesi sırasında LEGİON kendiliğinden bu tümene katılmıştı.

düşmanla konvoy arasında bulunmak üzere sis yapmakta ve İtalyanlar da bu sis perdesini dolaşarak konvoya ulaşmağa çalışmakta idiler. Tuğamiral Vian raporunda "25 mil süratindeki bir keşişleme rüzgârının vermiş olduğu mükemmel hava şartları altında kesif ve cesim bir sis perdesi vücude getirildi. Düşman konvoyla temas temin edebilmek gayesile sis perdesinin batı nihayetinden dolaşarak rüzgâr altına geçmeğe çalışmakta fakat sis perdesi kendisine doğru seyrettiğinden bu perdeyi aşamamakta ve dolayısile konvoydan gittikçe uzaklaşmakta idi. Halbuki düşman için en müessir hareket tarzı sis perdesinin rüzgârüstünden geçilmesi idi ki; bunu sağlıyacak rota doğuya doğru olmalı idi„ demektedir. Fakat onlar görünüşe göre konvoyla gideceği yer (Malta) arasına girmek üzere en kısa yolu tercih etmişlerdi. Konvoyun düşman gözünden gizlenmesini ve refakat kuvvetlerine de kendilerinden daha kuvvetli olan hasımlarının ateşlerine karşı bir kalkan teşkil etmesini sağlayan sis perdesi, tabiatile İngiliz gemilerinin topçusu için bir engel olmakta ve düşman hareketlerinin kontrolünü kısmen tahdit etmekte idi. Aynı zamanda artan denizler de müessir olmakta ve rüzgârüstüne seyredildiği zaman gemiler baştan kıça kadar denizlerle yıkanmakta ve hattâ kruvazörlerin köprüüstleri ve ateş kontrol kuleleri dalga serpintileri ile ıslanmakta idi. Düşman tarafında ise, İtalyanlar birkaç spoting tayyaresi ile sis perdesi arkasındaki İngiliz gemilerinin mevkiini tesbit etmiş iseler de, rüzgâraltı cihetine seyretmeleri dolayısile elverişsiz bir duruma düştüklerinden, neticede içlerinden yalnız bir tanesinin B ve X taretlerini kullanabildiği görülmüştür. Şüphesiz ki; İngilizler bu karşılaşmada daha iyi bir durumda bulunmuşlar ve maksatlarına ermişlerdi.

12 — Düşman hakkında ilk rapor saat 16,37 de ZULU tarafından, 042° derece kerterizinde ve 9 mil mesafede şüpheli dört gemi olarak verilmiş ve bu işareti saat 16,40 ta EURYALUS'un, 035 derece ve 15 mil mesafede 3 kruvazör olarak verdiği rapor tamamlamıştı. Maamafih durum inkişaf ettiği zaman, İtalyanların iki grup halinde olduğu ve batı grupta iki 8 pusluk ve iki 6 pusluk kruvazör bulunduğu, bunlardan takriben 10 mil daha doğuda ve İngiliz sancak gemisinden 15 mil mesafede bir muharebe gemisi ve iki kruvazörden mürekkep bir grup bulunduğu ve her iki grupun da yüksek süratle lodos istikametine seyrettiği görülüyordu. [1] İkinci rapor alınır alınmaz, Tuğamiral Vianın evvelce verdiği emre atfen bir müddet için konvoyun yanında kalan 1. Tümenden maada İngiliz vurucu kuvvetinin bütün tümenleri, iki saat evvel yaptıkları gibi düşmana çatmak üzere hiç bir işaret verilmeden kuzeye yükseldiler. CLEOPATRA ve EURYALUS kruvazörleri 0,10 derece rotasına dönerek sis yapmıya başladılar. Saat 16, 43 de kruvazörler, takriben

[1] Kroki: 2, Kısım 3 te İtalyan filosunun İngiliz gemilerine doğru seyrettiği gösterilmektedir.

20,000 yarda mesafeden İtalyanların en batıdaki 8 pusluk kruvazörlerinden birini ateş altına aldılar. İngiliz gemileri, bundan evvelki muharebede yaptıkları gibi, birlikte ateş konsantresi yerine münferiden ateş açmışlardı. 8 pusluk kruvazörle bir 6 pusluk kruvazör derhal ateşe mukabele ettiler ve CLEOPATRA, 6 pusluk kruvazörün ikinci salvosu ile köprüüstüne bir isabet aldı. İngiliz gemilerinin top menzili dışında bulunan İtalyan gemileri de bu sırada ateş açtılar ve 15 pusluk bir merminin saçıntıları ile EURYALUS bir isabet aldı. Saat 16,18 de Tuğamiral Vian sis yaparak batıya döndü ve ateş kesti. Aynı zamanda DİDO ve PENELOPE kruvazörleri de 5. Tümenin muhriplerile birlikte muharebeye iştirak etmişler fakat ZULU ve HASTY muhripleri kendileri için ulaşabilecek bir hedef bulamamışlardı.

13 — DİDO ve PENELOPE kruvazörleri sis ve serpintiler yüzünden salvolarının sükutlarını görememişlerdi. Ne bu kruvazörler ne de CLEOPATRA ile EURYALUS bu safhada isabet kaydettiklerini iddia etmemişlerdir. Amiral gemisi CLEOPATRA batıya döndüğü zaman, DİDO ve PENELOPE kruvazörleri de onu takip etmişler fakat sise girdiğinden onu görememişlerdi. DİDO kruvazörü komutanı Albay Mc Call durumu şöyle tarif etmektedir :

Bu sırada sis kesafeti azamî haddini bulmuştu. 15 pusluk topların tarakaları çok uzak olmıyan bir mesafeden duyulmakta, civara düşen mermilerin kaldırdığı büyük su sütunları görülmekte ve muhriplerin mevkileri bilinmemekte idi. Bu sebepten saat 17,03 te doğuya seyirle dumandan sıyrılıncıya kadar bu devre zarfında çok heyacanlı anlar geçirilmişti. Duman bulutundan çıkıldığı zaman, 3 düşman kruvazörünün omuzluk hattında lodos rotasına seyrettikleri ve bunların doğu cihetinden bir muharebe gemisinin onlara doğru yaklaşmakta bulunduğu görüldü. SİKH muhribi komutanı Albay Micklethwait, kendi tümeninin muhtemelen, iki muhripten ibaret bir düşman birliğine muhtelif isabetler sağladığını bildirmiştir. Bunlar derhal güneye dönerek rü'yet sahasından çıkmışlardır. Bunun muhtemelen, diğerleri sis perdesi arkasında görülmiyen ve bu safhada geri çekilen kruvazörlerden biri olması da mümkündür. Dört İngiliz muhribi, İngiliz kruvazörlerinin birkaç mil batı cihetinde bulunmakta idiler. Bu muhripler saat 16,19 da, yani düşmanla temaslarının hemen akabinde poyraz cihetinde ve 6 mil mesafede iki kruvazör ve bir muharebe gemisi gördüler. Bu durum Albay Mickletwait'e bir torpito hücumu pozisyonu şeklinde gözükmüş ve mevki kazanmak üzere süratle batıya seyretmişti. Saat 16,59 da takriben ayni kerteriz hattı üzerinde ve beş mil açıkta 3 kruvazör görüldü. Bunların, İtalyan filosunun batı grupunu teşkil eden kruvazörler olması muhtemeldi. Albay Mickletwait karayele dönerek, saat 17,05 e kadar sis perdesi arkasından bu gemilerle muharebe etti. Bu sırada İtalyan muharebe gemisi, çok daha

doğuda, rü'yet içine girmiş bulunduğundan muhrip tümeni ağır bir ateş baskısı altında kalmamak düşüncesile açmak üzere rotasını değiştirdi [1].

14 — Tuğamiral Vian, saat 17,00 de rüzgârüstünden tedricen keşişlemeye döndü. Çünkü; müteakıp on dakikada, iki İngiliz gemisi kuzey istikamette görülen düşmanın fem alevlerine veya sis içerisinden 14000 yardadan silik bir surette görülen ve henüz bir tesiri görülmiyen gemilere ateş etmekte idiler. DİDO ile PENELOPE daha şanslı idiler. Sancak gemisile hemen aynı zamanda gündoğuşuna dönmüşler ve bu suretle şimdi amiralin pruvası ilerisinde mevki almışlardı. Sis sahası dışına çıktıkları zaman İtalyan kruvazörlerile muharebeye tutuştular. İtalyan gemileri 13000 yarda mesafede lodosa ve muharebe gemisi de onların daha doğusunda karayel genel rotasına seyretmekte idi. Dido, saat 17,04 te 8 pusluk kruvazöre ateş açtı ve dokuz salvo yaparak asgarî iki isabet temin etti. DİDO'dan sonra sisten sıyrılan PENELOPE da 6 pusluk kruvazöre birkaç mermi attı ve muhtemelen ilk salvoda bir isabet temin etmeğe muvaffak oldu. Fakat her iki İngiliz kruvazörü de bu ande ateşe başlıyan İtalyan muharebe gemisinin baskısı altında kalmışlardı. Bu sırada sis perdesinden oldukça uzakta bulunduklarından bahseden Albay Mc. Call saat 17,12 de sis perdesi arkasında bir melce bulmak üzere güneye döndü. Biraz sonra da sancak gemisini gördü. Tuğamiral Vian saat 17,14 te batıya ve saat 17,20 de keşişlemeye dönerek bu rotada saat 17,30 a kadar seyretti. Saat 17,27 de dumanlar arasında gözüken bir hedefe birkaç mermi atıldı ise de hedef haddizatında menzil dışında bulunduğundan birşey temin edilemedi. Amiral saat 17,30 da doğuya döndü. Diğer kruvazörler ile ZULU ve HASTY muhripleri de genel olarak bu harekete imtisal ettiler. İki düşman gemisi muhtemelen muharebeden sakınmış ve geri çekilmişlerdi. Üç çeyrek saat sonra durum aydınlandığı zaman kuzeyden poyraza kadar olan kıt'a içerisinde hiçbir şey yoktu. Yalnız, aslında 7 düşman gemisine mukabil bir muharebe gemisile üç kruvazör karayel istikametinde uzaklaşmakta idiler. Filhakika İtalyanlar plânlarından vazgeçmemişler, sis perdesinin müsaadesi nisbetinde en kısa yoldan konvoya vâsıl olmağa çalışmışlardır. Amiral Vianın 17,30 da doğuya döndüğü sırada kısa bir zaman için bu fırsata kavuşmuşlardı. Fakat Albay Mickletwait'in tümeni bunları uzaklaştırdı.

15 — Bu gemiler saat 17,05 tenberi düşmanı 10 mil kadar mesafeden gözetleyerek güney cihetinde bulunuyorlardı. Bunlar cezadan kurtulamamışlardı. Çünkü; 17,20 de kısa düşen 15 pusluk bir mermi saçıntısile HAVOCK muhribi sürati 16 mile düşecek derecede hasara uğradı. Bu

[1] Saat 17,03 te DİDO tarafından pruva hattında oldukları bildirilen bu üç kruvazör, muhtemelen aralarında bir mil mesafe bulunmak üzere gevşek bir borda hattında idiler.

muhrip konvoya iltihak etmek üzere yollanmak zorunda kalındı. Diğer üç muhrip biraz sonra torpito hücumu yapmak üzere kuzeye döndüler. Fakat hücum şartlarının müsait olmadığını görerek Albay Mickletwait, İtalyanlarla konvoy arasında bulunmak üzere sis yaparak tekrar güneye döndü. 17,40 ta İtalyan muharebe gemisinin 16,000 yarda mesafede ve güneye seyrettiğini görerek 4.7 ve 4 pusluk toplarile üzerine ateş açtılar. Deniz kasaralarını yalamakta olduğundan ağır yolla seyredebiliyorlardı. Top dumanlarının da karışmasile bu kadar uzak menzilden böyle küçük çaplı mermilerin sukutunu görmek mümkün olmuyordu. Her nekedar SİKH, nişan tutacak bir hedef gördükçe ateş edebiliyor idise de, onun dümen suyunda bulunan LİVELY ile HERO kendilerile düşman arasında bulunan sis perdesi dolayısile nadiren olan biteni görebiliyorlardı [1]

İtalyanlar da ateşe mukabele ediyorlardı, saat 17,48 de sukutlar SİKH üzerinde kümelendi. Bu gemi torpitoları üzerinde olduğu halde batmamak ve düşmanı geri döndürmek ümidile dört torpitosundan ikisini attı. Saat 18,00 e doğru İtalyanlar konvoyun pruvası ilerisine geçmek üzere idiler. Bütün olanlara rağmen hedeflerine varacakları sanılıyordu. Albay Mickletwait hâlâ düşmanla " gayrı müsait şartlarla muharebe „ ye devam ederek sis perdesini batıya doğru imtidat ettirmeğe çalışırken konvoya, güneye rota değiştirmesini emretti. (Konvoyun bundan evvelki rotası lodos idi.)

16 — Bu sırada İngiliz kruvazörleri de geri gelmişlerdi. Tuğamiral Vian, 5. Tümenden takriben 6 mil keşişlemede ve İtalyanlardan 14 mil mesafedeki bir mevkide iken, saat 17,35 te geri dönmüştü. 17,42 de, CLEOPATRA uzak mesafeden muharebe gemisi üzerine birkaç salvo yaptı ise de, 20 dakika kadar muharebe sahasını örten sis ve duman dolayısile tuğamiralin gemileri beyhude yere düşmanı görmeğe çalıştılar. 17,59 da amiral, " Sis perdesi arkasından torpitolarınızı atmağa hazır olunuz „ genel işaretini kaldırdı. 18,02 de CLEOPATRA, sisten çıktığı zaman 13000 yarda mesafede muharebe gemisini gördü ve bütün taretlerile ateş açtı. Bu sırada dümen suyunda bulunan EURAYLUS da sis içersinde seyrederek Radarla ateş ediyordu. 18,06 da düşman muharebe gemisi sürüklenen sis perdesi arkasında kaybolurken CLEOPATRA iskeleye dönerek sancaktan üç torpito attı. Hiçbir isabet görülmedi ve diğer gemiler de ateş edemediler. Sisten çıkıldığı zaman fırsat kaçırılmıştı. Düşman dönerek kendi yaptığı sis perdesi arkasına saklanmıştı. Fakat Amiral Vian, İtalyanların bu dönüşüne, kendi sancak gemisinin attığı torpitoların sabep olduğuna, ayni zamanda düşmanın konvoyu görme

[1] Albay Mickletwait bu gemilerden tefahürle şöyle bahsetmektedir:

« Ne olup bittiğini görecek bir durumda olmadıkları halde dahi büyük ve küçük çaplı mermilerin sukutları içinden geçerek SİKH'in dümen suyunu takip etmekte devam ettiler. »

anını geciktirdiğine ve bu suretle de 5. Tümen üzerindeki tazyikın uzak laştırıldığına kani idi. Taarruzdan sonra tuğamiral doğuya döndü. Firikrince hâlâ, rüzgârüstüne seyreden İtalyan kruvazörlerini görebilecekti. Bununla berabar, saat 18,17 de, poyraz kıtaında düşmandan hiçbir eser olmadığını görerek, 5. Tümenin muhriplerini desteklemek üzere bir kere daha geri döndü. Muhriplerin muharebesi zaman ilerlediğinden saat 18,19 da bitmişti. Albay Mickletwait 6000 yardadan daha az bir menzilden yeni bir sis perdesi yapmak üzere sancaktan kuzeye döndü.

17 — Bu sırada Albay Poland komutasındaki 1. Tümen dönmüştü. Saat 16,31 de İtalyanlar görünmeden evvel, bu tümene, uçaksavar ateşini takviye etmek üzere konvoya iltihak etmesi emredilmişti. Bu maksatla beş muhrip derhal harekete geçti, fakat Albay Poland, düşmanın yaklaşmakta olduğunu haber alınca konvoya iltihak etmektense düşmanla konvoy arasına sis perdesi yapacak bir mevkiden konvoyu takip etmeğe karar verdi. Muharebe hakkında ilk defa saat 17,45 te, 15 pusluk düşman toplarının ağır ateşi altında bulunan 5. Tümenin koyduğu sis perdesi arasından karayel cihetinde top alevlerini gördüğü zaman fikir edindi. 18,08 de Albay Mickletwait'den, düşmanı konvoydan ancak 6 mil mesafede tutabildiğini bildiren bir işaret alınca, kendisi de düşmana yaklaşmak üzere rotasını lodostan karayele değiştirdi. Torpito tayyarelerinin hücumundan sakınmak için birkaç defa rotasından ayrıldı ise de 18,34 te kuzeye dümen tutarak batı karayelde 12,000 yarda mesafede düşman muharebe gemisini gördü ve derhal torpito hücumuna karar verdi. Tümen bu maksatla birlikte batıya dönerek borda hattı teşkil etti ve süratini 28 mile çıkardı. 4.7 pusluk gemiler grup ateşi yapmakta idiler.

Yalnız LEGİON, 4 pusluk top taşıdığından, mesafe 8000 yardaya ininceye kadar ateşe iştirak etmedi. Düşman güneye seyrediyor ve muharebe gemisinin dümen suyunda şimdi üç kruvazör görünüyordu. Duşman da muhriplerin ateşine cevap verdi. Fakat ateşleri, Albay Pland'ın dediği gibi "Pek gayrı muntazam „ dı. Saat 18,40 ta 8 pusluk birinci kruvazör sancağa 90 derecelik bir dönüş yaptı diğer ikisi de aynı zamanda birkaç kerte iskeleye döndüler. 18,41 de 6000 yardan daha az bir mesafeden, JERVİS, KİPLİNG, KELVİNG, KİNGSTON sancaktan, LEGİON da iskeleden dönmek suretile torpitolarını attılar. KİNGSTON dönmekte iken 15 pusluk bir mermi isabeti aldı ise de, torpitolarını atmağa muvaffak oldu. Atılan 25 torpitodan biri muharabe gemisinin sancak tarafından isabet etmiş ve düşman, muhriplerin atış için döndüklerini gördüğü

anda açarak karayele doğru seyretmiştir. İngiliz gemileri de sis perdesi altında doğuya doğru çekilmişlerdir. [1]

18 — Hücum esnasında 1. Tümen, doğudan dönmekte olan CLEOPATRA ve EURYALUS tarafından desteklendi. Bu, KİNGSTON üzerinde tesir almaya başlıyan İtalyanların ateşini dağıtarak intizamının bozulmasına sebep oldu. CLEOPATRA'nın komutanı Albay Grantham, "Düşman muharebe gemisi ateşini bölmüştü. Baş taretlerile ilerde bulunan muhriplere, kıç taretlerile de EURYALUS ve CLEOPATRA'nın kaba kerterizleri üzerine ateş ediyordu„ demektedir. Saat 18,17 de Amiral Vian DİDO ve PENELOPE ile dümen suyunda bulunan ZULU ve HASTY muhriplerinden ibaret tümenini batıya sevketmişti. CLEOPATRA saat 18,30 da bir düşman kruvazörü gördü ve 20,000 yardadan birkaç salvo teati edildikten sonra kuzey tarafta bulunan 5. Tümenin yaptığı sisten dolayı bu ateş te kesildi. Beş dakika sonra dört İtalyan gemisi göründü. Takriben 20 dakika kadar CLEOPATRA, muharebe gemisile ve sis müsait oldukça da 8 pusluk kruvazörlerle muharebe etti Diğer taraftan EURYALUS de muharebe gemisile angaje oldu. 18,41 de mesafe 12,500 yarda iken muharebe gemisinde, kıç tareti gerisine isabet eden bir mermi dolayısile, yangın çıktı. Muhriplerin hücumundan sonra çekilirken daha başka isabetler de kaydedildiği görüldü. Ateş 18,56 da kesildi. Bu sırada 5. Tümen torpito hücumunu yaptı. Bu üç muhrip, 18,19 da topçu muharebesini kestikten sonra, saat 18,35 e kadar şimalî bir rotada birlikte sis yaptılar ve sonra tekrar lodosa döndüler. Bu gemilerin kuzeye yükselmeleri, İtalyanların karayele dönüşlerinde, kendilerine iyi bir hücum fırsatı sağladı. Albay Mickletwait bu fırsatı kaçırmadı. Fakat fena bir şans eseri olarak 18,55 te torpitolarını atmak üzere dönüş sırasında LİVELY'den başka hiçbir gemi sis yüzünden düşmanı göremedi LİVELY de 8 torpitosunu atmasına rağmen bir

[1] 1. Tümen tarafından yapılan torpito hücumunun detayı aşağıdadır :

Gemi	Attığı torpito	Düşünceler
JERVİS	9 torpitodan 5 ini	Mutat olan fena havada yalpa kontrolünün güçlüğüne rağmen 5 torpitosunu attı.
KİPLİNG	5 torpitosunun hepsini	—
KELVİN	5 torpitosundan 4 ünü	Hücum işaretini ateş emri olarak yanlış anladığından tesbit edilen (18,'5) vakitten evvel 2 sini attı.
KİNGSTON	5 torpitosundan 3 ünü	İki tüyubu top ateşile hasara uğradı.
LEGİON	8 torpitonun hepsini	—

Hattın üçüncü gemisini hedef olarak seçen JERVİS'den maada bütün gemiler muharebe gemisini hedef tuttular. LEGİON K., gemilerin biribirine gireceğini zannettiğinden ve düşman kerterzini kaçırmak istemediğinden batı yerine lodos hücum rotasına seyretti. Mermi saçıntılarından dolayı ateş etmek üzere sancağa dönüş işaretini görmedi. Fakat iskeleden hücuma hazır olmak üzere kovanlarını sancağa dirisa etti. Bu sebeple de lodos rotasını muhafaza ederek iskeleye döndü.

başarı sağlıyamadı. Üstelik bir 15 pusluk mermi saçıntısı su hattının altına isabet etti.

19 — Muharebe bitmişti. Dört hafif kruvazörle 11 muhrip, Kempenfelt'in dediği gebi, "düşmanı, hücumlarından başka birşey düşünmemeğe„ mecbur etmek suretile fena hava şartları altında, bir muharebe gemisi ile 6 kruvazör iki buçuk saate yakın bir zaman konvoya yaklaştırmamıştı. Ve nihayet 22-mart pazar akşamı güneş batarken İngiliz kuvvetleri, düşmanın, hedefini terkederek üsleri istikametine dümen tuttuklarını gördüler. Bununla beraber İtalyanların fazla maddî hasara uğradıkları görülmiyordu. Aldıkları isabetler, 4-6 pus çapındaki mermilerden olup bunların da çoğu, günün son saatlerine doğru bir torpito isabeti alan, muharebe gemisi üzerinde idi. İtalyanların, Tuğamiral Vian'ı daima karşılarında hazır bulmalarından ve sis perdesi arkasından âni olarak yapılacak torpito hücumlarından, çekindikleri görülüyordu. Hiç şüphe yok ki; 1. tümenin yaptığı son torpito hücumu, onların geri dönmelerinde en müessir âmildi. Neticede İngiliz gemilerinin 36 torpito ve bir hayli top mermisi sarfettiği görülmektedir. Kruvazörler tarafından atılan mermi adedi 1600 - 1700, muhripler tarafından atılan da 1,300 kadardır. Muharebenin büyük bir kısmının uzak mesafeden yapılmasından, havanın halinden ve duman dolayısile gayrı muayyen olan menzildeki sukutların tarassudunun güçlüğünden, topçu ateşi tesirsizdi. Bununla beraber her çıkan fırsatta avantajı elde bulunduran İngiliz gemileri, muharebe isteklerini daima ispat ettiler ve İtalyanları, bir kısım kuvvetlerini riske etmedikçe kendileri ile muharebe etmekten, uzak bulundurdular [1].

20 — Bütün bu süre içerisinde konvoy ve yakın himaye kuvvetleri hava baskısı altında bulundurulmuşlardır. Bir Alman bombardıman ve bir veya iki İtalyan torpito tayyaresi tarafından vurucu kuvvete taarruz edildise de, kruvazörlerin 5.25 pusluk toplarının ateşile bunlar savulmaya muvaffak olundu ve EURYALUS bunlardan birini saat 17,33 te digerini de 19,06 da düşürdü. Düşman, su üstü taarruzu ile birlikte hava taarruzunu da vurucu kuvvete tevcih edip onu iş göremez hale getirerek konvoya rahatça taarruz edeceği yerde, bütün hava taarruzunu doğrudan doğruya konvoya tevcih etmek şıkkını tercih etti. Saat 18,00 e doğru Alman Ju. 88 bombardıman taarruzundan sonra, İtalyan S. 79 ve Alman Heinkel 111 torpito tayyarelerinin taarruzu vâki oldu. Bombardıman tayyareleri, umumiyetle, rüzgâr altından ve konvoyun iskele cihetinden gelmek suretile 8000 kademe kadar yaklaşıyorlar ve 2000 - 3000 kademden bombalarını bırakıyorlardı. Bunlar, soğuk kanlı-

[1] Münferit gemilerin mermi sarfiyatı biribirinden çok farklıdır. Meselâ; CLEOPATRA'nın 1000 mermi atmasına mukabil PENELOPE 64 mermi, muhriplerden SıKH 450, ZULU hiç sarfetmemiştir.

lıkla ve meharetle hücum ediyorlar fakat bir başarı elde edemiyorlardı. Bu taarruzlar, ancak ertesi günkü hava taarruzlarında, muvaffakıyete yaklaşmalarına yardım olmak üzere, himaye kuvvetlerinin mühimmatının tükenmesine sebep oldu. Bu ağır havada, dört saat devamlı bir surette yapılan hava hücumları, İngilizlerin topçuluk ve gemicilikteki meharetini ve gemi personelinin tahammülünü meydana koymaktan başka bir şey sağlamadı. Birçok tayyare, silâhların azamî menzilinde tutuldu veya bomba ve torpitolarını salim bir mesafeden bırakmalarına icbar edildi.

BRECONSHİRE ve PAMPAS tarafından birer ve diğerleri CARLİSLE ve altı muhrip tarafından olmak üzere 5 tayyare düşürüldü. [1]

Konvoyun Maltaya B. kuvvetinin İskenderiyeye gitmek üzere ayrılışı, 22 - mart

21 — İtalyan gemilerile temas kesilir kesilmez, Tuğamiral Vian kuvvetlerini topladı ve konvoyun takriben 10 mil güneyinde bulunacak bir mevkie dümen tuttu. Saat 19,40 da karanlık bastığından ve henüz konvoy görülemediğinden amiral, harekât emrinde bildirildiği veçhile, B kuvveti ile İskenderiyeye rota değiştirmeğe ve konvoyu da Maltaya göndermeğe karar verdi. Maltaya bağlı PENELOPE ve LEGİON, konvoyu himaye etmek ve üslerine dönmek maksadile birlikte, B kuvvetinden ayrıldılar. HAVOCK biraz evvel konvoya iltihak etmiş ve KİNGSTON aynı maksatla yolda idi. Bu iki gemi muharebede fazla hasar aldıklarından ve patlamakta olan bora yüzünden İskenderiyeye gidecek durumda değillerdi. Tuğamiral Vian geri kalan 3 kruvazör ve 8 muhriple doğuya doğru seyrediyordu. Filhakika, konvoy komodoru olan BRECONSHİRE'ın komutanı Albay Hutchinson, nakliye gemilerini bir muhrip veya iki refakat gemisi himayesinde biribirinden ayrı istikametlere sevkederek kendi insiyatifile harekât emrinin çerçevesi dışına çıktı. Bu suretle her gemi yapabildiği azamî süratle seyredecek ve ert si sabah mümkün olan en erken saatte Maltaya vâsıl olacaktı. Bunların, sabah alacakaranlığında Maltaya vâsıl olmaları kararlaştırılmıştı fakat İtalyan filosu konvoyu rotasından güneye seyretmeğe mecbur ettiğinden bu gecikme Alman bombardıman tayyarelerine ikinci bir hücum şansı vermiş oldu.

Ağır hava şartlarına rağmen, 23 - mart sabahı günün ilk ışıkları başladığı zaman tayyareler görüldü ve gemiler, mermi kıtlığı yüzünden ancak âni tehlikelerde ateş edebilen himaye kuvvetleri yanında olarak Grand Harbour methalini, hücum eden tayyarelerin ateş yağmuru al ında geçmek zorunda kaldılar.

22 — Limana ilk olarak saat 09,15 te TALABOT ve onu takiben de PAMPAS vâsıl oldu. Her iki gemiye birer muhrip refakat etmekte

[1] SONTHWALD'un komutanı binbaşı Jellico'ya göre, ikindiden akşama kadar takriben 60 bomba ve 9 torpito tayyaresi hücum etti.

idi. Refakat muhriplerinden HAVOCK "Halkın alkışları arasında limana girerek" raporunu verdi. Her iki nakliye gemisi de iki yakın tehlike atlatmış ve PAMPAS'a infilâk etmiyen iki bomba isabet etmişti. Son hücumda, mendirekten girmeden birkaç dakika evvel vâki olmuştu. Fakat bu taliin son lûtfu idi. BRECONSHİRE ile CARLİSLE üç muhriple birlikte, müteaddit hücumlar sonunda yalnız sakatlanmak suretile batmadan, 09,20 de limanın 8 mil kadar açığına geldi. CARLİSLE, devam eden hava hücumlarından sakınmak için BRECONSHİRE'ın etrafında dönerek onu yedeğe almağa hazırlanıyordu. Bununla beraber biraz sonra da PENELOPE, CARLİSLE'ın cephanesi bittiğini anlıyarak BRECONSHİRE'ı yedeğe almaya karar verdi. Fakat hasar yüzünden bir hayli su almış bulunan gemiyi ağır denizler dolayısile de yedeğe almak imkânı görülmediğinden üç muhribin himayesine terkederek demirlemek zorunda kalındı. Nihayet limana 20 milden daha az bir mesafede CLAN CAMPBELL, 50 kademden atılan bir bomba isabetile süratle battı. Fakat mürettebatının çoğu onu himaye eden ERİDGE tarafından kurtarıldı. Şimdilik bütün harp gemileri hasardan kurtulmuşlar ancak LEGİON yakına düşen bir bomba ile hasara uğramış ve Marsaxlokk da kumsala bindirmeğe mecbur olmuştu.

23 — İskenderiyeye giden B kuvvetini teşkil eden gemiler, düşman tesirinden ziyade şiddetli hava yüzünden çetin bir yolculuk yaptılar. Tuğamiral Vian mümkün olduğu kadar çabuk ve gün doğmadan evvel Sirenayka ile Girit arasındaki "Bomb Alley" e varmak istiyordu. Lâkin şiddetli doğu fırtınası çok fazla sürat düşmesine sebep olduğundan 23 - mart sabahı ancak Bingazi tulûne varılabilmişti. Bundan başka, biri hariç pek çoğu hava yüzünden hasara uğrayan muhripler geri sarkmışlardı. Diğer taraftan hava teması sabahın erken saatlerinde başladı ise de, B kuvveti öğleden sonra fırtınanın geçtiği ane kadar, taarruzdan masun kaldı. Her nekadar Kraliyet hava kuvvetleri (R. A. F.) nin av tayyareleri üslerinden çok uzakta olan bu filoyu bütün gün boyunca himayeye çalıştılarsa da; taarruzun gecikmesinde başlıca âmili havanın fenalığında olduğunda şüphe yoktur. Saat 16,10 ile akşam alacakaranlığı arasında, genel olarak teker tayyare tarafından yapılan hepsi hepsi altı hücum vâki oldu. Bunlardan ancak ikisi tehlikeli idi ki; biri 16,10 da altı Ju. 87 bombardıman uçağı tarafından filonun 1 mil gerisindeki LİVELY'ye yapıldı. Fakat bu gemi güzel bir sakınma manevrası yaparak isabet almaktan kurtuldu. Diğer hücum saat 19,00 da üç S. 79 tayyaresi tarafından ZULU'ya yapıldı ise de düşman bu muhripte de bir muvaffakıyet elde edemedi. LİVELY'nin muharebede ve fırtına dolayısile uğradığı hasar, gece hava iyileştikten sonra emredilen sürat artışında, mevki muhafazasına mâni olduğundan Tuğamiral Vian tarafından bu geminin refakatten ayrılarak Tobruk'a gitmesi emri verildi.

Diğer bütün gemiler 24 - mart öğle üzeri, kazandıkları zaferden ötürü halkın büyük tezahüratı arasında İskenderiyeye girdiler.

24 — Vatan sularına dönen İtalyan filosuna yapılan hücum teşebbüsleri de muvaffak olmadı. 22 - mart akşam üzeri BEAUFORT torpito tayyarelerinden müteşekkil vurucu kuvvet ve Maltadan gönderilen 828 No. lı deniz hava bölüğü düşmanla temas teminine muvaffak olamadığından hücumdan vazgeçerek geri dönmeleri, Amiral Cunningham tarafından bu kuvvetlere emredildi. Havanın hali, bekleme yerlerindeki denizaltı gemilerine hücum fırsatı vermedi. Bunlardan birinin verdiği raporda "Kesif yağmur ve kalın denizler yüzünden rü'yet çok az ve periskop umkunda kalmak mümkün olmadığından umumiyetle 70 kademde dinleme yapıldığı„ bildiriliyor. Bununla beraber, Taranto açıklarında S mevkiinde (Kroki 1 e bak.) bulunan UPHOLDER, 23 - mart akşam üzeri güney cihetinde gemilerle hidrofon teması sağladı. 15 dakika sonra bir muharebe gemisinin baca ve köprüüstünün silik gölgelerini gördü. İki dakika sonra, saat 17,38 de, Kıdemli Yzb. Wanklyn'in dediği gibi bu şartlar altında, "ümitsiz bir teşebbüs„ olmasına rağmen 4000 metreden 4 torpito attı. İtalyanlara, zikzak seyretmelerinden ötürü, hiçbir isabet sağlanamadı. 24/25 - mart gecesi, tayyareler tarafından, Maltanın 120 mil poyrazında 15 mil süratle Mesina boğazına doğru seyreden iki kruvazör rapor edildi. Karakoldan Maltaya dönmekte ve rapor edilen mevkiden 45 mil batıda bulunan UNBEATEN'e bu gemileri önlemesi emredildi. Bu havada yapabildiği sürat en fazla 7 mil olan bu gemi, bir saat kadar ufkun öte tarafına tayyareler tarafından ışık mermisi atıldığını görmesine rağmen âkıbet avını terketmek zorunda kaldı. Bununla beraber, muharebenin bir zeyli olabilecek bir muvaffakıyet vardı. 1 - Nisan günü kıdemli Yzb. Tomkinson komutasındaki URGE denizaltı gemisi Strombolinin keşişleme cihetindeki bir mevkide iken, 22 - mart muharebesinde hasara uğrayan ve muhtemelen kuzeydeki bir tersaneye tamire gitmekte olan, GİOVANNİ DELLE BANDE NERE isimli kruvazörü batırdı.

25 — Bu süre içinde, Alman bombardıman tayyarelerinin çok ciddî hücumlarından dolayı Malta'da olaylar iyi değildi. Konvoydan salimen limana gelen üç gemi ile bir harp gemisi, muvasalatlarından birkaç gün sonra kaybedildiler. Filhakika ilk kayıp mayn yüzünden vukua geldi. 24 - martta SOUTHWALD, Grand Harbour dışında bulunan BRECONSHİRE'in yanında bulunurken bir mayn isabetile battı. BRECONSHİRE de fena havaya rağmen 25 - martta Marsaxlokk kumsalına yedekte çekildi ise de, dört gündenberi devam eden bombardıman hücumları sonunda, 27 - martta, artan hasarları dolayısile battı. LEGİON, Marsaxlokk'dan tersaneye vâsıl olduktan biraz sonra 26 - martta hava hücumları sonunda battı. Aynı gün TALABOT ve PAMPAS da isabet

aldılar. Bunlardan birincisi batırılmak zorunda kalındı. İkincinin de iki ambarından gayrısı su ile dolduruldu. En son olarak 1 - Nisanda, P. 36 denizaltı gemisi ve 11 - Nisanda da KİNGSTON bombalanarak batırıldı. Fakat, ihtimalki malzeme kaybı gemilerin kaybından bu günler için daha önemli idi. Konvoyun ihtiva ettiği 26,000 ton hamuleden BRECONSHİRE'dan kurtarılan bir miktar akaryakıt ta dahil olmak üzere ancak 5000 ton hamule salimen adaya çıkarılabildi. Halbuki bundan birkaç ay evvel ancak büyük miktarda iaşe maddesi Maltaya gelmiş bulunuyordu.

Fasıl II

HARPOON harekâtı (Haziran - 1942)

(3 ve 4 No.lı kroki ve Ek. B. 1 e bakınız)

26 — Maltaya martta vâsıl olan konvoydan sonra denizaltılarla ve seri mayn dökücü WELSHMAN ile bir miktar hususî hamule gelmişti. Ancak, müstahkem mevki, haziran ortasında yapılacak ikinci bir ikmal teşebbüsüne kadar beklemek zorunda kaldı. Bu gecikme, Maltaya yapılan ardı arası kesilmez hava hücumlarından dolayı idi. Yeni Başkomutan Amiral Harwood'un mart harekâtından sonra verdiği raporda dediği gibi " Maltaya ikinci bir konvoyun hareketinden evvel ada üstünde hava hakimiyetinin sağlanması zarurîdir. „ Bu harekât esnasında EAGLE ve Amerikan WASP tayyare gemilerinden uçurulan av tayyarelerile Malta takviye edildi. Mayısın 9 ve 10 unda yapılan büyük hava muharebeleri sonunda, düşmanın gerek bombardıman ve gerekse av kayıplarının ağır olması dolayısile bu ayın ortalarına doğru bombardıman taarruzları gevşemişti. Haziran başlarında da bir miktar daha av tayyaresile ada takviye edilmişti [1]. Şimdiye kadar olanlardan daha ciddî bir mahzur olarak, martta SOUTHWALD'un batmasına sebep olan maynların, arttırılmış olması ve liman ağızlarının fazla miktarda maynlanması meselesi vardı. Malta, bu tehlikeyi bertaraf edecek kaynaklardan hemen hemen tamamile mahrumdu. Bu sebeple hem konvoylara limana girişte temiz geçit açmak hem de Maltanın mayn tarama teşkillerini takviye etmek üzere haziranda, konvoylara mayın tarayıcılar refakat ettirildi.

27 — Bu, haddizatında iki harekâttı. Birincisi bu fasılda bahsedilecek olan ve İngiltereden Cibralta yolu ile gelen 6 gemiden müteşekkil bir kovoy " Harpoon „ harekâtı. İkincisi de, Mısırdan gelen 11 gemiden müteşekkil " Vigorous „ harekâtı. Bu iki konvoy, seyirleri esnasında düşmanın dikkatini dağıtmak amacile, Maltaya biribirini müteakıp günlerde vâsıl olacaklardı. Harekâtın sonunda, batı konvoyundan ancak iki geminin Maltaya ulaşmasına mukabil doğu konvoyu teşebbüsünden vazgeçerek İskenderiyeye dönmek zorunda kaldı. Her nekadar nakliye gemilerinin kaybında hakikî âmil hava taarruzları idise de, teşebbüsün muvaffakıyetsizliğe uğramasında başlıca sebep su üstü gemilerinin

[1] 9 - Mayısta Amerikan WASP gemisinden 60 Spitfire av tayyaresi Maltaya ulaştı. Bunlar, o gün 30 ertesi gün de 60 düşman tayyaresini tahrip veya hasara uğrattılar. « Bu sebepten düşman, gündüz hücumlarından ansızın vazgeçti. „ (Malta Harp ceridesi)

noksanlığında idi. Tayyare ve denizaltılarla bu gemilerin noksanlığı giderilememiştir.

Tarantoda üslenmiş bulunan muharebe gemileri ve kruvazörlerden müteşekkil İtalyan kuvvetlerinin büyük kısmı, doğu konvuyuna karşı kullanıldı. Bu kuvvetler gerçi konvoya çatmadılar fakat bir muharebe gemisinin hücumuna maruz kalma korkusu, konvoyun, uzun müddet rotasından ayrılmasına ve mükerrer hava hücumları sonunda himaye kuvvetlerinin cepanelerinin bitmesine, dolayısile konvoyun yuluna devam edememesine sebep oldular. Sardunya'ya mensup iki kruvazör, beş Muhrip - sadece bir Uçaksavar gemisi, ve dokuz muhribin himayesinde bulunan batı konvoyuna - Pantellaria'nın güneyinde rasladı ve aynı veçhile onları da üç saat geciktirdiler. Bu muharebe esnasında ve biraz sonra, Malta'daki av tayyarelerinin müessir menzilleri dışında yapılan hava hücumlarında, bir nakliye gemisi battı. Sakatlanan diğer ikisi de, kurtarılabilecekleri halde İtalyan gemilerinin mevcudiyeti dolayısile, mürettebatı tarafından batırılmak zorunda kalındı.

28 — Harpoon harekâtı için tertiplenen plân, 1941 senesinin ikinci yarısında yapılan bir harekât plânına benzemekte idi. Konvoy, harekâtı idare eden Tümamiral Curteis komutasındaki anavatan filosu himayesinde hareket etti. Konvoyun himayesi, boğazlardan girdikten sonra, Cibralta'ya mensup Kuzey Atlantik istasyonu gemileri tarafından takviye edildi. [1] Sicilya - Tunus - Narrows methalindeki Skerki kanalına varıldığı zaman, W kuvvetini teşkil eden ağır gemiler, evvelce olduğu gibi, geri döndüler. Konvoy, daha küçük bir X kuvveti himayesinde olarak, gene bir Y kuvveti himayesinde seyreden bir yağ gemisile buluşmak ve himaye gemilerinin yakıt ikmalini yapmak üzere, bir randevu noktasına seyretti. Himaye kuvveti, geçen yaz ve sonbaharda tahsis edilenden, çok daha zayıftı. Sadece MALAYA muharebe gemisile, iki eski tayyare gemisi vardı ki; bunlar, evvelki himaye kuvvetinde bulunan ve 1941 Kasımında batan ARK ROYAL ile kabili kıyas değillerdi. Seyahatin bundan evvelki kısmında bulunan oldukça hatırı sayılır kruvazör yerine, şimdi sadece CAİRO uçaksavar gemisi ile birkaç muhrip vardı. Bütün kuvvet aşağıdaki gibi idi : [2]

X Kuvveti	W Kuvveti
1 Uçaksavar gemisi	1 Muharebe gemisi
9 Muhrip	2 Tayyare gemisi
4 Mayn tarayıcı	3 Kruvazör
	8 Muhrip

[1] Diğer bazı komutanlıklara mensup gemiler de bu himayeye tahsis edilmişlerdi.

[2] Teferruat için Ek B. 1 e bakınız. 1941 deki kuvvetlerle mukayese için de "Muharebe Özeti No. 18, Akdeniz konvoyları 1941 „ e bakız. X kuvveti biribirine zıt istekleri yerine gtirmek zorunda idi. "Akaryakıt iktısadındaki lüzumu ve Maltaya

6 Mayn tarayıcı motorlanç ve 4 kadar filo mayn tarayıcısı muvasalatta Malta üs komutanlığına iltihak etmek üzere, konvoyla birlikte idi. Hususî bir hamulesi bulunan WELSHMAN, Narrows'a kadar konvoyla birlikte seyretti fakat sonra konvoyun 13 mil olan süratine uymaktansa 28 mil ile tek başına yoluna devam etti. 4 Denizaltı gemisi, Sardunya ile Sicilya arasında bir karakol hattına gönderilmişti. Maltaya, hava keşfi, uzun ve kısa av himayesi ve kaynaklarının müsaadesi nisbetinde deniz hava kraliyet hava kuvvetlerile birlikte bir torpito vurucu kuvveti teşkili, görevi verilmişti. Fakat Maltanın büyük kısım kuvvetleri doğudaki VİGOROUS harekâtı için istenmişti.

29 — Konvoy, haziranın 5 inde Clyde'dan hareket ederek 11:12-haziran gecesi Akdenize girdi. Anavatan filosu himaye gemileri boğazdan geçiş esnasında Cibraltada nöbetleşe yakıt ikmali yaptılar. Kuzey Atlantik himaye kuvvetleri ve Cibraltada hazır bulunan KENTUCKY tankeri de o gece ve ertesi sabah iltihak ettiler. 12 - haziran 08,00 de himaye kuvveti, bütün kuvvetile 12 - 13 mil süratle doğuya doğru ilerlemekte idi. O gün, akşam üzeri görülen bir İspanyol nakliye gemisinden başka bir şeye raslanmadan, hâdisesiz olarak geçti. Bununla beraber 13 - haziranda EAGLE ve ARGUS'un tayyareleri tarafından sağlanan av ve denizaltı emniyetine rağmen, Alman ve İtalyan tayyareleri devamlı surette konvoyla teması muhafaza ettiler. Ayrıca bir denizaltı gemisi tarafından da konvoyun mevcudiyeti rapor edildi. Bugün, Y kuvvetile, himaye kuvvetlerinin yakıt ikmalini yapmak üzere, evvelce buluşması tasarlanmış olan gündü. Fakat yakıt gemisinin rendevu noktasının millerce açığında bir mevkide bulunması, ikmal işinin gece geç vakte kadar sürmesine sebep oldu. Vakit kazanmak için CAİRO ile 7 muhrip Y kuvvetine mensup BROWN RANGER'den, 3 muhrip te LİVERPOOL'dan yakıt ikmallerini yaptılar. [1] Geceleyin bu kuvvet, muhtemelen bir denizaltı tarafından tekrar rapor edildiğinden, 14 - haziran sabah alacakaranlığında düşman tayyarelerinin derhal temas temin ettikleri görüldü. Konvoy, düşmanın 40 bombardıman ve 30 torpito tayyaresi bulunduğu bilinen, Sardunyadaki hava meydanlarının tesir sahası olan tehlikeli sahaya yaklaşıyordu. Saat 10,00 da Radar tarafından ilk ikaz işareti verildiği zaman, EAGLE'ın avları 20 mil kadar uzakta taarruz için toplanmakta olan bir kısım İtalyan tayyarelerinden, birini düşürdüler.

---

gidinceye kadar gemilerin fevkalâde zaruret olmadıkça cepanelerinin harcanmasını hatırda tutması „ şeklinde talimat almıştı. Filhakika CAİRO ve muhripler akaryakıt ve cepane ikmal mecburiyeti dolayısile limana girmeden geri döndüler.

[1] Y kuvveti, dönüşte X kuvvetinin gemilerini ikmal etm k üzere harekete hazır durumda kaldı. Bu münasebetle KENYA'nın komutanı Albay Russel şöyle demektedir : " Yakıt gemisi BROWN RANGERİN, düşman denizaltı sahasına aykırı olarak 6 veya daha ziyade gün rahatsız edilmeden seyretmesine müsaade edilmesi, düşman için büyük bir hata olsa gerektir. „

14 - Haziran günü hava hücumları

30 — Sabahleyin sema berrak ve nadiren bir tek bulut görülüyordu. Batı ile karayel arasında değişen ve hemen hemen pupadan esen hafif bir rüzgâr vardı. Bu durum, bilhassa pek az zâhirî bir sürat sağlıyabilen 25 yaşındaki ARGUS'un, avcı personeli için zorluk tevlit ettiğinden, tayyare gemisi rüzgâra dönmek üzere sancağa dümen kırmış ve bu suretle de muhrip perdesinin emniyetinden sarfınazar etmek zorunda kalmıştı. İskeledekinin rehber gemisi KENYA (Amiralin sancak gemisi), sancaktakinin rehber gemisi de LİVERPOOL olmak üzere konvoy, iki kolona halinde doğuya doğru seyretmekte ve MALAYA, konvoyun gerisinde ve onun dümen suyunda da WELSHMAN bulunmakta idi. Motorlançlar, yakın mesafe uçaksavar savunmasına katılmak ve kurtarma görevi yapmak üzere, konvoyu takip etmekte idiler. Tayyare gemileri, kendilerine tahsis edilen yakın himaye ve uçaksavar gemilerile birlikte konvoyun iskelesinde müstakıllen manevra yapmakta idiler. Şöyle ki; EAGLE, CAİRO ile WİSHART'ın; ARGUS da, CHARYBDİS ile VİDETTE'nin himayesinde bulunuyordu. Geri kalan 15 muhriple 4 filo mayn tarayıcısı, konvoydan 3-3.5 mil mesafede bir daire üzerinde ve mutattan fazla aralıkla bir perde üzerine yayılmış olup, Tümamiral Curteis bu perde için, "ancak kâfi olduğunu ispat etti. Bu suretle gemiler, yakın bir perdede bulamıyacakları serbestlikle içeri ve dışarı ateş edebildiler„. Demektedir [1].

31 — Hava taarruzu saat 10,30 da başladı. İlk hücum iki grup tarafından yapılan yatık pike bombardıman idi. 4-5 İtalyan (CR. 42) av bombardıman tayyaresinin bulunduğu beher gruptan birincisi, geriden 12000 kadem yükseklikten yaklaşarak 6000 kademde dalışa geçti; ikincisi ise pruvadan ve güneş içinden 6000 kadem yükseklikten gelerek, her iki grup 3000-4000 kademden bombalarını bıraktı. Hedefleri, MALAYA nın iskele kemeresinde bulunan ARCUS'la refakat kuvvetleri olup, attıkları bombalardan bir tanesi GHARYBDİS'e yakın düştü. Hücumu müteakip iki düşman tayyaresi, ARGUS'un (Fulmar) avcıları tarafından düşürüldü. Av tayyareleri prensip olarak EAGLE'ın Hurricaneleri yüksek himayede, ARGUS'un Fulmarları da alçak himayede kullanılıyordu [2]. Yarım saat sonra, 20 MACCHİ av tayyaresinin himayesindeki 28 kadar SAVOİA torpito tayyaresile 10 CANT bombardıman tayyaresinin, yüksek ufkî bombardımanla yaptıkları, kombine bir taarruz teşebbüsü daha

[1] Gündüz seyri esnasında, tayyare gemileri onların himaye gemileri, konvoyun rüzgârüstü omuzluğunda mevki aldılar. Ancak, her nekadar konvoyun aynı tarafında olmalarına rağmen iki grup halinde bulunuyorlardı.

[2] Her iki geminin asıl teşkilâtı için ek: B. 1 e bakınız. ARGUS, torpito vurucu kuvveti ve denizaltı emniyeti hizmetlerinde kullanılmak üzere, SWORDFİSH tayyaresi taşıyordu.

ciddî bir tehlike teşkil etti. Savoia'lar, birincisi saat 11,10 da ve ikincisi de hemen biraz sonra olmak üzere, iki dalga halinde kuzeyden yaklaştılar. Birinci dalga, iskele kemeredeki perde arasından ve 500 kadem yükseklikten geçerek konvoyun gerisine sarktı ve hücumdan evvel dağılarak sancaktan torpitolarını attılar. Torpitolar, 100 kadem yükseklikten ve 2000 yarda mesafeden atıldı. Sancak kolona rehberi LİVERPOOL hücumu karşılamak üzere dönerken, bir isabet aldı. Bunun gerisindeki Hollanda gemisi TANİMBAR da bir isabet alarak birkaç dakika içinde battı. İskele kolonaya hücum eden ikinci dalga, muhtemelen defi ateşinin şiddeti dolayısile, torpitolarını uzak mesafeden bıraktılar. Tümamiral tarafından emredilen bir ande dönüş sayesinde bu tayyarelerin hücumu akamete uğradı ve bir isabet sağlamaları mümkün olmadı. CANT bombardıman tayyareleri de iki teşkil halinde, pruvadan ve güneş içinden 10000 kadem yükseklikten hücum ettiler. Bunların, hedef olarak iskele başomuzlukta bulunan EAGLE ile kıç omuzlukta bulunan ARGUS'u seçtikleri anlaşılıyordu. Fakat bu bombardıman tehlikeli olmadı. Sadece TANİMBAR tahrip edildi.

Saat 12,00 den biraz önce müteaddit torpito tayyareleri tarafından uzak mesafeden zararsız bir hücum yapıldı. Bu tayyareler, muhtemelen ilk hücumlarda topçu ateşi tesirile uzaklaştırılan, fakat torpitolarını atmak hırsile hücum eden münferit tayyarelerdi.

32 — Herşeye rağmen İtalyanların bu taarruzu cesurane yaptıkları görülüyor. Meselâ: KENYA'nın komutanı Albay Russell onların bu olağanüstü cesaretleri üzerinde duruyor, ONSLOW'un komutanı Albay Armestrong da hücumların beklenmedik derecede müessir olduğundan bahsediyor. Diğer subaylar ise bu kadar müsamahakâr davranmıyorlar. Diğer cihetten her iki torpito hücumu senkronize edilmiş olsa ve hücumlar biribiri ardından fâsıla ile olacağına bir ande yapılsa idi, muvaffakıyet ihtimali daha fazla olurdu. İngiliz avcıları, 3 a/ ve 3 torpito tayyaresi düşürdüler. EAGLE'ın komutanı Albay Rushbrooke'ın noktai nazarına göre bu, kendi gemisile ARGUS'un en fazla bulunduracağı ve düşmanla mukayeseye sığmıyan az adetteki avcılar için, kayde değer bir başarı olmak gerekir. Çünkü; düşmanın vurucu kuvvetini destekliyen sahilde üslenmiş 20 ava mukabil, onlar bir seferde havadan en fazla 6 Hurricane ile 4 Fulmar bulundurabiliyorlardı. Biri emniyetteki muhripler tarafından düşürülmek suretile, 3 İngiliz tayyaresi kaybedildi. Konvoy ve refakat kuvvetleri rarafından 7 Savoia 79 tayyaresi düşürüldü. MALAYA komutanı Albay Waller, İtalyanlara vaktinden evvel torpitolarını atmalarına sebep olan 6 pusluklarını barajının tesirine işaret etmekte diğer taraftan 15 pusluklarının tayyarelere karşı batî olduklarından şikâyet ediyor ve işe yaramadıklarını söylüyor. ARGUS'un komutanı Albay Philip aynı noktaya temas ediyor hattâ daha ileri giderek " kısa mesa-

feler için kullanılan eski havan toplarının modern bir hale konması başarılı bir sonuç meydana getirebilir. Sözün kısası, bu cür'etkâr hava silâhına karşı elzem olan yegâne şey herhangi bir aletle atılan bir infilâk maddesidir„ diyor [1].

33 — LİVERPOOL makine dairesinden isabet almış olduğundan tek pervane ile ancak 3-4 mil seyredebiliyordu. Bu gemi, ANTELOPE'un yedeğinde ve WESTCOTT'un himayesinde olarak Cibraltaya dönmesi emredildi. Bu uzun seyahatin, ilk 24 saatinde bu gemi, hava hücumlarile bîzar oldu. Saat 16,40 ta, ileri hareketinden 3-3.5 saat sonra, 5 CR. 42 av bombardıman tayyaresi geriden ve güneş içinden hücum etti ise de geminin meylini arttırmaktan başka bir tesir yapmıyan bir iki bomba pek yakına düştü. Saat 18,00 de yedekten ayrıldığı sırada, 11 tayyare tarafından bir yüksek ufkî bombardıman ve biraz sonra da hemen aynı miktarda, kuvvetli av himayesinde tayyareler tarafından iki hücum teşebbüsü yapıldı ise de, bir zarar ika edilemedi. LİVERPOOL ve WESTCOTT, birer torpito tayyaresi düşürdüler. Saat 20,15 te, ikinci defa yedeğe girildiği zaman, tekrar beş tayyare tarafından yüksek ufkî bir bombardıman yapıldı ise de, bombalar çok uzağa düştü. 22,30 da - torpito tayyaresi tarafından, pek uzak mesafeden bir alacakaranlık hücumu yapıldı ise de, kruvazörlerin ateşile kendilerinden birinin düşürülmesinden başka bir sonuç alamadılar. Ertesi gün, 15-haziran saat 14,20 de 3 torpito tayyaresi son bir muvaffakıyetsiz hücum daha yaptılar. Bundan sonra da artık gemiler rahatsıs edilmedi. Aynı gün öğleden sonra Cibraltadan iki yedek römorkörü geldi. Gurupta bunlardan biri yedeği teslim aldı. ANTELOPE, artık mübrem bir ihtiyaç olan denizaltı emniyetine almak üzere WESTCOTT'un himayesine gönderildi. 16 - haziranda birkaç korvet iltihak etti. Bu gece, karanlık bastığından itibaren, temas muhafaza eden bir denizaltı gemisinden sıyrılarak, seyahatin bundan sonrası hâdisesiz geçti. Ve LİVERPOOL, 17 - haziran akşam üzeri Cibraltaya vâsıl oldu.

34 — 14 - Haziran öğleden sonra ve akşam üzeri, yaralı LİVERPOOL'a yapılan semeresiz hava hücumları, şüphesiz ki; Sardunyaya istinat eden mütebaki hava kuvvetlerini bir hayli işgal etti. Çünkü, konvoy, akşam üzeri Sicilyadaki hava kuvvetlerinin menzilleri içine girinceye kadar, temas muhafızlarından başka bir şeye raslamadan serbesçe yoluna devam etmişti. Saat 18,20 de 10 Ju. 88 bombardıman tayyaresi, konvoyun gerisinden 10000 kadem yükseklikten yaklaştıktan

[1] Gemilerin ateşile düşürülen 7 tayyare, «Deniz kurmay başkanlığı top ve uçaksavar işleri şubesi» tarafından kıymetlendirilmiştir. Münferit gemilere ait miktarlar 28 e baliğ olmaktadır ki; bunlara nakliye gemilerinin düşürdükleri dahil değildir. (TROİLUS iki tane düşürmüştür). Binaenaleyh hangi geminin en çok başarılı atış yaptığını tefrik etmek mümkün değildir.

sonra hücumlarını yapmak üzere 6000 kademe kadar daldılar. Tümamiral bu hususta "Akdenizde mutat olduğu üzere bu tayyareleri bomba salma mevkiine gelinceye kadar görmek pek güç olduğundan uçaksavar ateşi tesirsizdi" diyor. Her iki tayyare gemisi de, hususile ARGUS, yakınlarına düşen bombalardan dardarına kurtuldular. ARGUS'un iskele başomuzluğuna düşen bir bomba geminin altından dalarak sancak başomuzlukta su altında infilâk etti. Hiçbir gemi hasara uğramadığı g bi, bu hücumda, hiçbir düşman tayyaresi de düşürülmedi. Devriyede bulunan 6 İngiliz avcısı, düşman tayyarelerini uzaktan karşılayarak bîzar etmiş ve bombalarını vaktinden evvel bırakmalarına sebep olmuşlardır. Sadece bir Fulmar av tayyaresi kaybedildi.

35 — Sabahleyin olduğu gibi ağır bir torpito ve bombardıman kombine taarruzundan evvel, bir yat k pike bombardıman taarruzu yapıldı; ancak, akşamki taarruzda vaktin darlığı yüzünden pike bombardımanlarla yüksek ufkî bombardıman tayyareleri, bu müçtemi hücumda beraber taarruz ettiler. Bu Macchi av tayyarelerile kuvvetli bir surette himayeli olan 16 - S. 79 torpito, 10 - Ju. 88 ve 15 - Ju. 87 bombardıman tayyaresinden müteşekkil, kombine bir İtalyan - Alman taarruzu idi. İlk olarak, takriben saat 20.00 de, kuzey doğu cihetinden (İskeleden) Savoia'lar göründü. Bunlar topçu ateşi dışından, süzülmek ve taarruzetmek üzere konvoyun sancak tarafına geçtiler. Aynı zamanda, S. 79 ların görünmesinden birkaç dakika sonra, baş taraftan ve iki grup halinde Ju. 88 ler yaklaştılar ve emniyet perdesine aykırı olarak geçerek konvoyun kolonaları boyunca uçarlarken, hiçbir tesir yapmıyan bombalarını bıraktı. Bundan sonra Ju. 87 ler, 7000 kademden 1000 kademe kadar dalarak emniyet perdesinin iskele kanadına taarruz ettilerse de konvoyun iskele tarafında bulunan EAGLE zannettikleri, İCARUS e WRESTLER'in yanına bombalarını düşürdüler. Pike bombardımanların taarruzu, ONSLOW'un komutanı Albay Armstrong'a göre, "Perdedeki gemilerin dikkatinin, tamamile torpito tayyarelerinden ayrılmasına" sebep oldu. Torpito tayyareleri takriben saat 20.20 de taarruz ettiler. Tuğamiral, tayyarelere az hedef göstermek üzere üç defa bir ande iskeleye dönüş emri vermişti. Taarruzun sıklet merkezi, MALAYA, ARGUS, CHARYBDİS, VİDETTE üzerinde toplanmış olup taarruzdan sonra bu tayyareler, iskele kıçomuzluktan takriben iki mil mesafede toplanarak tayyare gemisine 300 yarda içinden 3 torpito attılar. Fakat geminin meharetle idaresi bunlardan sakınmasını sağladı.

36 — MALAYA'nın, konvoyun uzağında bulunması bir denizaltı ile karşılaşmasına sebep oldu. Perdedeki muhriplerden pruvada bulunan MİDDLETON, pike bombardıman hücumu sırasında bir periskop görmüş ve bir su bombası atmıştı. Diğer iki muhrip te, yakın mesafede torpito izi gördüklerinden, D. S. A. teması yapmaksızın su bombası

atmak üzere perdeden ayrıldılar. Bilâhare, geride bulunan MALAYA'nın sancak kemeresinde görülen denizaltının, bu hücumdan nakliye gemilerinin altına dalarak kurtulduğu anlaşılıyor. Muharebe gemisi, o sırada inkişaf etmekte olan torpito hücumundan sakınmak üzere dönmekte iken periskobu gördü ve denizaltıyı başa alıncaya kadar dönmesine devam etti. Bundan sonra, sancak kıçomuzlukta emniyet perdesinde bulunan SPEEDY'yi ikaz ederek konvoya iltihak için dümen kırdı. SPEEDY, muhriplerin su bombası attıklarını görmüştü. Tayyarelere karşı devamlı surette atış yaparken, aynı zamanda denizaltı ile iyi bir D. S. A. teması sağladı. Binbaşı Doren'in söylediğine göre, denizaltıyı batırmıştı.

37 — Bu, kuvvetin Narrows'da ikiye ayrılışından evvel vuku bulan son taarruz idi. Sabahleyin Sardunyaya istinaden yapılan hava hücumlarile kıyaslanınca, saat 20,00 ile 20,20 arasındaki teşebbüsün zamanen daha iyi kombine edildiği ve bazı subayların fikrine göre torpito taarruzunun daha enerjik yapıldığı görülür. Bununla beraber akşam taarruzlarının semeresiz oluşunda başlıca âmil, uçaksavar ateşinin ve av himayesinin sabahkinden farksız olmasına rağmen, konvoyun sakınma manevrasının iyi yapılmasındadır. Düşman tayyarelerinin yaklaştığını belirten Radar raporları sayesinde av himayesi, 4 ayyareden 8 e çıkarılabiliyordu Ancak, bunlar daha ziyade İtalyan avlarile angaja oluyorlar ve hücumu defetmekte müessir olamıyorlardı. Bununla beraber avlar tarafından üç gemi ateşlerile de bir tayyare düşürüldü. 3 İngiliz av tayyaresi kaybedildi. Bunlardan biri muharebede, biri fena şans eseri olarak filo tarafından düşürüldü. Üçüncüsü de iniş hatası yüzünden parçalandı. Münhasıran 14 - haziranda görev alan 16 Hurricane, 6 Fulmar'dan 7 sinin kaybına mukabil bunlar, 11 düşman tayyaresi düşürdüler ve diğerlerini püskürttüler. EAGLE ve ARGUS'un av idaresi için mümasil teçhizata muhtaç oldukları anlaşıldı. Havada en fazla 10 tayyare bulundurabiliyorlardı. Deniz hava tümen komutanının dediği gibi "Bu küçük deniz hava kuvvetinin istihsal ettiği başarılı sonuç çok önemlidir."

14 - Haziran günü Narrows'da kuvvetlerin ayrılışı

38 — Kafile, saat 21,00 de Narrows methaline geldiği zaman, çok yorulmuş olan hava personelinin yükünü tahfif etmek üzere Maltadan 4 BEAUFİGHTER tayyaresi geldi. Saat 21,30 da, Tümamiral Curteis, konvoyu CAİRO'nun komutanı Albay Hardy'nin komutasındaki Y kuvveti himayesine terkederek W kuvveti ile batıya rota değiştirdi. Geri kalan 5 nakliye gemisi, CAİRO, 9 muhrip, 4 mayn tarayıcı ve 6 motorlanç himayesinde oldukları halde, Tunus kıyıları boyunca ilerlemek üzere pruva hattı teşkil ettiler. 22,05 te, hava kararırken, 8 Ju. 88 in 6000 - 3000 kademden yaptıkları yatık bir pike bombardıman taarruzu

vuku bldu. Bunlur, karanlık ufuktan yaklaştıkları ve konvoy aydınlık üfka gayet iyi irtisam ettiği halde, bir başarı sağlayamadılar. Biri BEAUFİGHTER'ler tarafından, diğeri de gemi ateşleri tarafından olmak üzere, iki tayyare kaybettiler. Bu, gündüz muharebesinin sonu oldu. Narrows'ın batısındaki şiddetli toplu hücumlardan sonra ertesi gün için konvoyu, daha çetin bir imtihan ve daha ağır kayıplar beklemekte idi.

39 — 15 - haziran sabahı gün doğarken konvoy Narrows'dan geçmekte ve sahilden 40 mil açıkta olarak hedefine doğru seyretmekte iken iki İtalyan kruvazörü ile beş muhribinin görüldüğü ande mücadele başladı. İtalyanlar, 13 - haziran akşam üzeri Cagliari'den hareket etmişlerdi. En batıdaki bekleme yerinde bulunan P. 43 denizaltı gemisi o akşam saat 19,31 de, bu kuvvetlere hücum etti. Bir kruvazöre isabet sağladığını rapor etmesine rağmen yanıldığı aşikârdı. İki saat sonra karakolda bulunan diğer P. 211 denizaltı gemisi de bu kuvvetleri gördü fakat çok uzakta olduğundan hücum edemedi. [1]

Denizaltı raporları alınınca, Malta'da bulunan tümamiral Leatham, düşmanı önlemek maksadile WELLİNGTON tayyarelerinden müteşekkil bir vurucu kuvvet hazırladı. Bu tayyareler veya bir keşif tayyaresi, İtalyanları 14 - haziran saat 02,55 te Sicilyanın batı burnu Cape San Vito'nun karayelinde gördü ise de tenvir mermisi bulunmadığından hücum fırsatı elde edilemedi. Saat 05,25 te hava keşfile, düşmanın Palermo açıklarında olduğu öğrenildi. 18,00 de iki kruvazörün Palermoda oldukları rapor edildi. Akşam alacakaranlığında (21,25) iki kruvazörle dört muhribin denize açıldığı öğrenildi fakat keşif tayyaresi, bunların son rotalarını tesbit edemedi. Amiral Leatham, düşmanın doğuya seyredeceğini ve ayni akşam Tarantodan hareket ederek Mısırdan Maltaya giden konvoyun (Vigorous harekâtı) yolunu kesmek istiyen, İtalyan ana filosuna iltihak edeceğini muhakeme etti. Bu mülâhaza ile, Mesina boğazında bir Deniz - Hava karakolu tesis ederek bu karakolun düşmanla temes sağlaması takdirinde, düşmana taarruz etmek üzere Malta'da da vurucu bir hava kuvveti hazırladı. Vigorous harekâtının hava himayesi isteği, daha fazla tertibata mâni oldu.

40 — W kuvvetile batıya doğru seyir eden Tümamiral Curteis de düşmanın Palermoyu terkettiği raporunu alınca, X kuvvetini, KENYA ve CHARYBDİS kruvazörlerile takviye edip etmemek hususunda bir karara varmak zorunda kaldı. 14 - haziran saat 23,15 raporunu aldığı zaman, konvoydan 50 mil kadar açıkta ve takriben A - 37° 50′ N, ve T - 09° 30′ E. mevkiinde bulunuyor ve 15 - haziran sabahı fecirde de daha 100 mil açılmış olacaktı, [2] O da, İtalyanların konvoy için muhtemelen bir tehlike olmıyacağını ve himaye kuvvetinin düşmanı püskürte-

[1] Denizaltıların mevkileri ile tayyareleri görüşleri kroki 3 te.

[2] Mıntaka, - 3 olarak kullanıldığına göre fecir saat 06,30 da idi.

cek kadar kuvvetli olduğunu, hususile Maltadan hava hücumlarına da uğrayacaklarını düşündü. Ayrıca, Sardunya'daki hava meydanlarının müessir menzili içinde bulunacak olan Tayyare gemilerinin, selâmeti namına kruvazör himayesinin lüzumuna kani idi. Bundan başka, konvoyu sabah olmadan yakalamak için vakit dardı. Amiral, " elde mevcut kuvvetle her iki şıktan birine karar vermek, kumardan başka birşey değildi. Eğer LİVERPOOL yanımda olsaydı fikrimde hiçbir şüphe hâsıl olmazdı. „ demektedir. Kararı, gemileri göndermemek oldu. Bu suretle 15 - haziran sabahı erken saatlerinde, konvoy ve himaye kuvvetleri, başka hiçbir şey de olmasa, toplarının menzili gayet üstün bir düşmanla karşılamış oldu. [1]

Pantellaria güneyi muharebesi
(15 - Haziran)

41 — Albay Hardy, düşmanın mevcudiyetini, konvoyun üzerinde devriyede bulunan bir BEAUFİGHTER tayyaresinin saat 06,20 de verdiği, " İki düşman kruvazörü ile 4 muhribinin iskele kemereden 15 mil mesafede olduğunu „ bildiren ilk raporundan öğrendi. Bu sırada konvoy, 12 mil süratle keşişlemeye seyrediyordu. Teşkilâtı ise şöyle idi :

Nakliye gemileri iki kolona halinde. CAİRO pruvada, 5 Fleet sınıfı muhrip sancakta denizaltı emniyetinde, 4 Hunt sınıfı muhrip iskelede mayn tarayıcılarla motorlançlar dümen suyunda. Bir dakika sonra İtalyan gemileri, doğuya doğru parlak ufuk üzerinde irtisam etmiş olan direkleri dolayısile, görülebilirdi. Bunlar iskele omuzluk hattında, hafif bir mütekarrip rota ile ve yüksek süratle, konvoyun pruvasına doğru seyretmekte idiler. Çok evvel, bunların iki 6 pusluk kruvazörle (biri, RAİMONDO MONTECUCCOLİ), - evvelce rapor edildiği gibi 4 olmayıp - 5 muhripten ibaret olduğu anlaşıldı. BEDOUİN'ın komutanı Binbaşı Scurfield, Fleet sınıfı muhripleri hücuma kaldırırken, CAİRO ve diğer himaye gemileri de, kendilerine sancağa dönmeleri ve Tunus sahillerinde sığınacak bir yer aramaları emredilen, nakliye gemilerini gizlemek için sis yapmağa başladılar. Albay Hardy'nin ilk maksadı, Maltadan gönderilebileceğini ümit ettiği vurucu bir hava kuvveti gelinceye kadar, bir oyalama muharebesi yapmak ve zaman kazanmaktı.

42 — Saat 06,40 ta İtalyan kruvazörleri 20,000 yardadan daha uzak bir menzilden ateş açtılar. İkinci solvo CAİRO üzerinde kümelendi diğerleri de konvoyun yakınına düştü. İngiliz gemileri, 4 ve 4.7 pusluk topları için mesafe çok uzak olduğundan, henüz mukabele edemiyorlardı. Filhakika, bazıları sadece " moral tesir bakımından „ ateş ettilerse de asla müessir menzile girmediler. 11. Tümen muhripleri toplandıkça, gevşek bir hat kerterizi üzerinde, BEDOUİN, PARTRİDGE, İTHURİEL,

[1] Mütaakıp muharebe safahatı için 4 No. lı krokiye bakınız.

MARNE, MATCHLESS olmak üzere, pruva hattına yakın bir teşkilât alıyorlardı. Başta bulunan ilk iki muhrip, toplarının azamî yükseliş zaviyesile, saat 06.45 te kruvazörlere ateş açtılar. Fakat 15 dakika içinde her iki gemi de ağır isabetler alarak hareketten sâkıt kaldılar. Bu suretle de muharebe dışı oldular. İTHURİEL, 15000 yarda menzile girinye kadar ateş açmadı. Bundan sonra pruvadaki bir kruvazörle muharebeye tutuşarak 8000 yarda bir isabet sağladı. MARNE da pruvadaki kruvazörle muharebeye tutuştu. Bununla beraber, aynı zamanda İtalyan muhripleri kruvazörlerin, gerisine sarkmışlardı. Filhakika bunlardan üçü muharebeden mütessir olarak hattı terkettiler ve kuzeyel doğru uzaklaştılar. Son iki düşman muhribi, takriben saat 07.00 de iskele kemere istikametinden MARNE'a ateş açtılar. MARNE ile MATCHLESS de bunlara mukabele ettiler. İngiliz gemileri kısa zamanda hedefi bularak bunlardan birine (VGOLİNO VİVALDİ) isabet sağladılar ve onları geri püskürttüler. Bundan sonra, uzak mesafede zikzak seyirle sis yaparak İngiliz gemilerinin hedef bulmasını güçleştiren, kruvazörleri muharebeye zorladılar. [1]

43 — Konvoy sis perdesi arkasına girerek batıya doğru seyre başlar başlamaz, CAİRO ve 12. Tümenin muhripleri (Hunt), düşmana imtisalen güneye döndüler ve MARNE ile MATCHLESS'in angaje oldukları muhriplere, azamî menzilden ateş açtılar. Takriben saat 07.00 de CAİRO, tekrar iki İtalyan kruvazörünün ateşine maruz kaldı ve bir 6 pusluk mermi isabeti aldı. Bu iki düşman kruvazörü, iki taretlerile CAİRO'ya ve diğer iki taretlerile de 11. Tümenin muhriplerine ateş ediyorlardı. CAİRO da düşmanda bir tesir ümit etmeden 4 pusluk toplarile mukabele etti. 07.15 te Albay Hardy diğer üç büyük muhribi de CAİRO üzerine toplamaya karar vererek İTHURİEL'e kendisine iltihak etmesini emretti. Albayın ifadesine göre, bu gemi iltihak emrini aldığı zaman düşmandan 8000 yarda mesafede bulunuyor ve kruvazör bir isabet temin etmiş olmasına rağmen, ağır bir topçu ateşi altında bulunuyordu. MARNE ve MATCHLESS yarım saattenberi muharebeye girmiş olup, bunlardan birincisi bir müddet için düşmanla 10000 yarda mesafeden muharebe etmişti. İsabet temin edilmemesine rağmen her iki tarafın ateşleri muntazamdı. Düşman saat 07.45 te iskeleye dönerek açtılar. Bunun üzerine Albay Hardy de kuzeye dümen basarak bütün muhriplerin kendisine iltihak etmelerini emretti.

44 — 15 mil karayel cihetinde bulunan ve batıya seyreden konvoy, bu sırada tekrar keşişlemeye rota değiştirdi. Saat 07.07 de konvoy, CAİRO ve muhriplerin desteğinden ve hava himayesinden mahrum olduğu sırada, CHANT'ın batması ve KENTUCKY'nin yaralanma-

[1] 4 No. lı krokide gösterilen 11. Tümenin seyir istikameti, MARNE'ın rotasına göre işaretlenmiştir.

sile sonuçlanan, 8 Ju. 88 tayyaresinin bir pike bombardıman taarruzuna uğradı. HEBE, KENTUCKY'yi yedeğe alarak bu suretle 07,45 e kadar yola devam edildi. Bu sırada, düşmanın konvoya taarruz etmediğini ve himaye kuvvetlerinin onları meşgul ettiğini gören konvoy komodoru Binbaşı Pilditch av himayesine mazhar olmak ümidile tekrar Malta rotasına dönmeğe karar verdi. [1]

Bu rota konvoyu esas himaye kuvvetleri üzerine götürüyordu. Lâkin buna uzun müddet devam edilemedi. Çünkü; Albay Hardy'nin dönüşünden sonra İtalyanlar da, kuzeye dönerek İngiliz gemilerini ihtiyatla takip etmekte ve ateş altında bulundurmakta idiler. Saat 08,30 da Albay Hardy, konvoya yaklaştığı cihetle sis perdesi yaparak, konvoya rotasını aksetmesini emretti. Bu hareket İtalyanları şaşırttı ve evvelâ lodosa bilâhare saat 08,40 ta kuzey doğuya dönerek bu rotada seyretmeğe başladılar. Albay Hardy, Huntları konvoya göndererek Fleetlerle düşmanı takip etti ve bu sırada Cairo bir isabet aldı.

Bu anden itibaren düşman teması kesti ve saat 09,30 da da tamamile rü'yet dışına çıktığından İngiliz gemileri de, konvoya iltihak için rota değiştirdiler.

45 — Konvoy, bir saat daha, bütün himaye kuvvetleri yanında ve Maltaya istinat eden uzun mesafe avları üzerinde olarak, kendi rotasında seyretti. Yalnız, himaye kuvvetlerinden BEDOUİN ile PARTRİDGE eksikti ki; bunların âkıbetinden ileride bahsedilecektir. Fakat konvoy, geçirmekte olduğu imtihanın henüz sonuna varmamıştı. Saat 10,40 ta bir miktar Alman tayyaresinin yaklaştığı görüldü ise de, bunlardan biri bombalarını atmadan evvel düşürülmek suretile diğerleri püskürtüldüler. Bu hücum dolayısile, zaten menzillerinin son hududunda görev yapmakta olan, Spitfire'ların benzinleri tükendi ve 11,20 de başlayan diğer bir taarruzda, bu tayyarelerin görevlerini henüz yenileri devir almamış bulunuyordu. Bu ikinci taarruz, 10 kadar Ju. 87 ve Ju. 88 tayyaresinin yaptığı, yüksek ufkî ve pike bombardıman kombine taarruzu idi. Topçu ateşile bir Alman tayyaresi düşürüldü. Taarruz sırasında devriyeye gelen avlar tarafından da bir veya iki düşman tayyaresi daha düşürüldü. Fakat BURDWAN da yaralandı. Düşman tayyarelerinin ve filosunun taarruzları muhtemel olan, gidilecek daha 150 mil mesafe vardı. Bu sebeple Albay Hardy, konvoyun süratini düşürmemek için yaralı bulunan KENTUCKY ve BURDWAN muhriplerini feda etmeğe karar vererek, HEBE ile BADSWORTH'e bu gemileri batırmalarını emretti. Saat 13,15 te bir pike bombardıman taarruzu daha yapıldı. Bu sefer de av himayesi yoktu. Bununla beraber Almanların bu taarruzu da muvaffakıyetsizdi.

[1] İtalyan gemilerini gören BEAUFİGHTER tayyarelerinin, mufassal rapor vermek üzere Maltaya döndükleri anlaşılıyor. Saat 09,30 a kadar konvoyla başka bir tayyare temas temin etmedi.

12 tayyareden biri gemi ateşlerile ve iki veya daha ziyade tayyare de, geri dönüşleri sırasında gelen avlar tarafından düşürüldü. Bu, konvoyun büyük mikyasta kısa menzil avlarının himayesine girmesinden evvel, yapılan son taarruzdu. Bundan sonra İtalyan su üstü kuvvetlerinin görülmesile bir tehlike daha belirdi.

46 — Sabahleyin yapılan muharebeden sonra İtalyan kruvazörleri, birisi MATCHLESS ile MARNE tarafından hasara uğratılan, muhriplere iltihak etmek üzere dönmüşlerdi. Bu muhribi yedeğe almağa çalışırken bu kuvvet, İngiliz tayyarelerinin taarruzuna maruz kaldı. Çünkü; Albay Hardy'nin ümit ettiği gibi, Maltadan bir vurucu torpito kuvveti gönderilebilmişti.

Kıdemli Yzb. Roe komutasında bulunan 4 ALBACORE ile 2 BEAUFORT tayyaresi saat 10,30 da, Pantellaria'nın takriben 12 mil güneyinde düşman kuvvetlerine başarısız bir taarruz yaptılar. Muhtemelen, o ande yaralı bulunan muhribe isabet sağladılar. [1] Bundan sonra, iki kruvazörle iki muhrip şüphesiz ki; havadaki müttefiklerinden, konvoydan ayrılmış gemiler bulunduğunu öğrenerek, tekrar güneye yol verdiler. Bu kuvvetler, KENTUCKY'yi batmak üzere terkederek konvoya iltihak etmekte olan, HEBE'yi gördüler. HEBE, düşmanı saat 12,55 te oldukça uzakta ve kuzey cihetinde gördü. Düşman yarım saat zarfında ateş açabilecek bir menzile girdi ve HEBE'ye bir isabet sağladılar. Albay Hardy, saat 13,41 de, HEBE'nin raporunu alınca konvoyu terkederek CAİRO ve 3 büyük muhriple İtalyanlara teveccüh etti. HEBE'nin himayesinden başka BEDOUİN ile PARTRİDGE'i de düşünmek gerekti. Saat 13,55 te, İtalyanlar, muhtemelen CAİRO'yu görerek takipten vazgeçtiler ve batıda bir hedefe doğru seyrettiler. Bu hedef, BEDOUİN ile PARTRİDGE olabilirdi. Fakat Albay Hardy, bu hareketile her nekadar iki muhribi kendi mukadderatına terketmiş oluyorsa da, 15 mil uzakta bulunan konvoya doğru seyretmeği daha uygun buldu.

47 — Bu iki muhrip sabahleyin yaralandıkları zamandanberi, kendilerini korumaya çabalıyorlardı. PARTRİDGE, muharebe dışı edildikten üç çeyrek saat sonra, 07,45 sıralarında, seyretmeğe hazır bir duruma girmiş ve BEDOUİN'i yedeğe almağa hazırlanıyordu. Çünkü; Binbaşı Scurfield'ın devamlı ümitlerine ve öğleye doğru Albay Hardy'ye "kısa zamanda stim tutmağa muktedir olacağını„ bildiren bir rapor vermesine rağmen, bu gemi tamamile hareket kabiliyetinden mahrumdu. Yedeğe alma hazırlığı, püskürtülen iki İtalyan muhribinin taarruzu dolayısile, bir aralık inkıtaa uğradı. Bununla beraber saat 10,00 sularında kıdemli Yzb. Hawkins arkadaşını yedeğe aldı ve iki gemi evvelki emir gereğince konvoya iltihak etmek üzere, ağır yolla seyre başladılar.

[1] Bu muhribin, UGOLİNO VİVALDİ olduğu anlaşıldı ve 18 - Haziranda yedekte Palermoya girdiği görüldü

BEDOUİN'ın tek makinesini çalıştırmak ümidinde oldukları saat 11,45 te konvoya yetiştiler fakat çok geçmeden bu ümit te kalmadığından Binbaşı Scurfield, en iyi hareket tarzının Cibraltaya dönmek olduğunu düşündü. 13,20 de İtalyan filosu tekrar göründü. İki muhrip, İngiliz gemilerine yaklaşmakta iken pike bombardıman tayyareleri de göründü. PARTRİDGE derhal yedeği bırakarak BEDOUİN'ın etrafına bir sis perdesi koydu.

Düşman kruvazörleri, HEBE'nin takibinden sonra yaklaşırken, PARTRİDGE bunları üzerine çekmek için açıldı ve bu hareketinde de muvaffak oldu. Saat 14,00 de uzak menzilden, İtalyan gemileri kendi üzerine ateş açtılar. Fakat bu suretle de bir daha arkadaşına yardım için dönmekten menedildi. Saat 14,25 te bir İtalyan tayyaresi BEDOUİN'ı torpitoladı. Muhrip birkaç dakika içinde battı ve batarken de düşmanını düşürmeğe muvaffak oldu. [1] Takriben ayni zamanda, diğer İtalyan torpito tayyareleri de, yaralı KENTUCKY ile BURDWAN'ı batırdılar.

48 — PARTRİDGE, sis perdesi arkasında olmasına rağmen, bir spotin tayyaresinin yardımı ile atış yapan, İtalyanların ateşine maruz kaldı. Bir müddet sonra düşman gemileri, muhtemelen kendi dostları tarafından yapılan bir hava taarruzu dolayısile, çekildiler. Bununla beraber 4 Alman bombardıman tayyaresi saat 15,30 da PARTRİDGE'e hücum etti ve yakın bir sukut dolayısile muhribin dümeni sıkıştı. Bu ârızayı gidermek yarım saatten fazla sürdü. Bu zaman zarfında İtalyan gemilerinin, BEDOUİN'dan kurtulanları toplamalarını seyrederek, muhrip hareketsiz kaldı. Kıdemli Yzb. Hawkins, teessüfe şayan nokta şudur ki; "gemi kurtarılamadığı gibi mürettebatı da bir İngiliz harp gemisi tarafından kurtarılamadı„ demektedir. PARTRİDGE, seyretmeğe muktedir olunca, sahilin saçağı altında ârızalarını tamir etmek niyetile batıya doğru seyretti. Fakat Maltadan, Tümamiral Leatham'den aldığı bir işaretle, Cibraltaya gitmesi emredildiğinden buna imtisalen ayın 17 nci günü hâdisesiz olarak Cibraltaya vardı. İtalyan gemilerine gelince, PARTRİDGE'i imha edeceklerine kuzeye doğru dümen tuttular ve 15 - haziran saat 17,00 de Pantellaria civarında İngiliz deniz tayyrelerile karşılaştılar. Bu tayyareler, Tümamiral Leatham'ın, BEDOUİN ve PARTRİDGE'e yardım etmek üzere düşmana torpito hücumu yapmak için gönderdiği 3 ALBACORE idi. Tayyareler Maltadan ayrıldıktan sonra düşmanı görememişler ancak dönüşte raslamışlardı. Fakat yaptıkları hücum muvaffak olmadı ve bir ALBACORE, düşmanın pek çok olan avları tarafından düşürüldü. İtalyan gemileri hakkında son haber, ayni gün akşam üzeri P. 42 denizaltı gemisi tarafından rapor edildi. 15 - Haziran 02,45 te bu denizaltı gemisi iki kruvazör ile iki muhribin Marittimo yakınlarında, yüksek süratle kuzeye seyrettiklerini gördü. Fakat yetişmesine imkân yoktu.

[1] Mevkii : A—36°12' N., T—11°37' E.

16 - Haziran: Malta'ya varış

49 — Albay Hardy, İtalyan filosu ile son temastan sonra, 15 - haziran saat 15,30 da tekrar konvoya iltihak etti. Saat 17,30 da, o sabah Malta'ya varan ve yükünü boşalttıktan sonra Tümamiral Leatham tarafından tekrar gönderilen WELSHMAN, Linosa güneyinde konvoya iltihak etti. Saat 19,20 de bir hava hücumu daha oldu. Bu süre içindeki hücumlarda, Radar ikazları ve CAİRO tarafından idare edilen kuvvetli avlar sayesinde, düşman uzakta tutulmuş ve öğleden sonra yapılan iki hücum teşebbüsü akim bırakılmıştı. Bununla beraber saat 19,10 da, 12 Alman bombardıman tayyaresi tarafından yapılan hücum semeresiz olmakla beraber, MATCHLESS, TROİLUS ve WELSHMAN'e yakın sukutlar vâki oldu. 20,40 ta yapılan son bir hücum, avlar ve gemi ateşleri sayesinde püskürtüldü. Şimdi artık, düşmanın gecen birkaç ay zarfında Malta önüne döktüğü maynlardan ötürü, yenilecek bir tehlike vardı. Asıl plâna göre CAİRO ile muhriplerin limana girmelerine lüzum olmadığı ümit edilmişti. Fakat 14 ve 15 - haziran günleri verilen şiddetli muharebe sonunda, Malta'nın pekaz olan stoklarından cepane ikmali yapmak ihtiyacı hâsıl oldu. Yapılan bir hatadan dolayı konvoy ve asıl himaye kuvvetleri arama tarama gemilerinden evvel liman methaline geldiler. BADSWORTH ile KUJAWİAK, Grand Harbour'un birkaç mil yakınında, Zonkor point açığında; ORARİ, MATCHLESS, HEBE de mendirek dışında mayına çarptılar. KUJAWİAK'dan maada hepsi hafif hasarlarla limana girdiler. Fakat bu Polonya muhribi kaybedildi.

50 — 16 - Haziran sabahı erken saatlerinde Malta'ya varıldığından, CAİRO ile 4 sağlam muhrip aynı akşam tekrar Cibraltaya hareket ettiler. 17 - Haziran sabahı erken saatlerinden itibaren, Afrika sahilleri boyunca seyreden bu kuvvetle, tayyareler temas temin ettiler. Galita bankını geçinceye kadar bu kuvvet, hava taarruzlarına uğramadı. Bundan sonra, o akşam saat 20,30 a kadar Alman tayyareleri tarafından daimî surette iz'aç edildiler. Almanlar umumiyetle 2 veya 3 lü bazen de 6 lı kol haline gelerek, bilhassa öğleden sonraki taarruzları "Mevcudiyet mücadelesi„ diye tavsif eden, İTHURİEL'e taarruzlarını konsantre ediyorlardı. Fakat bu gemiye birkaç yakın sukuttan başka birşey olmadı. CAİRO bir tayyare düşürdü. Bu kuvvet, saat 20,17 de, A - 37° 30′ N., T - 04° 30′ E. mevkiinde Tümamiral Curteis'e iltihat etti. Tümamiral Curteis, 14 - Haziran akşamı konvoydan ayrıldıktan sonra, X kuvvetinin dönüşünü beklemek üzere, W kuvvetini hava keşif ve taarruzundan korumak maksadile, Sardunya'nın 400 mil batısına çekmişti. 15 - Haziran günü düşman tayyareleri kendisile bir müddet teması muhafaza ettiler ve öğleden sonra da küçük bir torpito teşkili bu kuvvete taarruz ettiyse de, EAGLE'nin tayyareleri bunlardan birini düşürerek torpitola-

rını uzaktan atmalarına zorladı. Amiral, muharebe gemisi, iki tayyare gemisi ve muhripleri Cibraltaya göndererek 16 - haziran sabahından 17 - haziran öğleye kadar, KENYA ve CHARYBDİS ile birlikte randevu noktasına seyretti. Sonra Albay Hardy ile buluşmak üzere doğuya seyretti ve buluşma vâki olduktan sonra her iki kuvvet birlikte Cibraltaya döndü. HARPOON harekâtının sonucu aşağıdaki gibidir :

Konvoyda bulunan 6 nakliye gemisinden ancak ikisi hedeflerine vâsıl oldular. Diğer 4 tanesi hava hücumlarile tahrip edildi. Harekât esnasında konvoya, takriben 200 tayyare taarruz etmiş, bunlardan 13 ü tayyare gemilerinin avları tarafından, 16 sı uçaksavar ateşlerile ve bundan başka müteaddit tayyare de Malta'ya mensup Kraliyet Hava Kuvvetleri tarafından düşürülmüştür. Himaye gemilerinden bir muhrip kaybedilmiş, bir kruvazör, üç muhrip ve bir mayn tarayıcı hasara uğramıştır.

Fasıl III

VİGOROUS harekâtı (Haziran 1942)

(Kroki 5 ve Ek : B, 2 ye bakınız)

51 — Mart ayında Mısır'dan hareket eden bir konvoy, Tuğamiral Vian komutasındaki kruvazör ve muhriplerden müteşekkil zayıf bir kuvvetin himayesinde, başarı ile Malta'ya varmıştı. Haziranda, Cibralta'dan yapılan Harpoon harekâtının mütemmimi olan teşebbüste de aynı komutan görev almıştı. Akdeniz filosunun kuvveti, doğu filosundan alınan bazı gemilerle takviye edilmiş olup, Tuğamiral Vian'ın elinde - 11 nakliye gemisini himaye etmek üzere - 7 kruvazör, 1 uçaksavar gemisi, 26 muhrip bulunmakta idi. Bundan başka, amiralin emrinde şu kuvvetler de vardı :

Çıkacak fırsatlardan faydalanarak taarruz etmek üzere 4 hücumbotu, 4 korvet, Malta'ya yaklaşıldığı zaman konvoyun önünde arama tarama yapacak 2 mayn tarayıcı, 2 silâhsız kurtarma gemisi, evvelce muharebe gemisi olan ve sadece hava taarruzlarına karşı teslih edilmiş bulunan ve muharebe gemisi süsü verilmiş olan CENTURİON.

Bununla beraber hakikî muharebe gemisi bulunmayınca, konvoyun, esas tehlike olan İtalyan ana filosuna karşı korunması, su üstü himayesinden ziyade denizaltı ve hava vurucu kuvvetlerine düşmekte idi. Madun kuvvette olan böyle bir su üstü himayesile, martta olduğu gibi, yaz ortasında sakınma ve oyalama muharebelerile birşey ümit etmek, yersiz olurdu. Bu şartlar, harekâtın genel sevk ve idaresini, Başkomutanla hava kuvvetleri Başkomutanı Mareşal Arthur Tedder ele alarak, Kraliyet Hava Kuvvetleri Deniz işbirliği karargâhında "Hususî bir müşterek harekât odası„ ından idare ettiler.

52 — Amiral Harwood raporunda " Evvelki harekâtlarda kullanılan denizaltı gemileri Taranto ve Mesina'nın çok yakınına konmuşlardı. Düşmanı erkenden görerek rapor etmek ve kuvvetlere dönüşlerinde taarruz fırsatı elde etmekten başka, bu tertip tarzı, pekaz netice almağa yaradı„ demektedir. Binaenaleyh bu sefer denizaltılar ayrı bir tarzda kullanıldı.

Düşman su üstü taarruzları bakımından harekâtın en kretik safhası, Girit ile Malta arasındaki sahadan (Central Basin) geçilecek gündü. Bu günün sabahına kadar, denizaltı gemileri konvoyun rotasının kuzeyinde ve düşmanın muhtemel hareket istikametini örtecek şekilde, nor-

mal bir karakol tesis edecekler fakat bu sabahtan itibaren kritik günde istenen göreve başlamak üzere yeni mevkilerini alacaklardı. O gün, konvoyla, Tarantodan yaklaşacak düşman arasında, bir perde teşkil edecek şekilde, satha çıkarak konvoyun rotasına paralel bir karakol hattı teşkil edecekler ve rapor edilen düşmana taarruz etmek hususunda tam bir serbestiye malik olacaklardı.

Ertesi gün, konvoy Maltaya varmış olacağından, denizaltıların bir kısmı İskenderiyeye dönen su üstü kuvvetlerinin gerisini örtmek üzere muayyen bir mevki hattı üzerinde tekrar dalacaklar, diğer kısmı da bir hücum fırsatı sağlamak amacile, İtalyan gemilerinin dönüş yolu olan Mesina önlerinde mevki alacaklardı. [1]

Hakikatte bu plân tamamile icra edilememiştir. İtalyan filosu, plânda tasarlanan zamandan daha evvel denize çıktığından konvoy, düşmandan sakınmak veya onunla teması geciktirmek için Başkomutan emri ile geri döndürüldü. Bu suretle ilerleyen denizaltı perdesi işe yaramaz hale geldi ve bunun yerine, düşmanın hareketine dair alınan raporlara göre, karakol hatları tertip edildi. 15 - Haziran sabahı güneye inmiş bulunan İtalyan filosu, 4 denizaltı gemisi tarafından görüldü. Bunlardan biri hücuma muvaffak oldu. O gece kuzeye yükselen bir denizaltı gemisi de bu filonun bir kısmını uzak mesafeden gördü.

53 — Gerek Maltadan ve gerekse Mısırdan hava vurucu kuvveti gönderildi. Takriben 40 tayyare kullanıldı. Bunlar, Maltadan kalkan WELLİNGTON ve BEAUFORT torpito tayyareleri, Libya hududuna yakın bir meydandan kalkan BEAUFORT torpito tayyareleri ve Süveyş'den kalkan Amerikan LİBERATOR bombardıman tayyareleri idi. Bombardıman taarruzu ile her iki torpito taarruzu, uzun bir uçuşa ve birbirinden uzak meydanlardan kalkmalarına rağmen senkronize edilmek istenmişti. LİBERATOR'lardan birkaç dakika sonra Mısırdan kalkan BEAUFORT'ların hücum etmelerine rağmen, plân hassasiyetle tatbik edildi. Maltadan kalkan BEAUFORT'lar İtalyan filosu denizaltı karakol hattını geçmekte iken, üç saat daha önce taarruz etmişler ve bilâhare P. 35 denizaltı gemisinin batırdığı, TRENTO kruvazörünü yaralamışlardı. Tarantoya dönüşünde akşam üzeri tekrar bir WELLİNGTON torpito tayyaresi tarafından bir isabet sağlanan LİTTORİO muharebe gemisine, LİBARATOR'lar tarafından bir isabet sağlanmıştı. Fakat havacıların bütün muvaffakıyeti bundan ibaretti. Güneye doğru inişlerinde aldıkları hasar, İtalyanları yolundan alıkoymadı. LİBERATOR'ların hücumundan sonra daha altı saat konvoya doğru rotalarına devam ettiler ve her ne-

[1] 5 No. lı krokide işaretlenmiş olan mevkiler bilfiil işgal edilmiş olan ilk karakol hattını göstermektedir. Denizaltılara gidebilecekleri daha başka mevkiler seçmek, bunların süratleri dolayısile tahdit edilmişti. Bu durum sürati az olan U sınıfı denizaltıların Mesina önlerine gönderilmesini izah etmektedir.

kadar, 100 milden daha yakına sokulamadılarsa da, konvoyun seyahatini tamamlamasına mâni oldular. Konvoya gelince, bugün ve bir evvelki gün Alman tayyareleri tarafından ağır taarruzlara uğradı. İtalyan filosunun yaklaşma korkusu ile, rotadan açmak suretile zaman ve dolayısile mesafe kaybettiler ve 15 - haziran akşamı konvoy rotasını aksettiği zaman, Maltaya varıncaya kadar beklenen sakınılmaz hava taarruzlarına karşı, cepanesi kalmamıştı. Amiral Harwood " Hâdiseler gayet acı olarak ispat ettiği veçhile hava vurucu kuvvetimiz, süratli ve kudretli düşmanı durduramamış ve hiçbir suretle ağır gemilerimizin yerini tutmamıştır, » demektedir.

54 — Düşmanı, konvoy hakkında mümkün olduğu kadar yanlış yola sevketmek ve uzun müddet şaşırtmak için, gemiler İskenderiye ile Beyrut arasındaki muhtelif limanlarda yüklenmişlerdi. Bundan başka, M. W. 11 C. ismile küçük bir konvoy, esas konvoydan altı saat evvel hususî bir himaye kuvveti refakatinde 11 - haziranda Portsaitten hareket etmişti. Bu konvoy 12 - haziran akşam alacakaranlığına kadar Tobruk hizalarında (T - 24° 50′ E.) bir mevkie kadar gidecek ve buradan asıl konvoyla buluşmak üzere geri dönecekti. Amiral Harwood, bu suretle İtalyan filosunu vaktinden evvel denize çekeceğini, taarruza maruz bırakacağını, akaryakıt sarfiyatına sebep olacağını ümit etmişti. Fakat bu plânında muvaffak olamadı. Konvoyun geri kalan gemileri, M. W. 11 A. ve M. W. 11 B. ismile Hayfa ve Portsaitte hazırlanacak ve bunlar denizde birleşerek, 13 - haziran akşamı M. W. 11 C. konvoyu ve ana kuvvetle buluşmak üzere İskenderiye açığındaki bir randevu noktasına seyredeceklerdi. Harp gemilerinin geri kalan kısmı daha sonra Amiral Vian komutasında olarak İskenderiyeden hareket edecekler ve 14 - haziran sabahı Tobruk'un biraz doğusunda konvoya iltihak edeceklerdi. Seyahatin ilk kısmında rota, düşman tayyare ve denizaltılarına karşı kıyıda üslenmiş tayyarelerin menzili içinde kalacak şekilde çizildi. Av himayesi vermek çok müşküldü. Çünkü; Libyada cereyan eden muharebeler, düşmanın ilerlemesile Kraliyet hava kuvvetlerinin elinden çıkan meydanlar dolayısile, kullanılan birkaç tayyareye inhisar ediyordu. Bununla beraber av himayesi, evvelâ HURRİCANE'ler sonra da uzun menzilli BEAUFİGHTER ve KİTTHAWK'ların menzilleri hududuna kadar sağlanabilmiştir. Harekâtın seyri, büyük mikyasta İtalyan filosunun hareket tarzı ile ilgili olduğundan, gerek denizaltı ve hava vurucu kuvvetinin görevini iyi başarması ve gerekse konvoyun bir taarruzdan masun kılınması için, iyi bir hava keşfine lüzum vardı. Gündüz ve gece olmak üzere Malta ve Mısırdan geniş mikyasta keşif yaptırıldise de bu maksat için kullanılan tayyarelerin azlığı dolayısile düşmanı devamlı surette göz altında bulundurmak mümkün olmadı. [1]

[1] Düşmanın Giritten yapacağı hava taarruzlarının derecesini azaltmak maksadile, harekâttan evvel ve harekât süresince buradaki meydanlara akın yapmak üzere

55 — Evvelce tertip edildiği veçhile, COVENTRY ve 8 muhribin himayesinde olarak 11 - haziranda hareket eden 4 gemiden müteşekkil M.W.11.C. konvoyu, 12 - haziran akşamı asıl konvoyla buluşmak üzere doğuya döneceği sırada, Alman bombardıman tayyareleri tarafından görüldü. 12 Ju. 88 tayyaresinin hücumuna uğrayan konvoydan, bir gemi yakın bir sukut dolayısile hasara uğradığından iki muhrip himayesinde Tobruk'a gönderilmek zorunda kalındı. Diğer gemiler tayin edilen zamanda geri dönerek 13 - haziran öğleden sonra asıl konvoyla İskenderiye açıklarında buluştular. Altı kirli olduğundan, konvoy sürati olan 13 mili idame edemiyecek, diğer bir nakliye gemisi de limana gönderilmek zorunda kalındığı cihetle, bidayette 11 gemi olarak tertiplenerek konvoydan ancak 9 gemi, randevu noktasından, COVENTRY, 10 muhrip, 4 korvet, CENTURİON, 2 kurtarma gemisi, ve 4 hücumbotundan ibaret bir himaye kuvveti refakatinde ileri harekete geçti. Fakat havanın çok sert olması dolayısile yedekte çekilmeleri mümkün görülmeyen hücumbotları ayni gece geri gönderilmek zorunda kalındı. 14 - Haziran sabahı himaye kuvvetleri - iki mayn tarayıcı gemi, Tuğamiral Vian komutasındaki 7 kruvezör ile 14 muhrip ve 12 - haziranda Tobruğa gönderilen iki muhribin iltihakı ile - takviye edilmiş oldu. Son gelen iki muhrip konvoya iltihakları sırasında yakaladıkları bir denizaltı gemisini, konvoya zarar veremiyecek kadar bir müddet için baskı altında tuttular. Diğer taraftan ERİCA ve PRİMULA isimli iki korvet ârıza dolayısile konvoydan ayrılmak zorunda kaldı. AAGTEKİRK isimli nakliye gemisi de süratinin azlığı dolayısile TETCOTT muhribi himayesinde Tobruk'a gönderildi. Bu gemi limana vâsıl olamadı. O gün saat 12,20 de Tobruk'a 12 mil mesafede iken 40 kadar Ju. 88 ve Ju. 87 pike bombardıman tayyaresinin hücumuna uğrayan bu gemi bir isabet alarak battı. Bunun birkaç mil gerisinde bulunan PRİMULA korveti de hasara uğradı. Bu hücumda harp gemileri tarafından 3 düşman tayyaresi düşürüldü.

14:15 - Haziran gecesi vuku bulan hava, denizaltı ve hücumbotu (E - Boat) taarruzları

56 — Asıl konvoy bir gece evvel hava tehlikesine maruz kalmıştı. 13 - haziran günü guruptan 14 - haziran saat 04,30 a kadar bir yandan tenvir mermisi ile konvoy devamlı surette aydınlatılırken diğer yandan bomba taarruzları devam etti. Fakat emniyet perdesi yakınlarına düşen bir iki bombadan başka bir sonuç alınamadı. Saat 04,30 dan sonra düşman, dikkatini o sırada konvoya yetişen Tuğamiral Vian'ın kuvvetlerine

çıkarma partileri çıkarıldı. Meselâ; Albay Lord Jellico komutasındaki bir kısım Fransız askeri 13 : 14 - haziran gecesi TRİTON Yunan denizaltı gemisi tarafından adaya çıkarıldı ve bunlar, 20 kadar tayyare ile bunlara ait malzeme ve Maleme'deki petrol depolarını tahrip ettiler.

tevcih etmişti. Bu sırada sancak gemisi CLEOPATRA'nın yakınına bir iki küçük bomba düştü ve düşman, kruvazörleri aydınlatmak üzere, sabaha kadar tenvir bombası attı. Bununla beraber bundan sonra, konvoy Giritle Sirenayka arasındaki "BOMBALLEY„ de bulunmasına rağmen, üzerinde büyük av himayesi bulunduğundan öğleden sonraya kadar düşmandan bir eser görülmedi. (Akdeniz harp ceridesi) nihayet, avlarla himayeli kuvvetli bir Alman bombardıman teşkili de, batı çöl komutanlığının bir an için ayırarak gönderebildiği iki av bölüğü tarafından önlenerek dağıtıldı. Öğleden sonra yapılan hava taarruzları dahi, AAGTEKİRK'in batmasına sebep olanlar kadar korkunç olmayıp, 16,30 ile 21,15 arasında 60 - 70 tayyare ile yapılan taarruzda bir nakliye gemisinin batmasına ve diğerinin hasara uğramasına mukabil konvoy ve himaye kuvvetleri tarafından 6 tayyare düşürülmüştür. Genel olarak bir seferde 10 - 12 Ju. 87 ve Ju. 88 tayyaresi tarafından yapılan 7 taarruz vâki oldu.

Bu hücumlarda düşman, geriden veya kıçomuzluktan 10,000 kadem yükseklikten yaklaşıyor ve bombasını bırakmak üzere teker veya ikişer olarak 3000 - 4000 kademe kadar pike yapıyordu. Düşmanın muvaffak olduğu bir tek taarruz, saat 17,30 ile 18,00 arasında vâki oldu. Bu sefer 20 kadar tayyare, kemere istikametinden yaklaşarak üçlü gruplara ayrılarak taarruz etti. Bir kanat kolonasının en son gemisi olan BHUTAN batırıldı ve POTARO hasara uğratıldı BHUTAN'dan kurtulanları toplayan kurtarma gemisi ANTWREP ile MALİNES Tobruk'a gönderildi. [1]

57 — Hava hücumlarının sonuna doğru saat 20,00 de, konvoyun sancak başomuzluğunda görülen bir denizaltı, dış perdede bulunan PAKENHAM'ı yakın mesafeden torpitoladı. Bu denizaltıya su bombası hücumu yapıldı ise de başarı sağlanamadı. Birkaç dakika sonra gurupta, av devriyesi tarafından karayel cihetinde 6 bottan müteşekkil bir hücumbotu filotillâsı rapor edildi ve bundan kısa bir müddet sonra düşman, konvoyun sancak başomuzluğunda bulunan EURYALUS tarafından görüldü. Avlar taarruza sevkedilirse de Alman hücumbotları (E - Boat) av himayesine sahip olduklarından, başarı ile ulaşan bir avı püskürttüler. Diğer avlar da bu sırada yaklaşan bombardıman tayyarelerine angaje oldular. Bundan ötürü Alman hücumbotlarına birşey yapılamadı. 21,15 te artık karanlık olduğundan Tuğamiral Vian, pruvadan her iki başomuzluğa uzanan bir denizaltı emniyet perdesi, her iki kıçomuz-

[1] 8 nakliye gemisi ile CENTURİON 4 kolona teşkil etmiş olup iki kurtarma gemisi de iç kolonalar arasında bulunuyordu. 7 kruvazör ile COVENTRY konvoyun 1200 yarda mesafesinde dairen madar bir perdeye konmuşlardı. Kruvazörlerin 1600 yarda dışında kuşak şeklinde olmak üzere HUNT muhripleri ve diğer küçük gemiler tarafından bir hava emniyeti ve bunun 2500 yarda dışında da pruvadan her iki kıçomuzluğa uzanan denizaltı emniyet perdesini FLEET muhripleri teşkil etmişlerdi.

lukta bulunan 2 kruvazör 4 muhripten müteşekkil hususî bir "gece emniyet perdesi„ ve konvoyun baş ve kıçomuzluklarından 15 mil açıkta birer muhripten ibaret olan, gece emniyet tertibatını aldı. Düşman tayyareleri, halen münferiden taarruz etmekte olan bomba tayyarelerine olduğu kadar denizaltı ve hücumbotlarına yardım etmek maksadile, tenvir mermisi atıyorlardı. Amiral Vian, bu suretle tertiplenmiş olan kuvvetinin, hususile bütün sahanın aydınlatılmış olmasından ötürü, düşman hücumbotları için cazip bir hedef olmadığını ispat etti„ demektedir. Şüphesiz ki; bu yüzden, her iki kıçomuzlukta bulunan AİREDALE ile ALDENHAM gece yarısı geriden yapılan bir taarruzda 5 düşman hücumbotunu defetmekte zorluk çekmediler. Fakat gece emniyet perdelerinden birinin komutanı olan Tuğamiral Tennant "Işık mermileri tepede patladığı zaman insana tevahhuş hissi veriyordu. Fakat şaşılacak nokta hücumbotlarının daha fazla başarı elde edememeleridir„ demektedir. Çünkü; bunlar ancak birkaç saat sonra bir başarı sağlamışlardı.

58 — Bu taarruz, bu teşkilâttaki bir birliğin gece için çok batî bir manevra olan konvoyun rotasını değiştirdiği sırada, vâki oldu. Saat 23,15 te iki muharebe gemisi ve 4 kruvazörden müteşekkil bir İtalyan kuvvetinin Tarantodan denize açıldığı raporu alındığı zaman, konvoy bu rotasına devam ettiği takdirde, ertesi sabah saat 07,00 de muhtemelen bu düşmanla karşılaşacağını dikkat nazarına alan Tuğamiral Vian başkomutana "geri dönüp dönmemem hususunda emirlerinizi„ şeklindeki işareti verdi. Çünkü; Amiral Vian hafif bir karayel rüzgârının esmekte olduğu güzel bir havada, "bütün gün boyunca düşmanı konvoydan uzak tutmağa„ imkân görememişti. Amiral Harwood konvoyu mümkün olduğu kadar batıya seyrettirmek ve bu suretle denizaltı ve hava kuvvetlerine İtalyan filosuna taarruz edebilecek bir saha bırakmak niyetinde olduğundan Amiral Vian'a, saat 02,00 ye kadar rotasına devam etmesini sonra geri dönmesini emretti. Konvoy 15 - haziran saat 01,45 te geri döndü. Dönüş manevrası yapılırken Tuğamiral Tennant'ın gemileri birkaç mil geri sarktılar ve tekrar mevki almak üzere seyrederlerken saat 03,50 de, sancak gemisi NEWCASTLE'e bir hücumbotu tarafından başomuzluktan 500 yarda mesafeden bir torpito atıldı. Düşman, NEWCASTLE'dan, torpitoların birinden sakınacak ve diğerini de oldukça pruvaya alacak kadar, evvel görüldü. Hasara uğrayan bir kompartimanın payandalanmasından sonra gemi, 24 mil seyredebilecek durumda idi.

Bu süre içinde Tuğamiral Tennant, NEWCASTLE'ın yanında 3 muhrip bırakarak diğer kruvazör ve muhriplere konvoya iltihak etmelerini emretti. NEWCASTLE ve refakat kuvvetleri, konvoya iltihak etmeden evvel bu sefer de bir denizaltı hücumuna uğradılar. Saat 05,28 de yapılan bu hücumda, HASTY muhribi bir torpito isabeti aldı ve biraz sonra bir arkadaşı tarafından batırılmak zorunda kalındı.

15 - Haziran günü İtalyan filosuna yapılan hava ve denizaltı taarruzları

59 — Konvoy doğu rotasına döndüğü sırada, İtalyan filosu karayel cihetinde 200 milden daha fazla bir mesafede bulunuyor ve Malta yolunu kesmek üzere güneye seyrediyordu. Düşman hakkında ilk haber, 14 - haziran saat 18,45 te Taranto körfezinde bu kuvvetleri gören, Maltaya mensup bir tayyarenin verdiği rapordan öğrenildi. Bu raporda iki muharebe gemisile 4 muhribin birlikte seyrettikleri ve bunların birkaç mil ilersinde de 4 kruvazörle 4 muhribin bulunduğu bildiriliyordu. Maltaya mensup bir tayyare tarafından saat 20,00 de alınan Tarantoya ait fotoğraf keşfi sonucunda da CAVOUR sınıfı 3 muharebe gemisinin limanda ve ağlar gerisinde bulunduğu, LİTTORİO sınıfı 2 muharebe gemisi ile 8 pusluk 2 ve 6 pusluk 2 kruvazör ile 11 muhribin, denize çıktıkları anlaşıldı. Maamafih bu bilgi 15 - haziran saat 03,00 e kadar Amiral Harwood'a ulaşmadı ve o gece yarısına kadar sadece 18,45 teki bilgiye sahip olan Amiral ki; bu bilgi 14 - haziran saat 22,30 da alınmıştı. Tuğamiral Vian'ın geri dönüp dönmemek hususundaki sualine, bu bilgiye istinaden yukardaki cevabı verdi. [1]

İtalyanlara ait müteakıp rapor 15 - haziran saat 02,24 te geldi ve bu rapor da aşağıdaki bir kısım kuvvetler hakkında idi:

Saat 02,00 de, A - 37° 30′ N., T - 19° 35′ E. mevkiinde, 1 muharebe gemisi, 2 kruvazör, 2 muhrip, rota 190 derece, sürat 20 mil.

Saat 06,30 a kadar bir miktar WELLİNGTON torpito tayyaresinin düşmana taarruz etmek maksadile, gece yarısı Maltadan hareket ettiklerini bildiren rapordan başka, bir haber alınamadı. Fakat Amiral Harwood, Bomb Alley'e girişinin, düşmana doğru seyretmekten daha tehlikeli olacağını tasarlıyarak, konvoya, karayele dönmesini emretmişit. Bu emre istinaden Amiral Vian saat 06,55 te Malta rotasına döndü. Bu sırada İtalyanlar, hava taarruzlarile sakatlanmış 8 pusluk bir kruvazörü geride bırakarak, henüz denizaltı karakol hattını geçmiş bulunuyorlardı. Bu durumdan ne Tuğamiralin ne de Boşkomutanın henüz haberleri yoktu.

60 — Maltaya istinat eden tayyareler tarafından İtalyanlara iki taarruz yapılmıştı. İlk görüş raporu ve Tarantonun fotoğraf keşfinin sıhhatine binaen WELLİNGTON torpito tayyareleri, gece yarısı taarruza sevkedildiler. Bu tayyareler hedeflerini saat 04,30 da buldular. Fakat İtalyanların yaptıkları kuvvetli bir sis perdesi dolayısile bu dört tayyareden taarruza muvaffak olan bir tanesinin de attığı torpitolar boşa gitti. Bundan sonra sabah alacakaranlığında düşman denizaltı karakol hattını geçerken, 9 BEAUFORT tayyaresi hücum etti. İtalyanlar görünüşe göre, aşağıdaki tertipte iki grup halinde güneye seyrediyorlardı.

[1] İtalyanların rapor edilen mevkileri 5 No. lı krokide gösterilmiştir.

5 veya 6 muhrip tarafından denizaltı emniyetine alınmış bulunan 2 muharebe gemisile 2 kruvazör, I. Grup, bunun birkaç mil batı cihetinde de 2 kruvazörle 5 veya 6 muhrip II. Grup. [1]

İtalyanların verdiği rapora göre tayyareler ilk olarak saat 06,10 da batıdaki kruvazör grupuna taarruz ettiler ve bu grupun en gerideki kruvazörü olan TRENTO'yu sakatladılar. Bu kruvazör iki muhrip himayesinde ağır yolla batıya çekildi. Bundan sonra BEAUFORT'lar muharebe gemilerine taarruz ettiler. Bunların Maltaya dönüşlerinde her iki muharebe gemisine de isabet kaydettiklerini bildirmelerine rağmen, hakikatte bir başarı sağlıyamamışlardı. İtalyanlar büyük rota tebdillerile taarruzdan sakındılar. İtalyanların bir ande dönmelerile bir taarruz fırsatı kaçıran P. 35 denizaltı gemisinin komutanı Yzb. Maydon, gördüklerini şöyle anlatmaktadır: "P. 35, süratle seyr den muharebe gemileri, kruvazörler ve muhriplerden müteşekkil hayalî bir dairenin merkezinde bulunduğundan, gıpta edilecek bir pozisyonda değildi. Bir an için öteye beriye hareket eden birçok düşman gemileri pusula kartının her kertesini işgal ettiler. Ancak büyük gemileri saymak mümkündü. Her tarafta muhripler görünüyordu. Her an çıkacak bir hücum fırsatından faydalanmak için periskop umkunda kalmak elzemdi. Filhakika bir defaya mahsus olmak üzere periskop sürülü olarak hayretler içinde düşmanı gözetlemeye teşebbüs edildi„.

61 — 14 : 15 haziran gecesi denizaltı gemileri, plân gereğince 15- haziran günü konvoya paralel bir karakol hattı teşkil etmek amacıle lodosa doğru gitmek üzere, bekleme yerlerini terkettiler. Bununla beraber düşmanın hareketi dikkat nazarına alınarak bunlara, evvelki mevkilerine dönmeleri emredildi. Düşman rotası, X. filotillâya mensup 4U sınıfı denizaltının teşkil ettiği batı karakol hattını aykırı olarak kat'ettiği için, bunlardan üçü düşmanı gördü. P. 35 e, düşmanın 02,00 deki mevkii bildirilerek, ikaz edildi. Saat 04,00 ten biraz sonra bu gemi, kuzey cihetinde tayyarelerin attığı ışık mermilerini görerek, düşmanı sabah alacakaranlığında önlemek üzere batıya seyretti. Saat 05,45 te iki muharebe gemisile iki kruvazör görerek bunlara hücuma geçti. Fakat ateş komutası vermeden birkaç saniye evvel, (yukariki pragrafta izah edildiği üzere) düşman, hava hücumu dolayısile 90 derecelik bir dönüş yaptı ve bu suretle denizaltı gemisi fırsatı kaçırmış oldu. Muharebe gemileri, yaralı bulunan TRENTO'nun etrafından batıya dönerek uzaklaştılar sonra tekrar doğuya gelerek güneye döndükleri zaman Yzb. Maydon'a bir hücum fırsatı daha verdiler. Saat 06,46 da ikinci muharebe gemisine

[1] İtalyan raporlarına göre taarruz edilen kuvvetler aşağıdaki gibi idi:

Muharebe gemileri.	LİTTORİO (sancak Gm.), VİTTORİO VENETTO.
8 pusluk kruvazör.	GORİZİA, TRENTO.
6 pusluk kruvazör.	GİUSEPPE GARİBALDİ.
Muhripler.	7 adet.

5 - 6 bin yardadan 4 torpito attı ise de bir başarı sağlıyamadı. Karakol hattındaki bekleme yerinde bulunan P. 34 denizaltı gemisi, düşman filosunu ilk defa BEAUFORT'ların taarruzu sırasında, saat 06,15 te karayel cihetinde gördü. Bot komutanı Yzb. Harrison, muharebe gemilerinin TRENTO'yu örtmek maksadile doğuya doğru geldiklerini, 4 muhrip tarafından emniyete alınmış olan diğer 3 kruvazörün güneye kendisine doğru geldiklerini, gördü. 06,22 de hücuma geçti. Emniyet perdesinin içine girdi ve tam ateş edeceği sırada düşman kendisine doğru 90 derecelik bir dönüş yaparak üzerinden geçti ve menzil haricinde tekrar güneye doğru rota değiştirdi. Saat 07,00 de, iki muharebe gemisi 5 muhriple tekrar göründü ise de P. 34 bunlara yetişemedi. İtalyanların rotasının diğer tarafında bulunan P. 31, düşmanı 06,04 te parlak ufuk tarafında ve tam kemeresinde azamî menzilden gördü.

62 — Doğuda bulunan I. Filotillâya mensup üç denizaltı gemisi de, İtalyan filosunu önlemeye çalıştılar. Yeni emir gereğince eski mevkilerini almak üzere poyraza seyrederlerken saat 02,00 deki raporu alarak su üstünden tam yolla düşmanı önlemeye koyuldular. İkinci bot tarafından verilen 04,20 saat gruplu bir rapora göre, düşmanın güney yerine lodosa gittiği anlaşıldığından, THRASHER ile TAKU üç saat kadar sonra teşebbüslerinden vazgeçtiler. Böyle olmasa idi, komutanın hesabına göre düşmana saat 08,00 de raslanacaktı. THORN düşman yakınına kadar batıya seyrettiğinden iyi bir zamanda düşman ileri hareket rotasının biraz doğusunda dalmaya muvaffak oldu. Saat 07,00 de karayelde yanmakta olan TRENTO'ya ait bir duman sütunu ve 07,25 te de, bilâhare İtalyan muharebe gemilerinin olduğunu anladığı, bazı direk uçları gördü. Bununla beraber 12000 yardadan daha yakına sokulamadı. İtalyan ana kuvvetinin uzaklaşmasile, X. Filotillâya mensup üç denizaltı gemisi, o sahada kalan yaralı TRENTO'ya yaklaşmaya başladılar. Bunlardan en uzakta bulunan P. 31, saat 06,20 de yaklaşmağa başlamıştı. P. 31 komutanı Yzb. Kershaw üç saat sonra bu geminin hâlâ "yanmakta olduğu„ ve mürettebatı güvertede toplanmış olduğu halde iki muhribin sis perdesile onu örtmeğe çalıştığını ve ancak bir saatlik bir seyirden sonra menzil dahiline girebileceğini rapor ediyor, P. 34 komutanı Yzb. Harrison bunun tamamile muharebe harici ve hareketten sâkıt olduğunu görerek ilk iş olarak muhriplerin rü'yet sahası dışına çıkmağa ve durumu başkomutana rapor ettikten sonra tekrar gelerek lüzum hâsıl olursa bu gemiyi batırmaya karar verdi. Maamafih P. 35 in komutanı saat 10,00 da iki torpito isabetile bu gemiyi batırarak arkadaşlarını arzularından mahrum etmiş oldu.

63 — Bu hâdiseden evvel konvoya doğru güney rotasına devam eden İtalyan filosunun büyük kısmı, Mısırdan kalkan torpito ve bombardıman tayyarelerinin taarruzlarına uğradılar. İlk olarak saat 09,05 te

8 LİBERATOR tayyaresi beş buçuk saatlik bir uçuştan sonra taarruza başladılar. [1] İtalyanlar hâlâ iki grup halinde, muhripler emniyetinde muharebe gemileri doğuda ve kruvazör ve muhriplerden müteşekkil ikinci grup bunların 4-5 mil batısında olmak üzere, seyrediyorlardı. Amerikan tayyareleri güneş içinden yaklaşarak muharebe gemisinin omuzluklarından taarruz ettiler ve takriben 14000 kademden bombalarını attılar. Bunların söylediklerine göre her iki muharebe gemisine yarım düzine isabet kaydedildi. Fakat İtalyanlara göre yakına düşen pek çok bombadan ancak biri LİTTORİO'ya isabet etti. Saat 08,00 de İtalyan filosunun himayesine 4 Alman avcısı da katılmışsa da, anlaşıldığına göre bunlar, bu taarruz safhasında yoktular. Çünkü; LİBERATOR'lar dönüş seyrinde verdikleri raporda, karşılaştıkları yegâne mukabil tesirin "gayrı muntazam„ gemi uçaksavar ateşleri olduğunu bildirmişlerdi. BEAUFORT'lar bu kadar şanslı olmadılar. 12 BEAUFORT saat 06,25 te hareket ettiler. Fakat 5 MESSERSCHMİTT 109 tarafından hedefe varmadan önlendiler. Bu karşılaşmada 5 tayyare, aldıkları hasar veya benzin sarfiyatı yüzünden geri dönmeğe mecbur oldu, ikisi düşürüldü. Geri kalan 5 BEAUFORT saat 09,40 ta, Amerikan tayyareleri hücumlarını bitirirken, düşmana torpito hücumu yapmağa muvaffak oldular. İtalyanlar, İngiliz taarruzunu uzaktan kesif bir uçaksavar ateşile karşıladılar ve iki BEAUFORT hasara uğrattılar. Diğer taraftan pruvaları tayyarelere mütevecih iken 90 derecelik bir dönüş yapmakla taarruzu kolaylaştırmış oldular. İngilizler, bir muharebe gemisine en az bir torpito isabet ettirmiş olduklarını, o sırada durumu gören Amerikalılar, isabetlerin bir kruvazörle bir muhribe vaki olduğunu rapor ettilerse de, hakikatte hiçbir gemiye isabet sağlanamamıştı. Havacıların bütün kahramanlıklarına ve her seferinde küçük vurucu kuvveti hedefe kadar sevketmekteki maharetlerine rağmen netice başarılı olmadı. İtalyan filosu hâlâ ayakta durmakta idi.

64 — Amiral Harwood, hava taarruzlarının sonucunu öğreninceye kadar konvoyu bir kere daha doğuya döndürmeye karar vermişti. 08,28 saat gruplu bir hava keşif raporundan, iki muharebe gemisi, üç kruvazör ve dokuz muhribin konvoydan 150 mil mesafede olup keşişlemeye seyrettiğini öğrenince, Amiral Vian'a 105 dereceye rota değiştirmesini ve konvoyun geri dönmesini saat 09,40 ta emretti. Bundan sonra Maltaya mensup BEAUFORT'ların iki muharebe gemisine kaydettikleri isabetlerin raporu geldi. Bunun üzerine Amiral Harwood saat 11,51 de konvoya, Maltaya rota değiştirmesini emretti. Tuğamiral Vian'a BEAUFORT'ların mutasavver hücum sonuçlarını vererek 8 pusluk bir kruvazörün de yaralanmış olduğunu ve öğleden sonra bir hava hücumu daha

[1] 9 uncu LİBERATOR tayyaresi motorunda çıkan arıza dolayısile hücumdan vazgeçerek geri dönmüştü.

yapılacağını bildirdi. Son olarak, 15 - haziran saat 07,05 te vermiş olduğu aşağıdaki emri bir kere daha tekrarladı: "10,30 da yapılması gereken hava taarruzu vâki oluncaya kadar temastan sakınınız. Hava taarruzu muvaffak olmadığı takdirde, konvoyu Maltaya götürmek için taarruzî harekâta dahi girişmek üzere bütün gayret sarfedilecektir. Bunda da muvaffak olunmadığı ve konvoy müşkül duruma girdiği takdirde, konvoyu feda ederek kuvvetinizi doğuya veya batıya çekerek kurtarmalısınız „. Bununla beraber ayni süre içinde, saat 09,44 te alınan son rapordan sonra hava keşfi durmuştu. Başkomutan, kruvazörün ciddî surette hasara uğrayan yegâne gemi olup olmadığından şüphelenmeğe başladı. Ne konvoyun bir taarruza maruz kalıp kalmadığını ne de akaryakıt ve cepane durumunun ne olduğunu bilmiyordu. Bu sebeple saat 12,45 te Tuğamiral Vian'a şu emri verdi : " 15-Haziran saat 07,05 gruplu emrimi uygulayıp uygulamamak veya düşman seyrine devam ettiği takdirde muhriplerle bir gece hücumu yapmak ümidile geri dönüp dünmemekteki kararı size terkediyorum.„ [1]

İtalyan filosunun konvoyu tehdidi. Düşman hava taarruzları 15 - Haziran

65 — Tuğamiral Vian, Maltaya dönmesi hususundaki işareti saat 13,45 te aldı. Bu sırada bir keşif tayyaresi İtalyan filosu ile teması muhafaza ediyordu. Çok geçmeden, düşmanın rotasına devam ettiğini bildiren ilk rapor geldi. Halbuki kendi en iyi iki gemisi NEWCASTLE ile BİRMİNGHAM hasara uğramışlardı. Amiral, "ağır vurucu kuvvetim olan 4 üncü kruvazör tümeni fena durumda bulunduğundan, torpito tayyarelerinin raporlarından sonra, başkomutanın vereceği emri beklemek üzere doğuya seyre devam ettim„ demektedir. Saat 14,20 de Amiral Harwood'un, doğuya doğru seyretmek olan ve kendi kararına uyan, saat 12,45 gruplu emrini aldı. Hatırlanacağı üzere NEWCASTLE, o sabah bir hücumbotu (E-Boat) tarafından bir torpito isabeti almış ve sürati düşmüştü. BİRMİNGHAM'ın ârızası (iki 6 pusluk topu muharebe dışı

[1] Bu harekât hakkındaki raporunda 201 inci grup (Deniz-işbirliği) K. Hava Vis Mareşalı Sir Leonard Slatter, Amiral Harwood'un içinde bulunduğu müşkül durumu şöyle izah etmektedir :

«14 : 15 - Haziran gecesi ve 15 - haziran öğleden evvel hava keşif raporları pek verimsizdi. Vurucu kuvvetlerle temas muhafızları, taarruz sonucunu her ne şekilde olursa olsun rapor etmelidirler. Bunun Başkomutan için büyük kıymeti vardır ki; harekât esnasında bu yapılmadı. Sabah harekâtı süresince Akdeniz Başkomutanının, konvoyu Maltaya döndürüp döndürmemekteki karar serbestisine, hava taarruzlarımızın düşman üzerindeki tesirinin rapor edilmemesi ve Maltaya mensup hava kuvvetle:inin taarruz edip etmediklerinin bilinmemesi, büyük bir engel teşkil etti.

Amiral Harwood, Maltaya mensup BEAUFORT'ların taarruz sonuçlarını saat 11,15 te aldığını söylemektedir. Bir kruvazörün yaralandığı hususundaki inancı ihtimal ki; 08,30 da aldığı 08,10 saat gruplu hava raporuna istinat etmektedir,

olmuştu), konvoy "Bomb Alley„ e dönmüş bulunduğu sırada vukubulan bir hava taarruzu sonunda meydana gelmişti. Takriben yirmi Ju. 87 pike bombardıman tayyaresi saat 11,50 de geriden taarruz etmiş bunlardan 6 sı konvoyun iskele tarafında bulunan BİRMİNGHAM'a taarruz ederek yakın bir isabet sağlamıştı. Konvoya başkaca bir hasar yapılamamış ve mütearrızlardan birisi gemi ateşlerile düşürülmüştü. MESSERSCHMİTT'lerle himayeli 30-40 kadar pike bombardıman tayyaresinden ibaret bir teşkil geriden yaklaşmak suretile saat 15,25 te bir taarurz daha yaptılar. Sancak kıçomuzlukta hava emniyet mevkiinde bulunan AİREDALE'ye bir düzine kadar tayyarenin taarruzuna uğradı. Bu gemi isabetler ve yakın sukutlar yüzünden bir an için görülmedi ve tamamile hareketten sâkıt kaldığından, bir muhrip tarafından batırılmak zorunda kalındı. Diğer tayyareler üçerli gruplar halinde konvoyun kendisine hücum ettiler fakat birşey yapamadılar. Yalnız CENTURİON'a taarruz eden 9 tayyare bu gemide hafif ha ar husule getirdiler. 4 düşman tayyaresi düşürüldü. Bunlardan bir tanesi CENTURİON'un toplarile diğerleri de dost avlar tarafından hasara uğratıldılar.

66 — Bu sırada genel durum değişmişti. Çünkü; İtalyanlar takipten vazgeçmişlerdi. Konvoydan 100 milden daha uzak bir mesafede iken saat 15,15 te birdenbire karayele döndüler ve temas muhafızı tayyare tarafından bunların, saat 16,05 te Taranto rotasında tamamen uzaklaştıkları rapor edildi. Amiral Harwood'un beklediği an gelmişti. Durum açıklanır açıklanmaz 15-haziran saat 16,25 te Amiral Vian'a şu emri verdi : "Bu durum konvoyu Maltaya götürmek için en mükemmel bir fırsattır. HUNT'lar mayn tarayıcıları, COVENTRY ve korvetlerin, geri kalan seyahat için yeter akaryakıt ve cepanesi var mı? varsa, kruvazörlerle muhripleri karanlık basınca birlikte İskenderiyeye göndermek suretile, şimdiden konvoyun Maltaya dönmesine taraftarım.„ Tuğamiralden cevap alamadığından, iki saat sonra konyoyda kalan 7 gemiden en süratli olan 4 tanesini, himayelerine ARETHUSA ile iki büyük muhrip vermek suretile Maltaya göndermek üzere plânını tadil etti. Fakat ilk işaret Tuğamiral Vian'a günün en büyük hava taarruzu yapılırken ulaştı. Bu şartlar altında 40 gemiyi aksi rotaya döndürmek mümkün değildi. Bundan başka, muhriplerde mevcut uçaksavar cepanesinin miktarını, bir saat evvel öğrenmişti. Bunun üzerine kararın tatbikı geri bırakıldı.

67 — Saat 17,20 de başlıyan hava taarruzu iki saat sürdü. Amiral Vian, "Filonun uçaksavar ateşi iyi olduğundan, bilinen her hücum şekli kullanıldı.„ demektedir. Almanlar laİtalyanlar, İngiliz ve Amerikalıların sabahleyin düşman filosuna yaptıkları gibi, fakat daha büyük mikyasta olmak üzere, yüksek ufkî, yatık pike bombardıman ve torpito taarruzlarını senkronize etmeğe çalıştılar. Aşağı yukarı 30 bombardıman tay-

yaresi taarruza iştirak etti. Hücumun sonuna doğru da 10 İtalya torpito tayyaresi bu taarruza katıldı. İlk olarak yüksek ufkî bombardıman tayyareleri, batıdan güneş tarafından yaklaştılar ve konvoyun üzerine gelinceye kadar hemen hemen görünmediler. "Kör Radar kontrollü atış olmasaydı, pek çok, karşı durulamaz taarruz yapılabilirdi." 16000 kademden yapılan bombardıman sıhhatli idi. Üç gemi yakın sukutlarda kurtuldu. Yüksek ufkî bombardıman taarruzu biterken, saat 18,00 de yatık pike bombardıman taarruzu başladı. Bunlar hem konvoya hem de himaye kuvvetlerine 5000 kademden pike yaparak taarruz ettiler. ARETHUSA ile CENTURİON hafif surette hasara uğradılar. Avustralya muhribi NESTOR ağır bir yara aldı. Diğer bombalar yakın düştü. Nihayet saat 19,00 da SAVOİA 79 lar her iki omuzluztan yaklaşarak münferiden taarruz ettiler ve bir maksada elvermiyecek şekilde uzak mesafeden torpitolarını attılar. Konvoyun üzerinde devriyede bulunan iki BEAUFİGHTER, 4 SAVOİA'yı yarım saat evvel önliyerek bir tanesini tahrip ettiler. Gemi topları 3 SAVOİA ile iki bombardıman tayyaresi düşürdüler.

Konvoyun İskenderiye'ye geri çağırılması
15 - haziran

68 — Amiral Vian, Amiral Harwood'un işaretine saat 18,42 de pike bombardıman taarruzu yapıldığı sırada cevap verdi. Ağır bir baskı altında bulunan muhriplerden tam cepane miktarını almak henüz imkânsızdı. Ancak raporlarından istidlâl edildiğine göre yüzde 30 dan daha az cepaneleri vardı. Bunu da süratle sarfettiklerinden Malta'ya gidiş için gayrı kâfi olacağını beyan etti. Bu durum Amiral Harwood'un 4 süratli geminin kuvvetli bir himaye altında Malta'ya gitmesi hususundaki, ikinci emrini değiştirmesine sebep oldu. Yukarıdaki işareti alır almaz, bu teşebbüsten vazgeçmek lâzımgeldiğine karar vererek saat 20,53 te Tuğamiral Vian'a, "Bütün kuvvetinizle İskenderiye'ye dönünüz." emrini verdi. Bu bedbaht teşebbüsün sonu, himaye kuvvetlerinden iki geminin batmasile daha fena oldu. 15 - haziran akşam alacakaranlığında yapılan son bir hava hücumunda konvoy bir zarara uğramadı, fakat o gece HERMİONE torpitolanarak batırıldı. Ve yaralı NESTOR da ertesi gün sabahı batırılmak zorunda kalındı. Konvoyun sancak başomuzluğunda bulunan ve 13 mille zikzak seyreden HERMİONE, 16 - haziran saat 01,27 de bir veya iki torpito isabeti alarak 20 dakikada battı. Düşmana ait herhangi bir emare olmadığından mütearrızın denizaltı olması muhtemeldir. 15 - haziran saat 18,00 de vâki olan hava hücumunda yaralanan NESTOR, JAVELİN tarafından yedeğe alınmış olup üç muhrip himayesinde bulunmakta idi. O gece, bunlar iki defa birkaç tayyarenin başarısız hücumuna uğradılar ve her seferinde bir tayyare düşürdüler. Fakat

NESTOR'un başı iyice suya gömüldüğünden yedek işi çok zorlaşmıştı. 16 - haziran saat 04,30 da ikinci defa olarak yedekten ayrıldı ve çok geçmeden bir hücumbotu filotillâsı görüldü. İngiliz gemileri, düşman tarafından mevkileri bilindiği halde, henüz limandan 200 mil mesafede bulunuyorlar ve uzun bir yaz gününü düşman denizaltı ve hava taarruzları altında geçirmek tehlikesile seyrediyorlardı. Bu sebeple Binbaşı Rosenthal, bu şekilde seyre devam etmenin kendi gemisinden başka JAVELİN'in de kaybına sebep olacağını düşünerek saat 07,00 de kendi gemisini batırdı. Diğer dört muhrip o gün öğleden sonra konvoya yetişebildiler. Tuğamiral Vian, o gün öğleden sonra pek çok miktarda denizaltı teması almış, fakat (Takribî mevkii A - 31°, 30′ N., T - 28° 00′ E.) bunların taarruzlarından sakınmıştı. O akşam üzeri İskenderiye'ye vâsıl oldu ve konvoyun bir kısmını Portsaid'e gönderdi.

69 — İtalyan filosu, sabahleyin denizaltıların hücumundan zorlukla kurtularak ve gece de bir torpito isabeti almak suretile aynı gün Taranto'ya girdi. Denizaltıları sevk ve idare etmekte olan I. filotillâ komutanı Albay Ruck - Keen, elde ettiği kıt bilgilerin müsaadesi nisbetinde, düşmanın kuzeye doğru seyri esnasında, denizaltıları bu geçiş rotası üzerine tâbiye etmek maksadile 15 - haziran günü muhtelif emirler verdi. Fakat emirlerin ulaşması o kadar uzun sürüyordu ki; (bazen 4 saatten fazla) THRASHER'in komutanı Yzb. Mackenzie'in dediği gibi, "Yapılabilecek yegâne hareket tarzı su üstünde kalmak ve düşman hakkında havadan ve diğer kaynaklardan alınacak raporların yardımı ile düşmanla Taranto arasındaki hatta mevki almaktı." Fena bir şans eseri olarak saat 16,15 te, o ande İtalyan filosu ile temas muhafaza eden tayyare bir tek işaret verdikten sonra düşürüldüğünden ve temas muhafızlığını alacak olan diğer bir tayyare de Alman avlarının tazyiki ile İtalyan filosunu bulamadığından, raporların arkası kesildi. Sabahleyin hücum fırsatı bulan X. Filotillânın küçük ve süratsiz botları ise düşmanın dönüş rotasının batısında ve çok uzağında bulunuyorlardı. Düşmanı önlemeğe çalışan THORN da aynı durumda idi. (paragraf 62 ye bakınız.) Fakat bu gemi düşmanı ertesi sabah önliyebilmek ümidi ile tam yolla kuzeye seyretti I. Filotillânın 4 büyük botu düşmana doğru seyrettiler ve düşman hakkında biraz daha bilgiye sahip olmalarına rağmen hücum fırsatı bulamadılar. Filhakika THRASHER, guruşta 3 İtalyan kruvazörünü gördü. Daha güneyde bulunan PORPOİSE devriyede bulunan düşman tayyareleri tarafından dalmaya mecbur edildiğinden muhtemelen düşmanı görmek fırsatını kaçırdı.

70 — Karakol hattının en doğusundaki bekleme yerinde bulunan PORPOİSE en iyi bir mevkide bulunmakta olup öğleden evvel hep bu mevkiin yakınında kaldı. Bot komutanı Yzb. BENNİNGTON, düşman hakkında verilen raporların alınmasını sağlamak ve derhal taarruza hazır olmak bakımından su üstünde kalmanın elzem olduğu hususundaki

Yzb. Mackenzin'nin fikrine iştirak etmekte idi. [1] "En mühim faktör düşmanın karanlık saatlerde geçeceği bir sahanın terkedilmesinden sakınmaktı„. İtalyanların karayele döndüklerini bildiren hava keşif raporunu alınca, saat 15,35 te, onları karşılamak üzere tam yolla güneye seyretti. 19,35 te kendisine hücum eden bir tayyareden sakınmak için dalmak ve derine kaçmak zorunda kaldı. Çok muhtemeldir ki; düşman bu zaman zarfında geçtiğinden, onları göremedi. THRASHER sabahleyin düşman güneye seyrederken, önlemeye çalışmıştı. Saat 20,00 de Yzb. Mackenzie'nin düşüncesine göre, doğuya seyretmek suretile düşmanın dönüş rotasını aykırı olarak kat'etti ve düşmanı batıda aydınlık ufuk tarafında bırakmak ümidile birkaç mil böylece seyretti. Biraz sonra, o da bir tayyare gördüğünden sakınmak üzere dalmak zorunda kaldı. Saat 20,38 de periskobundan, 9 - 10 mil keşişleme cihetinde 3 büyük geminin direk ve bacalarını görerek taarruz için yaklaştı fakat düşman 20 dakika sonra 7 mil açıktan geçerek uzaklaştı.

71 — Düşmanı havadan vurmak hususunda hâlâ fırsat vardı. Bu sebeple o gece Maltadan bir keşif tayyaresile 5 WELLİNGTON torpito tayyaresi gönderildi. Keşif tayyaresi, son hava keşif raporundan 6.5 saat sonra İtalyan filosunu, saat 20,55 te gördü. Bir saat sonra WELLİNGTON'lar düşman muharebe gamisi tümenini gördülerse de düşmanın yaptığı sis dolayısile maksatlarına erişemediler. Bununla beraber bir tayyare taarruz için israr etti ve 16 - haziran saat 00,40 ta LİTTORİO'ya baş tarafından bir torpito isabeti sağladı. Bu suretle bu harekâtta, İtalyanlar, bir kruvazör kaybettiler, bir muharebe gemileri iki isabet alarak birkaç ay için muharebe dışı kaldı. Eğer denizaltı ve hava kuvvetleri İtalyan filosuna ciddî bir hasar ika edebilmiş olsaydı Maltanın ikmali için müstakbel harekâtlar için büyük değişiklik olacaktı. Müteakıp konvoylar, Sirenayka sahilleri boyunca yapılan hava hücumlarından doğan müşkülâta ilâveten, bir de düşmanın su üstü tehdidinden sakınmak için, aldatıcı rotalara seyretmekten elbette ki sarfı nazar edeceklerdi. Bu durum karşısında kasıma kadar Mısırdan Maltaya, başkaca konvoy gitmedi. Kasımdan sonra ise Alman ve İtalyan kuvvetleri Libyada tam bir ric'at halinde idiler.

Muvaffakıyetsizliğe uğrayan bu "VİGOROUS„ harekâtında 1 kruvazör, 3 muhrip, 2 nakliye gemisi kaybedildi, 3 kruvazör, 1 özel hizmet gemisi CENTURİON, 1 korvet ve 2 nakliye gemisi hasara uğradı. Kraliyet hava kuvvetleri (R. A. F.) oldukça mühim miktarda av tayyaresi kaybettiler. Fakat buna mukabil konvoya yapılan muhtelif taarruz teşebbüslerine mâni oldular ve bir miktar düşman tayyaresi tahrip ettiler. Gemiler, harekât esnasında kendilerine hücum eden 220 tayyareden 20 sini düşürdüler.

---

[1] Albay Ruck - Keen tarafından « bütün denizaltı gemilerinin satıhta kalmalarını» emreden 1315 gruplu işaret hiçbir gemiye saat 17,00 den sonraya kadar ulaşmamıştı.

Fasıl IV.

Pedestal harekâtı (Ağustos - 942)

(6 No. lı krokiye ve Ek: C. ye bakınız)

72 — Bu harekât, Mısırdan yapılanın mütenazırı olmaksızın, Harpoon harekâtının daha büyük bir mikyasta tekrarından ibarettir. Harekâtın başlıca göze çarpan tarzı, konvoyun hava himayesi için tayyare gemilerinin kuvvetinin arttırılmış olmasıdır. Her birine uçaksavar savunması için kruvazör tahsis edilmiş olan üç filo tayyare gemisinde, HURRİCANE, MARTLET ve FULMAR'dan müteşekkil toplamı 72 av tayyaresi bulunmakta idi. Tayyare gemilerinden biri, EAGLE, konvoyun ciddî bir hava taarruzuna uğramasından bir gün evvel, 11 - ağustosta bir denizaltı tarafından batırıldı. Her nekadar, Sardunya ve Sicilya'daki Alman ve İtalyan hava kuvvetleri büyük mikyasta arttırılmış iseler de konvoy, hasara uğrayan 14 gemiden biri hariç olmak üzere, Skerki kanalına vardı. Son hücumda da İNDOMİTABLE'in uçuş güvertesi tahrip edilerek muharebe harici edildi ve bir muhrip sakatlandı. Skerki kanalına vardıktan sonra, tayyare gemilerinin ihtiva ettiği esas himaye kuvvetinden ayrılan konvoyun, bundan evvel iyi giden şansı döndü. Maynlardan (veya muhtemelen denizaltı taarruzları ile) uğranılan hasarda, müteakıp hava hücumlarının sebep olduğu kayıplardan ve geceleyin Kelibia güneyinden taarruz eden hücumbotlarına dağılan gemilerin av teşkil etmesi yüzünden, konvoyun teşkilâtı bozulmaya başladı. Bütün bu söylenen sebeplerle 5 nakliye gemisi hava hücumlarile kaybedildi, 4 ü hücumbotlarının torpitolarile battı ve ancak 5 tanesi Maltaya vâsıl oldu. Bu esas harekâtın örtüsü altında, FURİOUS tayyare gemisi 11 - ağustosta 36 SPİTFİRE av tayyaresini Maltaya gönderdi, (BELLOWS harekâtı). Harpoon harekâtı sonunda haziranda Maltaya gelmiş olan iki gemi, 10-ağustosta iki muhrip himayesinde hareket ederek düşman tarafından incitilmeden 14 - ağustosta Cibraltaya vardı (ASCENDANT Harekâtı).

73 — Kuvvei seferiyeye Tümamiral Syfret komuta etmekte olup forsunu NELSON'a çekmiş bulunuyordu. Himaye kuvvetlerinin büyük kısmı beraberinde olmak üzere, 3 - ağustosta Clyde ağzı açıklarında konvoya iltihak ederek Anavatan sularından ayrıldı. Himaye kuvvetinin bütünü, 2 muharebe gemisi, 3 tayyare gemisi, 3 kruvazör, 1 uçaksavar gemisile 24 muhripten ibaretti. Bu gemilerde, Tuğamiral Borrough komutasındaki 3 kruvazör, 1 uçaksavar gemisile 12 muhripten müteşekkil

X. kuvveti, Sicilya boğazından geçerek Malta geçidine kadar gidecek ve orada, konvoyun limana girişinde arama tarama yapacak olan, mayn tarama filotillâsile buluşacaktı. Konvoyun refakatinde (Harpoon harekâtında edinilen tecrübeye istinaden) bir açık deniz römorkörü bulunuyordu. Fakat EAGLE'ın batmasında buna yardım için ayrıldığından bu gemi, bir daha konvoya yetişemedi. Seyahat süresince refakat gemilerinin ikmallerini yapacak mutat ikmal gemileri vardı. Ezcümle, 8 korvetin himayesinde 2 filo yağ gemisi (R kuvveti). Asıl himaye kuvvetlerine ilâveten 8 yolsuz muhrip daha vardı. Bunlar, özel görevlerini bitirdikten sonra R kuvvetini takviye etmek ve çıkacak diğer görevler için, randevu noktasına seyrederken FURİOUS'u emniyete almakta kullanıldılar. [1]

74 — Bu harekâta 8 denizaltı gemisi iştirak etti. Bunlardan ikisi - biri Palermo açıklarında, diğeri daha doğuda Milazzo açıklarında olmak üzere - Sicilyanın kuzeyindeki bekleme yerlerine gönderildi. Diğer 6 denizaltı gemisine Pantellaria güneyinde değişik karakol hatları verildi. Bu hatlardan biri, 13 - ağustos sabah alacakaranlığında, konvoyu batıdan tehdit etmesi melhuz olan düşman su üstü kuvvetlerinin hareketine göre işgal edilecekti. İşgal edilmiş bulunan bu karakol hattını, konvoy geçtiği zaman, denizaltılar, Vigorous harekâtında tasarlanmış olduğu gibi, konvoya paralel olarak seyredecekler ve bir su üstü emniyet perdesi teşkil ederek, öğleyin konvoyun oldukça açığında dalacaklardı. Bu denizaltıların tayyareler tarafından görülerek rapor edilmesi ve bu suretle düşmanın konvoya taarruzdan çekinmesi düşüncesile, bilhassa tertip edilmişti. Bu hususta verilen emirde, bundan dolayı, karakol hattı hava faaliyeti müsaade ettiği nispette idame edilecektir. Ancak denizaltı gemileri gördükleri herhangi bir düşman gemisine - bilhassa muharebe gemisi ve kruvazör - taarruz etmekte tam bir serbestiye maliktirler. „ denilmektedir. Filhakika, İtalyan kruvazör ve muhripleri Cagliari'den ve diğer limanlardan denize açılmışlarsa da Sicilyanın güneyine inmemişler ve düşmanın konvoya yetişemiyeceği açık olarak anlaşıldıktan sonra, denizaltılara geri dönmeleri ve bekleme mevkilerini almaları emredilmiştir. Bu denizaltılardan birinin komutanı, " bu suretle bir sonuca varış düşman tayyarelerile iki saat hararetli bir saklambaç oyunu oldu „ demektedir. Bu denizaltı gemileri düşmanla başkaca temasa gelmediler. Yalnız Sicilyanın kuzey sahilleri açığında bulunan bir tanesi, 13 - ağustos sabahı Stromboli açıklarında iki İtalyan kruvazörünü torpitolayarak ciddî surette hasara uğrattı. [2]

[1] Himaye kuvvetleri ve konvoy hakkındaki detaylı bilgiler Ek: C. de verilmiştir.

[2] Karakolda bulunan denizaltıların mevkileri için kroki 6 ya bakınız. VİGOROUS harekâtında buna müşabih plân için de yukardaki 52 Nu. lı pargrafa Bakınız.

75 — İtalyan kruvazör filosunun konvoya taarruz teşebbüsünde bulunmamasının yegâne âmili, hava Vis Mareşali Sir Keith Park komutasındaki Maltaya istinat eden Kraliyet Hava Kuvvetlerinin (R.A.F.) kullanılmış olmasıdır. Bombalarla teslih edilmiş keşif tayyareleri geceleyin İtalyan gemilerine taarruz ederek, düşmana, güya muntazam bir vurucu kuvvetin bir kısmını teşkil ettikleri hissini verdiler. Bunlar, Maltadan açık olarak verilen bir işaretle, muhayyel Amerikan bombardıman tayyarelerine hedefi göstermek üzere, düşman filosu üzerine tenvir bombası da attılar. Hakikatte, BEAUFORT'lardan müteşekkil bir torpito vurucu kuvveti ile bir diversion bombardıman kuvveti ve bir miktar av himayesi tahsis edilmişti; fakat bunlar, İtalyan muharebe gemilerinin konvoya taarruz maksadile çıkışlarında kullanılmak üzere elde bulundurulmakta idiler. Bundan başka İtalyan gemilerini devamlı surette tarassut ederek - ve kandırarak - Maltaya istinat eden tayyareler, Sardunya, Sicilya ve Pantellaria'daki hava meydanlarına taarruz ettiler. 11:12-ağustos gecesi Cagliari yakınındaki iki meydana yapılan taarruz bunun nekadar faydalı olduğunu ispat etti. İtalyan kaynaklarına göre, yerde 6 tayyare tahrip edildi. Diğerleri de muharebe harici edildiler. Aynı zamanda, İtalyan havacılarının uyanık geçirdikleri bu gece (Notte Di Veglia), ertesi gün konvoya taarruz için beklenen görevde kendilerine zor bir durum hâsıl etti (!). BEAUFİGHTER ve SPİTFİRE'lar konvoyu azamî menzillerinin hududunda himaye ettiler. Billhassa SPİTFİRE lar 13-ağustos sabahı Maltadan 170 mil açıkta devriye yaptılar. Bazen, İtalyanların da kabul ettikleri kuvvetli av himayesi bulunmasına rağmen, bunlar düşman tayyarelerine muazzam kayıplar verdirdiler. [1]

76 — Batıdan gelen konvoyun emniyeti bakımından, Doğu Akdeniz filosu tarafından da bir diversion harekâtı icra edildi. Bu sıralarda her nekadar Mısırdan Maltaya herhangi bir ikmal malzemesi göndermek mümkün değil idiyse de, Amiral Harwood "Düşmanın su üstü ve hava kuvvetlerinin bütün ağırlığıle Cibraltadan gelen tevcihine mâni olmak maksadile„ sahte bir konvoyu - M. W. 12 - denize çıkardı. (M. G. 3 harekâtı). 3 Kruvazörle 10 muhrip himayesinde 3 nakliye gemisinden müteşekkil bir konvoy 10-ağustos akşamı Portsait'ten denize açıldı ve ertesi sabah ta Amiral Vian, 2 kruvazör, 5 muhrip ve 1 nakliye gemisile Hayfadan hareket etti. İki kuvvet o gün buluştular. 11-ağustos akşam alacakaranlığında, İskenderiye tulüne kadar seyretmiş oldular ve o gece geri dönerek dağıldılar. Aynı süre içinde, düşman filosunun muhtemel hareketinden faydalanmak üzere, 3 İtalyan

[1] İtalyan hava meydanlarına yapılan hücumlara ilâveten 11:12-ağustos gecesi Catania hava meydanına bir baskın yapmak amacile bir çıkarma partisi UNA denizaltı gemisi tarafından karaya çıkarıldı. Fakat bu teşebbüs muvaffak olmadı. (Akdeniz Harp ceridesi ve M. 052185/42)

kruvazörünün bulunduğu Navarin açıklarına bir denizaltı gemisi gönderildi. Ve sahte konvoyun harekâtına devam ettiği takdirde 13-ağustos öğleden sonra vâsıl olacağı, Giridin 100 mil batı karayelindeki bir mevkie de daha iki denizaltı gemisi gönderildi. Fakat İtalyanlar limanda kaldılar. Amiral Harwood "Bu küçük harekâtta, başlıca enteresan nokta, harekâta iştirak eden nakliye gemisi kaptanlarının, Maltaya gitmediklerini anladıkları zaman ifade ettikleri muazzam hayal kırıklığıdır.„ demektedir.

"BELLOWS„ Harekâtı, EAGLE'ın kaybı 11-Ağustos

77 — Bu sırada, hakikî konvoy, 11-ağustos ilk saatlerinde kesif bir sis içinde Straits'e girdi. Konvoy, yolda bir anda dönüşler ve nizam değiştirmeleri gibi manevralar üzerinde ihtimamla çalışmıştı. Amiral Syfret "Bunun neticesi olarak nakliye gemileri manevra hususunda herhangi bir filo birliği derecesine erişti.„ demektir. Bundan başka tayyare gemileri de, av sevk ve idaresi ve konvoya kör taarruzlar üzerinde eğzersiz yaptılar. [1] Mutat olduğu üzere, Ana vatana mensup himaye kuvvetlerinden çoğu ve Batı Afrika kıyılarından gelen bazı gemiler, Straits'den geçiş esnasında yakıt ikmali için Cibralta'ya uğramak zorunda kaldılar. Bu, zarurî olarak düşmanı ikaz etti. Fakat sis dolayısile ilk mahdut keşif raporu 10-ağustos öğleden sonra İngiliz filosunu gören bir yolcu tayyaresi tarafından İtalyaya vâsıl oldu. 11-Ağustos sabahı Alman keşif tayyareleri konvoyla temas etmeğe başladılar. Ve bundan sonra da bunlar veya İtalyan tayyareleri, tayyare gemilerinin bütün gayretine rağmen konvoyu devamlı surette göz altında bulundurdular. Saat 12,30 da, FURİOUS takriben 550 mil uzakta iken, kendi SPİTFİRE'lerini Maltaya gitmek üzere uçurmaya başladı. Tayyarelerin uçurulması saatlerce sürdü. Çünkü; saat 13,15 te EAGLE'ın batmasile bu iş bir an için inkıtaa uğramıştı. Bu sırada konvoy 4 kolona halinde ağır gemiler etrafında yakın olarak mevki almış olduğu ve baş tarafta bir muhrip emniyet perdesi bulunduğu halde, 13 mil süratle zikzak seyretmekte idi. Bununla beraber emniyet mevkiini işgal eden sadece 13 muhrip vardı. Diğerleri FURİOUS'un emniyetinde veya bir kaç mil açıktaki R kuvvetini emniyete almakta veya yakıt ikmali yapmakta idi. [2]

Konvoyun sancak kıçomuzluğunda bulunan EAGLE (A-38° 05′ N. T-03° 12′ E.) mevkide, emniyet perdesini yararak konvoyun kolonalariyle temasa gelmeden EAGLE'ın iskele tarafında mevki almağa muvaf-

[1] ARGUS da bu egzersizlere iştirak etti. Fakat esas harekâta iştirak etmiyerek Cibraltaya gitti.

[2] Akaryakıt ikmali epeyce zaman yedi. 10-ağustos saat 14,30 ile 11-ağus. saat 20,30 arasındaki süre içinde, iki yakıt gemisinden 3 Krovazörle 24 Muhrip yakıt ikmali yaptılar.

fak olan Alman U. 73 denizaltı gemisinin attığı 4 torpito ile yaralandı. Ve bu büyük uçak gemisi 8 dakikada battı. Mürettebatından 900 kişi muhripler ve JAUNTY açık deniz römokörü tarafından kurtarıldı. O anda devriyede bulunan 4 tayyaresi, diğer uçak gemilerine indiler. Akşam üzeri FURİOUS. öğleden sonra iltihak eden süratsiz muhrip filotillâsının himayesinde Cibraltaya döndü. Dönüş seyri şanşlı idi. Çünkü; 12-ağustos saat 01,00 de kıdemlı Yzb. Gretton komutasındaki WOLVERİNE, İtalyan denizaltı gemisi DAGABUR'u A-37° 18' N. T-01° 55' E. mevkiinde bindirmek suretile batırdı.

78 — 11-Ağustos öğleden sonra Tümamiral Syfret, akşam alacakaranlığında konvoya hava taarruzu yapılmasının muhtemel olduğu hususunda ikaz edildi. Bu sebepten muhriplere konvoyun etrafında (Kuşak şeklinde) bir emniyet tesis etmelerini emretti. Son muhripler de ikmalden döndüğü sırada, gurupta (20,45) hava tarruzu başladı. 36 Ju. 88 ve HEİNKELL 110 Alman bombordıman ve torpito tayyaresinden müteşekkil düşman hava kuvvetinin çoğu, konvoya; bir kısmı da güneyde bulunan R kuvvetine taarruz etti. Evvelâ gelen JUNKERS'ler, 8000 kademde 3000-2000 kademe kadar pike yaparak bombalarını bıraktılar ve muahharan bir uçak gemisile bir nakliye gemisine isabet kaydettiklerini rapor ettiler. HEİNKELL'ler de bir krovözörü torpitoladıklarını rapor ettiler. Fakat hakikatte hiçbir gemiye birşey olmadı. Dost avlar, zayıf ziya şartlarından ötürü düşmanı yakalayamadılar. Diğer taraftan gemiler 4 bombardıman tayyaresi düşürdüler. Bunlardan biri R kuvvetine iltihak etmek üzere yolda bulunan JAUNTY römorkörü tarafından düşürüldü. Ertesi sabah 12-ağustos saat 09,15 te Alman tayyareleri tarafından ikinci bir hücum yapıldı. Baş taraftan güneş içinden yaklaşan 20 veya daha ziyade Ju. 88, avlar tarafından 25 mil açıkta önlendi. Sadece bir düzine kadar tayyare konvoya ulaştı ve neticesiz bir yüksek ufkî ve yatık pike bombardıman taarruzu yaptılar. Avlar tarafından 8 ve gemi ateşlerile de 2 Alman tayyaresi düşürüldü. Avlar sabah taarruzundan evvel üçünü düşürdükleri temas muhafızları ile de, meşgul oldular. Bütün bu süre içinde, denizaltıların konvoyu takip ettiği görüldü. Muhripler D. S. A. temaslarına istinaden su bombası attılar ve muhtemelen sabah ve akşam hava taarruzları arasında ve saat 11,50 de bunların taarruz teşebbüslerine mâni oldular.

12 - Ağustos günü yapılan ağır hava taarruzları

79 — 12 - Ağustos öğleyin Sardunya hava meydanına istinat eden düşman kuvvetleri büyük bir taarruz yaptılar. Bu, kuvvetli av himayesinde 70 kadar tayyarenin safha safha ve yeni metodlar dahilinde yaptığı kombine bir taarruzdu. Evvelâ, 8 İtalyan av bombardıman tayyaresi pike bombardıman ve makinelitüfek taarruzu yaparken, diğer 8 torpito

bombardıman tayyaresi İngiliz kuvvetinin birkaç yarda ilersinden birer "motobomba FF.„ (ilk defa bu taarruzda kullanılmış olan ve daire çizen bir nevi torpito veya mayn) düşürdüler. Bu taarruzdan maksat kuvvetin teşkilâtını bozmak ve uçaksavar ateşini üzerine çekmek bu suretle birkaç dakika sonra yapılacak torpito taarruzuna karşı gemileri himayesiz bir hale getirmek idi. Ayni zamanda İtalyanlar, "Motobomba„ ların yapacağı su altı hasarlarından da ümitbahş idiler. Filhakika, yanlış olarak bir nakliye gemisini batırdıklarını rapor ettiler. 42 kadar torpito tayyaresi iki grup halinde her iki başomuzluğundan taarruz ettiler. Bundan sonraki safhada Alman tayyareleri pike bombardıman taarruzu yaptılar. Bunun arkasından da bir tek ağır zırh delici bomba ile teslih edilmiş iki "REGGİANE 200„ av tayyaresi uçak gemilerine taarruz ettiler, diğer taraftan yeni bir taarruz grupu diğer tayyare gemisine tevcih edildi. Fakat karşı silâhların tesiri bu taarruzun icrasına mâni oldu [1].

80 — Düşman plânının büyük bir kısmı, her nekadar hususî maynların atılmasından beş dakika sonra yerine yarım saat sonra yapılmış olmasına rağmen, icra edilmişti. İngiliz avları mayn tayyarelerini karşılayarak bunlardan birini düşürdüler. Diğer 9 tayyare, tehlikeden sakınmak üzere 90 derecelik bir dönüş yapan kuvvetin rotası ilersine, saat 12,15 de mayn attılar. Bunların patlayışı birkaç dakika sonra işitildi. Bu safhada ancak üç düşman av bombardıman tayyaresi emniyet perdesine kadar yaklaşabildi. LİGHTNİNG, bunların attıkları bir bombadan sakınmak fırsatını buldu. Saat 12,45 te, bir kısım kuvveti İngiliz avları tarafından tahrip edilmiş veya püskürtülmüş bulunan, 25 - 30 kadar torpito tayyaresi yaklaştı. Bunlar konvoyun iskele başomuzluk, iskele kemere ve sancak kıçomuzluğundan taarruz ettiler. Ancak hedef olarak seçtikleri nakliye gemilerinin 8000 yarda mesafesinden ve emniyet perdesinin dışından torpitolarını attılar. Konvoy evvelâ 45 derece iskeleye sonra da sancağa dönerek taarruzdan sakındı ve iskele kıçomuzlukta bulunan RODNEY 16 pusluk toplarını bu taarruzu def için baraja iştirak ettirdi. Alman bombardıman tayyarelerinin ikinci safha taarruzunda düşman ancak bir başarı kaydetti. Bu tayyareler de, yaklaşma safhasında önlenmişler fakat 20 tayyareden takriben 12 kadarı taarruzda sebat ederek, konvoyun iskelesinden sancağına doğru 3000 kademe kadar pike yaparak iskele kanat kolonası rehberi DEUCALİON'u hasara uğratmışlardır. Diğer bir kısım bombalar da gemilerin yakınına düştü. Bu taarruz, saat 13,18 de yapılmıştı. Son olarak saat 13,45 te iki REGGİANE av tayyaresi, Tuğamiral Lyster'in sancak gemisi VİCTORİOUS'a inecekmiş gibi yaklaştı. Gemi kendi avlarını indirmekle meşgul iken

[1] İtalyan plânına ait bu rakamlar N. I. D. 06680/44 den alınmıştır. Fakat İtalyan raporu torpito taarruzunu takip eden Alman bombardıman taarruzundan bahsetmektedir.

HURRİCANE'lere benzeyen bu tayyareler bombalarını attılar. Bombalardan biri uçuş güvertesine isabet etti isede patlamadığından mühim bir hasar yapmadı. Bu tayyareler VİCTORİOUS ateş açıncaya kadar uzaklaştılar. Bütün bu hücumlarda 9 düşman tayyaresi avlar tarafından ve iki tanesi de gemi ateşlerile tahrip edildi. Konvoyla birlikte seyretmesine imkân kalmıyan DEUCALİON'a, yanına BRAMHAM verilmek suretile, Tunus sahilleri boyunca kıyıya yakın bir rota takip etmesi emredildi. Bu iki gemiye öğleden sonra iki bombardıman tayyaresi tarafından taarruz edildi isede bombalar isabet etmedi. Bununla beraber saat 19,40 ta Cani Rocks yakınlarında iken iki torpito tayyaresinin taarruzuna uğrayan DEUCALİON'da yangın çıktı ve biraz sonra infilâk ederek battı.

81 — Konvoy, Galita adasının 20 mil kuzeyinden geçmek suretile öğleden sonraki zamanı, o sularda toplandığı bilinen denizaltılardan sakınmakla geçirdi. Tümamiral Syfret gerek görerek ve gerekse D.S.A. teması ile "sayısız denizaltı raporu„ verilmedi ve bunlardan en aşağı iki tanesi tehlikeli idi, diyor. Saat 16,16 da PATHFİNDER ile ZETLAND iskele başomuzlukta bir denizaltıya hücum ederek konvoya yetişemiyecek kadar bir zaman için onu, baskı altında tuttular. Kıçomuzlukta mevki almış olan İTHURİEL bir denizaltıya hücum ederek satha çıkmasına sebep oldu ve bindirdi. Bunun, İtalyan denizaltı gemisi COBALTO olduğu anlaşıldı. Aynı zamanda sancak kıçomuzlukta bulunan TARTAR, saat 16,40 ta yakın mesafeden 6 torpito izi ve perdede bulunan LOOKOUT'da bir periskop gördü. Bu iki gemi denizaltıya hücum ettiler isede bir başarı sağlıyamadılar. Ancak onu, uzun müddet baskı altında tuttular. Tümamiral, "bütün harekât boyunca muhripler tarafından denizaltılara karşı daimî bir uyanıklık gösterildi. EAGLE'ı batıran denizaltı gemisine karşı birşey yapılamadığı doğrudur. Fakat bunların müteyakkız bulunmaları diğer pek çok taarruzlara mâni olmuştur„ demektedir. Ve bunların değerli görevlerine bir misal olarak, ikazları neticesi olarak, 10 - ağustos ile 12 - ağustos arasında kon oyun 48 sakınma dönüşü yaptığını söylemektedir.

82 — COBALTO'yu batırarak konvoya iltihak etmek üzere yolda bulunan İTHURİEL, konvoyun 12 m l gerisinde iken saat 17,50 de, 5 pike bombardıman tayyaresinin başarısız bir taarruzuna uğradı. Bu taarruz, Sardunyadaki hava kuvvetlerinin muhtemelen son bir teşebbüsü veya konvoya taarruz için toplanmakta olan ve İngiliz avlarının temasta bulundukları Sicilyadaki kuvvetlerden bir kısmı tarafından yapılan bir taarruzdu. Bu kuvvet kuvvetli av himayesinde olarak, 100 kadar Ju. 87, Ju. 88 ve S. 79 tayyaresinden ibaretti. [1] Düşman saat 18,35 te, bom-

[1] Tümamiral Syfret raporunda, bu kuvvetin avlar hariç 12 Ju. 87, 30 Ju. 88 ve 40 S. 79 ve başka cins tayyareden ibaret olduğunu söylüyor. İtalyan membalarına göre de 8 Ju. 87, 14 S. 79 ve 28 av olark görülüyor.

bardımanlar güneşten gelerek pruvadan ve geriden, torpitolar baştan ve sancak omuzluktan olmak üzere, konvoya taarruz etti. Tümamiral Syfret, bunların konvoya yaklaşırken itinalı mevki almaları sonucu olarak, taarruzun zamanen ayarlanmasını, mükemmel bulmaktadır. Birçok tayyare taarruzu anından evvel bir saate yakın bir müddet 25 mil uzakta beklemişlerdi. Öğleyin olduğu gibi SAVOİA'lar gene 3000 yardadan ve perdenin dışından torpitolarını attılar. Konvoy da sakınmak için gene açarak döndü. Fakat bu sefer FORESİGHT bir isabet alarak hareketten kaldı. Bombardıman tayyareleri gayretlerini, başlıca konvoyun iskele kıçomuzluğundaki RODNEY'in gerisinde bulunan İNDOMİTABLE'e taarruz için sarfettiler. 4 Ju. 88 ile 8 Ju. 87 Albay Troubridge'in dediği gibi, "Mavi semadaki dumanlar arasından ansızın çıkarak„ bir kısım Ju. 87 ler 1000 kademe dalmak suretile İNDOMİTABLE'a geriden hücum ettiler. Uçak gemisi üç isabet aldı, uçuş güvertesi hasara uğradı ve bunun av tayyareleri VİCTORİOUS'a dönmeğe mecbur oldular. İNDOMİTABLE'in gerisinde bulunan PHOEBE'nin komutanı Albay Frend bütün dikkatini JUNKERS'ler 9000 kademden ve hemen hemen tam semtürresten uçak gemisine taarruz ederken, geriden müessir olmak maksadile sancak kıçomuzluğundan yaklaşan SAVOİA'lara teksif ettiğini söylüyor. RODNEY de, İNDOMİTABLE'a vâki olan taarruzdan evvel bir bombadan zor zoruna sakınmıştı. Gemiler bir düşman tayyaresi düşürdüler ve havada bulunan 24 HURRİCANE, MARTLET ve FULMAR, iki misli düşman avı bulunmasına rağmen 9 tayyare tahrip ettiler. EAGLE'ın batışındanberi kullanılan 60 İngiliz av tayyaresi, 13 kayba mukabil her cinsten 39 düşman tayyaresi tahrip ettiler. Gemiler de 11:13-ağustos günleri arasında 9 düşman tayyaresi düşürdüler. TARTAR, yaralı FORESİGHT'ı yedeğe alarak Cibraltaya götürmek üzere batıya doğru seyretti. Fakat ertesi gün düşman tayyarelerinin ve denizaltılarının ısrarlı temas muhafazası dolayısile, her iki geminin kaybından ise yaralının batırılmasına karar verildi ve TARTAR, FORESİGHT'ı, Galita bankının birkaç mil açığında torpitolayarak batırdı.

12:13 - Ağustosta Narrows'tan geçiş ve Manchester'in kaybı

83 — Taarruz Skerki kanalının takriben 20 mil batısında vâki olmuştu ve saat 19,00 da tamamen geçiştirildiği zaman, Tümamiral Syfret konvoyu Tuğamiral Borough komutasındaki X kuvvetine terkederek kendi Z kuvveti ile batıya döndü. Bir saat sonra kanalın methalinde konvoy, teşkilâtını 4 kolonadan 2 kolonaya değiştirdiği sırada, NİGERİA, CAİRO ve OHİO tankeri, denizaltı mı yoksa mayn mı olduğu bilinmiyen birer su altı isabeti aldılar. Amiral, ASHANTİ'ye forsunu çekerek, NİGERİA'yı iki muhrip (bilâhare bir tane daha iltihak etti) himayesinde Cibraltaya gönderdi. CAİRO, kıç tarafı tamamen kopmuş olduğundan

batırılmak zorunda kalındı. OHİO mücadeleye devam etti. Yaralanan gemiler iskele taraftan isabet aldıklarından ötürü, konvoy tehlikeden sakınmak üzere güneye rota değiştirdi ve bu sırada muazzam bir gürültü husule geldi. Kolona rehberi iki gemi yaralanmış ve mevcut 10 muhripten çoğu bu yaralı gemilerle meşguldü. [1] Bu durumda, emredilen iki kolonaya geçirilen konvoy, yarım saat evvelki bahtsızlığından sonra 20,30 da hava kararırken bir hava taarruzuna uğradı. Konvoy iki uçaksavar sevk ve idare gemisini kaybetmiş ve Maltanın uzun mesafe avları ayrılmış bulunduğundan düşman, kolay bir görev yaptı. 20 kadar Ju. 88 in yaptığı pike bombardıman ve torpito taarruzunda EMPİRE HOPE bir bomba, CLAN FERGUSON ile BRİSBANE STAR birer torpito isabeti aldılar. Bu gemilerden EMPİRE HOPE batırılmak zorunda kalındı, ikincisi infilâk etti, sonuncusu da bir şans eseri olarak Maltaya vâsıl oldu. Bu taarruzdan pek az sonra saat 21,11 de KENYA bir denizaltı gemisi tarafından torpitolandı. Bu gemi denizaltıyı bir tali eseri olarak görmüş ve bütün torpitolardan zamanında kaçınma yapmış ise de bir tanesi isabet etmiş fakat konvoyla beraber seyrine devam etmişti.

84 — Bundan sonraki durum aşağıdaki gibidir :

İNTREPİD, İCARUS ve FURY isimli üç mayn tarayıcı muhrip başta olmak üzere, iki nakliye gemisi, KENYA ve MANCHESTER, Skerki kanalını geçmişler, Cape BON'nun karşısındaki Zembra adasına doğru seyretmekte. Tuğamiral Borough'un bulunduğu ASHANTİ bu esas kuvvete yetişmeğe çalışmakta. PATHFİNDER, PENN ve LEDBURY isimli diğer üç muhrip, hava hücumları sonunda dağılarak karayelde kalmış bulunan diğer 9 nakliye gemisini toplamakta. DEUCALİON batmış olduğundan BRAMHAM, Cani Rocks yakınında geri dönmekte. Tümamiral Syfret, NİGERİA ile CAİRO'nun âkıbetini öğrenmesi üzerine, birkaç saat sonra konvoya yetişebilecek olmalarına rağmen CHARYBDİS, ESKİMO ve SOMALİ'yi Tuğamiral Borough'un kuvvetlerini takviye etmek üzere yola çıkarmış bulunmakta idi. 40 dakika sonra hücumbotları göründüler. Bunlar konvoyun Kelibia'dan geçip Maltaya doğru seyre başlamasına kadar taarruzlarını seri halinde yaptılar. Bunların ilk kurbanı, 13-ağustos saat 01,20 de Kelibianın birkaç mil mesafesinde torpitoladıkları MANCHESTER oldu. Bu gemi kendi kendini batırmak zorunda kaldı. 300 kadar mürettebatı muhripler tarafından kurtarıldı ise de bir kısmı yakın olan sahile çıktılar ve Fransız makamları tarafından enterne edildiler. İsabet alan diğer gemiler, hep konvoydan dağılmış olanlardı. Ezcümle WAİRANGİ, ROGHESTER CASTLE, ALMERİA LYKES, SANTA ELİSA ve GLENORCHY bu meyanda idi. Bunlar,

[1] Bidayette mevcut olan 12 muhripten, BRAMHAM öğleden sonra DEUCALİON'u himaye için ayrılmış ve FORESİGHT da yaralanmıştı.

Kelibianın takriben 15 mil keşişlemesinde ve konvoya yetişmek için pek az bir mesafe kalmış iken saat 03,15 ile 04,30 arasında taarruza uğradılar. 4 tanesi battı fakat ROCHESTER CASTLE 13 mil sürat yapmağa muktedir olarak torpitolandıktan iki saat sonra saat 05,30 da ana kuvvete yetişebildi. Bu hasarın, takriben bir düzine kadar bot tarafından ika edildiği zannedilmekte olup bunlardan biri Cape Bon güneyinde karşı tesirle batırılmıştır. [1]

85 — CHARYBDİS, ESKİMO SOMALİ ve PATHFİNDER'in himaye kuvvetlerine iltihakı ile, bu kuvvet, ROCHESTER CASTLE, WAİMARAMA, MELBOURNE STAR ile birlikte, iki kruvazör ve 7 muhripten teşekkül etti. Yaralanmış olan OHİO, LEDBURY'nin himayesinde ağır ağır konvoya yaklaşıyordu. Bunların gerisinde de PENN ve BRAMHAM ile birlikte PORT CHALMERS, SANTA ELISA'nın mürettebatını kurtaran muhripler vardı. DORSET yalnız başına bunları takip ediyordu ve nihayet bir gece evvel torpitolanan BRİSBANE STAR müstakillen Tunus sahillerini takiben, gece bastırınca Maltaya dönmek üzere seyrediyordu. Saat 07,30 da Tuğamiral, ESKİMO ile SOMALİ'yi Kelibia sahillerine göndererek MANCHESTER'e yardım etmelerini ve sonra Maltaya gitmelerini emretti. Bu gemiler vardıkları zaman BRİSBANE STAR'ın saatlerce evvel batmış olduğunu anladılar ve henüz sahile çıkmamış bulunan mürettebatını kurtararak yollarına devam ettiler. [2] Düşmanla ikinci bir karşılaşma, Alman bombardıman tayyarelerinin ana kuvvete saat 08,00 de yaptıkları bir taarruzla vâki oldu. Takriben 12 kadar Ju. 88, 6000-2000 kademden olmak üzere yatık bir pike bombardıman taarruzu yaptılar. Bunlardan ikisi WAİMARAMA'ya taarruz ettiler ve müteaddit isabet kaydettiler. Bu gemi infilâk ederek battı ve bu arada da bir tayyare düşürüldü. LEDBURY mahirane bir idare ile, alev içinde bulunan denizden, bu geminin bir miktar personelini kurtardı. Saat 09,25 te OHİO, PORT CHALMERS ve DORSET tekrar konvoya iltihak ettikleri sırada İtalyan avları himayesinde, bir miktar Ju. 87, 1500 - 1000 kademden taarruz ettiler. İskele kolona rehberi KENYA ve sancak kolonanın sondan birinci gemisi OHİO yakın sukutlardan zor kaçındılar. OHİO ve ASHANTİ'nin uçaksavar ateşile yaralanan bir tayyare, bombasını attıktan hemen biraz sonra OHİO'nun güvertesine çarparak parçalandı. Maltadan kalkan BEAUFİGHTER ve uzun menzilli SPİTFİRE'ler sabahtanberi konvoy üzerinde devriyede idiler. Bunlar bu taarruzda

[1] GLENORCHY'nin âkıbeti öğrenilememiştir. BRİSBANE STAR, diğer gemilerin taarruza uğradıkları sahilden takriben 12 mil mesafede saat 04,00 de yanında bir muhrip olduğu halde bu geminin batmakta olduğunu rapor etti. Diğer hiçbir muhrip bunu teyit etmedi.

[2] PATHFİNDER bu geminin torpitolanışından kısa bir zaman sonra 150 kadar mürettebatını kurtarmıştı. ESKİMO ile SOMALİ de WAİRANGİ ile ALMERİA LYKES'ın bir kısım sağ kalan mürettebatını kurtardılar.

bir düşman tayyaresi düşürdüler. Bir SPİTFİRE de muhtemelen gemi ateşlerile düşürüldü.

Maltaya varış

(13 : 15 - Ağustos)

86 — Saat 10,50 de, çoğu Ju. 88 ve bir kısmı Ju. 87 den ibaret 20 kadar bombardıman tayyaresinin taarruzu ile, OHİO tekrar fena duruma girdi. 4 - 5 yakın isabetle makineleri tamamen âtıl kaldı. Aynı zamanda diğer kolonada bulunan ROCHESTER CASTLE'da bir isabet dolayısile yangın çıktı. Fakat konvoyla birlikte seyre devam etti. Bunun gerisinde bulunan DORSET bir isabet alarak durdu. Konvoy, yaralı gemilere iki muhrip bırakarak yoluna devam etti. Fakat saat 11,25 te ana kuvvet üzerine diğer bir taarruz vâki oldu. Düşman 5 S. 79 tayyaresinden ibaret olup PORT CHALMERS'e bir isabet kaydettiler Daha başka taarruzlar, üslerinden 70 - 80 mil kadar uzağa uçan kısa mesafe SPİTFİRE'leri tarafından püskürtüldü. Saat 14,30 da Binbaşı Jerome komutasındaki 4 mayn tarayıcı ile 7 motorlançtan müteşekkil Malta himaye kuvveti konvoya iltihak etti. Bunlar giriş kanalını sabahleyin taramışlar şimdi de konvoyda kalan üç gemiyi selâmetle limana sokmak görevini almışlardı. Diğer taraftan RYE ile iki motorlanç "Malta için hayatî„ [1] olan OHİO tankerinin yardımına gönderilmişti. Saat 16,00 da Tuğamiral Borrough konvoydan ayrılarak iki kruvazör ve 5 muhripten ibaret kuvvetile Cibraltaya gitmek üzere batıya seyre başladı. PORT CHALMERS, MELBOURNE STAR ve ROCHESTER CASTLE (bu son gemi suya pek çok gömülmüştü.) Binbaşı Jerome komutasında iki saat sonra Grand Harbour'a vâsıl oldu.

87 — DORSET, OHİO, BRİSBANE STAR henüz gelmemişti. DORSET aynı akşam üzeri kaybedildi. Sabahleyin yaralandıklarından beri, OHİO ile DORSET, PENN ve BRAMHAM muhriplerinin kendilerini yedekte götürmelerine imkân görmiyerek terkettiklerinden, ümitsiz bir durumda bulunuyorlardı. Saat 17,30 da RYE geldiği zaman PENN ile birlikte, OHİO'yu yedeğe aldılar. Diğer taraftan BRAMHAM da DORSET'in yanında bırakıldı. Bununla beraber bundan biraz sonra, Alman bombardıman tayyareleri tekrar geldiler ve karanlığa kadar mükerreren taarruz ettiler. Takriben saat 19,00 da her iki nakliye gemisi de isabet aldılar ve bunun sonucu olarak DORSET battı. 14 - Ağustos sabahı LEDBURY, OHİO'ya yardım için geldi. [2] Bundan sonra Bin-

[1] Binbaşı Jerome, Tuğamiral'e aynı tâbiri kullanmıştır.

[2] LEDBURY, bir gün evvel batan WAİMARAMA'nın mürettebatını kurtardıktan sonra, Maltadan alınan bir haberle Tunus sahillerinden güneye doğru seyrettiği öğrenilen MANCHESTER'i aramağa gönderilmişti. Hakikatte bu gemi, hususî bir çağırma ismi kullanan BRİSBANE STAR idi. LEDBURY, kendisine hücum eden ve düşürmeğe muvaffak olduğu iki SAVOİA'dan başka bir şey bulamadı.

başı Jerome diğer kuvvetlerini BRİSBANE STAR'ı karşılamağa gönderdiğinden, SPEEDY de iki motorlançla geldi. Saat 10,45 te düşman tayyareleri son teşebbüslerini yaptılar ve yedeğin terkedilmesine sebep oldular. Maamafih himayede bulunan SPİTFİRE'ler 5 bombardman tayyaresinden birini ve onları himaye eden pek çok avlardan da birini düşürdüler. Gemi tekrar yedeğe alındı. OHİO daha ziyade suya gömülmüş olduğu halde, bu heyet ağır bir sür'atle yoluna devam etti. Nihayet bu yorgun insanların gayreti mükâfatlandırıldı. 15 - Ağustos sabahı "Hayatî„ tanker Maltaya vâsıl oldu. BRİSBANE STAR da daha evvel vâsıl olmuştu. Bu gemi, gündüz müddetini Fransız sahil istasyonları ve gemiye çıkmak isteyen Fransız subaylarını oyalayarak geçirdikten sonra, 13 - ağustos akşam alacakaranlığında Tunus sahillerini terketti. Tayyareler tarafından başarısız hücumlara uğradı ve bunlardan biri, kendisini himaye eden BEAUFİGHTER'ler tarafından 14 - ağustos sabahı düşürüldü. O gün öğleden sonra da Grand Harboura'a girdi.

88 — Konvoy, düşmanın, büyük gemilerle yapılandan gayrı bütün taarruzlarına uğramıştı. Maamafih İtalyan kruvazör ve muhripleri denizde bulunmuştu. 11 - Ağustos akşam üzeri iki 6 pusluk kruvazör Cagliari'den, 8 pusluk GORİZİA ile BOLZANO kruvazörü Mesinadan ve 12 - ağustos sabahı bir 6 pusluk kruvazör Napoliden denize açılmıştı. 12 - Ağustos akşam üzeri yapılan hava keşiflerile bir 8 pusluk, üç 6 pusluk kruvazörle 8 muhribin Sicilyanın batı ucundan 80 mil kuzeyde bulundukları ve güneye seyretmekte oldukları tesbit edildi. [1] O gece dağıtılmamış ve kuvvet ziyaına uğratılmamış olsaydı bu kuvvet, 13 - ağustos sabahı alacakaranlıkta konvoya çatabilirdi. Temas muhafaza eden tayyareye, bir harp hilesi olarak, açık bir işaretle düşmanı aydınlatması ve taarruz etmesi emredildi. Bu harp hilesi İtalyanlarda tesirini göstererek, saat 01,30 da San Vito'nun birkaç mil açığından doğuya dönmelerine muhtemelen sebep oldu. Saat 01,40 ta WELLİNGTON tayyaresi bombalarını attığını fakat isabet kaydedemediğini rapor etti. İtalyanların fikirlerini çelerek geri dönmelerini sağlamak üzere, muhayyel LİBERATOR tayyarelerine, düşmanın mevkiini bildirmesi hususunda, nöbette bulunan temas muhafızı tayyarelere de buna benzer emirler verildi. Fakat her ne sebeple olursa olsun onlar doğuya gitmeğe devam ettiler. Yzb. Mars komutasındaki P. 42 denizaltı gemisi, Strombolinin lodos cihetinde bunları 25 mille seyrederken gördü ve saat 08,06 da 4 torpitosunu atarak iki isabet kaydettiğini rapor etti. Bu denizaltı bilâhare 8 saatten fazla muhriplerin taarruzuna uğradı ve 105 su bombası atıldığını saydı. Bu gemi, BOLZANO'ya bir isabet temin etmiş ve adı geçen gemi tamir için kuzeye gitmiştir. Muzio Attendoloya'da bir

[1] Hava keşif raporları 6 No. lı kroki üzerine işaretlenmiştir.

isabet sağlamış bu gemi de Mesinaya baş tarafı kopmuş bir halde girdi. Diğer iki kruvazör de Napoliye girdiler. [1]

89 — İngiliz gemileri, Tuğamiral Borrough komutasında Cibralta'ya dönerken daha tehlikeli bir yolculuğa rağmen daha şanslı idiler. 13 - Ağustos öğleden sonra konvoydan Malta açığında ayrıldıktan sonra 14 - ağustos saat 01,30 da Cape Bon'u döndüler ve bu noktadan itibaren Zembra geçidine kadar kıyının açığında bekliyen hücumbotlarının taarruzlarından muvaffakıyetle sıyrılarak ve bunlardan birini tahrip etmek suretile, yollarına devam ettiler. Saat 04,50 de Fratelli Rock yakınında bir denizaltı gemisi su üstünden bir torpito attı, fakat sancak gemisinin gerisindeki KENYA tarafından bindirilmek suretile bu gemi batırıldı. Gün ağarır ağarmaz, saat 07,30 da başlıyan ve 13,15 te biten hava taarruzlarını takdim eden sakınılmaz temas muhafızları göründüler. Alman bombardıman tayyareleri ise, birkaç Ju. 88 tarafından yapılan üç teşebbüsle başladılar. Bunu saat 10,30 ile 10,50 arasında Ju. 88 ve Ju. 87 - lerden müteşekkil 30 tayyarenin daha ciddî bir taarruzu takip etti. Bir saat sonra 15 SAVOİA tarafından bir yüksek ufkî bombardıman taarruzu yapıldı. Diğer taraftan bu saatten 13,15 e kadar kuvvet, 20 kadar torpito taşıyan SAVOİA tayyaresinin bir kısmı birer ikişer taarruz etmesi ve diğerlerinin de ileriye mayn dökmesi ile, yapılan taarruzlarla tâciz edildi. Muhtelif gemilere yakın isabetler oldu ise de bir zarar yapmadı. Diğer taraftan mütearrızlardan üçü düşürüldü. Bundan sonra bunlar bir daha taarruz etmediler. Tümamiral Syfret akşam üzeri Z kuvvetile Amiral Borrough kuvvetlerine iltihak etti. Tümamiral, Z kuvveti ile 01° E. derece tulüne kadar gitmiş ve orada yaralı İNDOMİTABLE'ı RODNEY ile bir muhrip emniyet perdesinin himayesinde Cibralta'ya gönderdikten sonra Tuğamiral Borrough'u karşılamak üzere batıya dönmüştü.

İki kuvvet birlikte 15 - ağustos'ta Cibralta'ya vâsıl oldular. Yaralı NİGERYA ile himaye kuvveti, TARTAR, ESKİMO ve SOMALİ birkaç saat evvel gelmişlerdi. [2] NİGERİA Cibralta'ya dönüşünde de yolda 4 SAVOİA tayyaresinin ve bir denizaltı gemisinin torpito taarruzundan sakınmaya muvaffak olmuştu.

90 — PEDETAL harekâtı böylece sona erdi. 1 tayyare gemisi, 1 kruvazör, 1 uçaksavar gemisi, 1 mihribin kaybı ve 1 tayyare gemisi ile iki kruvazörun yaralanmasına mukabil, kuvvetli bir himaye altında bulunan 14 gemilik bir konvoydan beşinin Malta'ya varabilmesi iyi bir sonuç değildir. Ancak bu konvoy, iki günlük süre içinde, tayyare gemileri ile Malta'nın çıkarabileceğinden daha çok fazla adette, bir av

[1] P. 42 ayın 10 unda keşfedildiğinden ve ağır taarruzlara uğradığından Cape Milazzo açığındaki mevkiini terkederek kuzeye çıkmıştı. GORİZİA Mesinaya ayın 13 ünde döndü. Denizdeki hareketleri bilinmemektedir.

[2] Bu gemilerin hangi şartlar altında konvoydan ayrıldıklarını anlamak için, 82, 83, ve 85 paragraflara bakınız.

himayesile desteklenen 150 bombardıman ve 80 torpito tayyaresinin taarruzuna uğramıştı. Bu ölçülerle ölçülürse, Deniz-Hava ve Kraliyet hava kuvvetlerine (R. A. F.) mensup avların başarısı şayanı takdirdir. Konvoy, bundan başka, hava keşfinden faydalanan, hiç değilse bir düzine kadar denizaltı ile ve Tunus sahillerini geçerken hücumbotu ve maynlarla mücadele etmek zorunda kalmıştır. Harekâtın icrasındaki haleti ruhiye Tümamiral Syfret'in raporunda açıkça görülebilir:

"Kraliyet gemilerinin personeli görevlerini çok iyi başarmışlardır; ancak bu subay ve erler başarıda birinci derecedeki âmili, nakliye gemileri personelinin iyi hareket tarzları, cesaret ve sebatkârlıklarına, vermekte arzu göstereceklerdir. Maltaya gidişte, bu gemilerin karşılaştıkları ağır tazyik tahtında, bir filo vahidi gibi emredilen her manevrayı yapabilmeleri iç açıcı büyük bir olaydı. Bu iyi insan ve güzel gemilerden birçoğu kaybedildi. Fakat, hareket tarzlarının hatırası, onlarla bir daha yola çıkmak isteyen herkese bir ilham kaynağı olacaktır."

Ek : A

Mart - 1942 harekâtına iştirak eden kuvvetler ve konvoy gemileri çizelgesi

Kısaltılmış isimler

Uçs. Gm.	Uçaksevar gemisi
Kr.	Kruvazör
Muh.	Muhrip
Tor. Ko.	Torpito kovanı

Gemi ismi	Tipi	Silâhları	Komutanı
B kuvveti (İskenderiye) 15. Kruvazör filosu :			
Cleopatra	Kr.	10-5.25, 6-Tor. Ko.	Albay G. Grantham D.S.O. (Tuğamiral P. L. Vian (D. S. O.) ın sancak gemisi)
Dido	Kr.	8-5.25,1-4 6-Tor. Ko.	Albay H. W. U. Mc Call
Euryalus	Kr.	Cleopatra'nın eşi	Albay E W. Bush, D. S. O., D. S. C.
14. Muh. Filotillâsı :			
Jervis	Muh.	6 - 4.7, 9 - Tor. Ko.	Albay A. L. Poland, D. S. O. , D. S. C.
Kipling	„	6-4.7 , 1-4 , 5-Tor. Ko.	Bnb. A. St. Clair - Ford, D. S. O.
Kelvin	„	Kipling gibi	Bnb. J. H. Alisson, D. S. O.
Kingston	„	„ „	Bnb. P. Somerville, D. S. O., D. S. C.
22. Muh. Filotillâsı :			
Sikh	Muh.	6-4.7 , 2-4 , 4-Tor. Ko.	Albay St. J. A. Mickletwait, D. S. O.

Gemi ismi	Tipi	Silâhları	Komutanı
Lively	Muh.	8-4, 8-Tor. Ko.	Kd. Yzb. W. F. E. Hussey, D. S. O., D. S. C.
Hero	"	4-4.7, 8 - Tor. Ko.	Bnb. R. L. Fisher, D. S. O., D S. C.
Havock	"	4-4.7, 1-3, 4-Tor. Ko.	Kd. Yzb. G. R. G. Watkins, D. S. C.
Zulu	"	Sikh gibi	Bnb. H. R. Graham, D.S.O., D. S. C.
Hasty	"	Havock gibi	Kd. Yzb. N. H. G. Austen
Konvoy yakın himaye kuvveti :			
Carlisle	Uçs. Gm.	8-4	Albay D. M. L. Neame, D. S. O.
5. Muh. Filotillâsı :			
Southwald	Muh.	6-4	Bnb. C. T. Jellico, D. S. C.
Beaufort	"	Southwald gibi	Kd.Yzb. Sir S.O.G. Roche, Bart
Dulverton	"	" "	Kd. Yzb. W. N. Petch, O. B. E.
Hurworth	"	" "	Kd. Yzb. J. T. B. Birch
Avon Vale	"	" "	Kd. Yzb. P. A. R. Withers, D. S. C.
Eridge	"	" "	Kd. Yzb. W. F. N. Gregory - Smith D. S. C.
Heythrope [1]	"	" "	Kd. Yzb. R. S. Stafford
K kuvveti (Malta):			
Penelope	Kr.	6-6, 6-4, 6-Tor. Ko.	Alb. A. D. Nicholl, D.S.O.
Legion	Muh.	8-4, 8-Tor. Ko.	Bnb. R. F. Jessel

[1] Bir denizaltı tarafından torpitolandı. Bilâhare 20 - martta battı.

Gemi ismi	Tipi	Silâhları	Komutanı
Denizaltılar (Mesina güney methalinde):			
Unbeaten		4-Tor. Ko	Kd. Yzb. E. A. Woodward, D. S. O.
P 34		4-Tor. Ko.	Yzb. P. R. Harrison, D. S. C.
Taranto methalinde:			
Proteus		8-Tor. Ko.	Kd. Yzb. P. S. Francis
Upholder		4-Tor. Ko.	Kd. Yzb. M. D. Wanklyn, V. C., D. S. O.
P 36		4-Tor. Ko.	Yzb. H. N. Edmonds, D. S. C.

M. W. 10 Konvoyu

İsmi	Tonaj	Düşünceler
H. M. S. Breconshire	10 000	Konvoy komodoru Alb. C. A. G. Hutchinson'ın gemisi. 23 - Martta bomba isabetile yaralandı ve Malta dışına demirledi. 25 - Martta yedekte Marsaxlokk'a çekildi. 26 - Martta tekrar bombalanarak 27 - Martta battı.
Clan Campbel	7 500	23 - Martta Maltaya giderken yolda bomba isabetile battı.
Pampas	5 500	23 - Martta Maltaya vâsıl oldu. 26 - Martta bombalanarak iki ambarından maadası doldurulmak suretile oturtuldu.
Talabot (Norveç)	7 000	23 - Martta Maltaya vâsıl oldu. 26 - martta bombalanmak suretile hasara uğradığından batırılmak zorunda kalındı.

Not: Tonajlar, Gross Register tonilâto olarak verilmiştir.

H. M. S. Breconshire, yardımcı ikmal gemisi olarak hizmete alınmış bir gemi idi.

Ek : B

Haziran - 1942 harekâtına iştirak eden kuvvetler ve konvoy gemileri çizelgesi

Kısaltılmış isimler

Uçs. Gm.	Uçaksavar gemisi	Kr.	Kruvazör
Uç, Gm.	Uçak g misi	Muh.	Muhrip
Mh. Gm.	Muharebe gemisi	May.	Mayn gemisi
Kor.	Korvet	Ma.Ta.	Mayn tarayıcı

1. Harpoon harekâtı

Gemi ismi	Tipi	Silâhları	Komutanı
W **Kuvveti** :			
Malaya	Mh.Gm.	8-15, 12-6, 8-4	Alb. J.W.A.Walter
Eagle	Uç. Gm.	9-6, (16 - Hurricane, 4 - Fulmar tay.)	Alb. E.G.N.Rushbrooke, D.S.C.
Argus	„ „	4-4, (2 - Fulmar, 18 - Swordfish tay.)	Alb. G. T. Philip, D. S. C.
Kenya	Kr.	12-6, 8-4	Alb. A. Ş. Russel (Tümamiral A. T. B. Curteis, C. B. ın sancak gemisi)
Liverpool	„	12-6, 8-4	Alb. W. R. Slayter, D. S. C.
Charybdis	„	8-4	Alb. L.D. Mackintosh, D.S.C.
Onslow	Muh.	4-4. 7, 1-4	Alb. H.T. Armstrong, D.S.C.
İcarus	„	4-4. 7, 1-3	Önyzb. C.D. Maud, D. S. C.
Escapade	„	İcarus gibi	Önyzb. E.N.V. Currey, D.S.C.
Wishart	„	3-4. 7, 1-12 fund.	Bnb. H. G. Scott

Gemi ismi	Tipi	Silâhları	Komutanı
Westcott	Muh.	4-4, 1-12 fund.	Bnb. İ.H.Bockett-Pugh, D.S.O.
Wrestler	„	3-4, 1-12 „	Yzb. R. W. B. Lacon
Vidette	„	„ „ „	Önyzb. E. N. Walmsley
Antelope	„	3-4. 7, 1-3	Önyzb. E. N. Sinclair
X Kuvveti :			
Cairo	Uçs. Gm.	8-4	Alb. C. C. Hardy, D. S. O.
Bedouin	Muh.	6-4. 7, 2-4	Bnb. B. G. Scurfield, O. B. E., A. M.
Marne	„	6-4. 7, 1-4	Önyzb. H. N. A. Richardson, D. S. C.
Matchless	„	Marne gibi	Önzb. J. Mowlam
İthuriel	„	4-4. 7	Önyzb. D. H. Maitland-Makgill - Crichton, D. S. C.
Partridge	„	5-4	Önyzb. W. A. F. Hawkins, O. B. E., D. S. C.
Blankney	„	6-4	Önyzb. P. F. Powlet, D. S. C.
Middleton	„	„	Önyzb. D. C. Kinloch
Badsworth	„	„	Yzb. G. T. S. Gray, D. S. C.
Kujawaik (Polonya)	„	„	Bnb. L. Lichodziejewski
Speedy	Ma. Ta.	1-4	Önyzb. A. E. Doran
Hebe	„ „	„	Önyzb. G. Mowatt, R.D.
Rye	„ „	1-3	Yzb. J. A. Pearson, R. N.R.
Hythe	„ „	1-3, 1-12 fund.	Önyzb. L. B. Miller

Motorlanç №: 121 (Önyzb. E. J. Strowgler, R. N. V. R.)
134
135
168
459
462

Gemi ismi	Tipi	Silâhları	Komutanı
Özel hizmet Gm. :			
Welshman	May.	6-4	Alb. W. H. D. Friedberger
Y kuvveti :			
Geranium	Kor.	1-4	Önyzb. A. Foxall, R. N. R.
Goltsfoot	„	„	Yzb. Hon. W. K. Rous, R. N. V. R.
Brown Ranger filo yağ gemisi			
Denizaltılar :			
P. 211		7- Tor. Ko.	Bnb. B. Bryant, D. S. C.
P. 42		4- Tor. Ko.	Yzb. A. C. G. Mars
P. 43		„ „ „	Yzb. A. C. Halliday
P. 44		„ „ „	„ T. E. Barloww

Konvoy gemileri [1]

Gemi ismi	Tonaj	Düşünceler
Troilus	7 500	16 - Haziranda Maltaya vâsıl oldu.
Burdwan	6 000	15 - Haziranda yakın bir isabetle hasara uğradı. Aynı gün daha sonra tayyareler tarafından torpitolanarak batırıldı.
Chant (U.S.)	5 500	15 - Haziranda bomba ile battı.
Orari	10 500	16 - Haziranda mayn isabetile yaralandı. Aynı gün Maltaya vâsıl oldu.
Tanimbar (Danimarka)	8 000	14 - Haziranda torpito isabetile battı.
Kentucky (U. S.)	5 500	Burdwan'ın âkıbetine uğradı.

[1] Konvoy komodoru : Bnb. J. P. W. Pilditch, O. B. E.

2 nci Vigorous harekâtı

NOT: 4. Kruvazör filosu ile. 7., 12. ve 2 nci muhrip filotillâları bu harekât için doğu filosundan ödünç olarak alınmıştı.)

Gemi ismi	Tipi	Silâhları	Komutanı
15 inci Kruvazör filosu :			
Cleopatra	Kr.	10-5.25	Alb. G. Grantham, D.S.O. (Tuğamiral P. L. Vian, K. B. E., D. S. O.nın sancak gem.)
Dido	„	„ „	Alb. H. W. U. Mc Call
Hermione	„	„ „	„ G. N. Oliver, D. S. O.
Euryalus	„	„ „	„ E.W.Bush, D.S.O, D.S.C.
Aretusa	„	6-6, 4-4	„ A. C. Capman
Coventry	Uçs. Gm.	8-4	„ R. J. R. Dendy
4 üncü Kruvazör filosu :			
Newcastle	Kr.	12-6, 8-4	„ P.B.R.W.William-Powlet D.S.O. (Tuğamiral W.G.Tennant, C.B, M.V.O. nın sancak gemisi)
Birmingham	„	„ „	Alb. H. B. Crane
7 nci Muh. Filotillâsı :			
Napier	Muh.	6-4.7, 1-4	„ S. H. T. Arlis D. S. O.
Nestor	„	„ „ „	Bnb. A. S. Rosenthal, D.S.O. R.A.N.
Norman	„	„ „ „	Bnb. H. M. Burrel, R. A. N.
Nizam	„	„ „ „	Önyzb. M. J. Clark, D. S. C. R. A. N.
14 üncü Muh. filotillâsı :			
Jervis	„	„ „ „	Alb.A.L.Poland, D.S.O.D.S.C.

Gemi ismi	Tipi	Silâhları	Komutanı
Kelvin	Muh.	6-4.7, 1-4	Bnb. M. S. Townsend, O.B.E. D. S. C.
Javelin	„	„ „ „	Önyzb. H. C. Simms D. S. O.
22 nci Muh. filotillâsı :			
Sikh	Muh.	6-4.7, 2-4	Alb.St.J.A.Mickletwait,D.S.O.
Zulu	„	„ „	Bnb. R. T. White, D. S. O.
Hasty	„	4-4. 7, 1-3	Önyzb. N. H. G. Austen
Hero	„	4-4. 7	Yzb. W. Scott
12 nci Muh. filotillâsı :			
Pakenham	Muh.	5-4	Alb. E. B. K. Stevens, D.S.O. D.S.C.
Paladin	„	„	Bnb. A. F. Pugsley
İnconstant	„	4-4. 7	Önyzb. W. S. Clostonn
5 inci Muh. filotillâsı :			
Dulverton	Muh.	6-4	Önyzb. W. N. Petch. O. B. E.
Exmoor	„	„	Önyzb. L. St. G. Rich
Grome	„	„	„ „ J. D. Hayes, D. S. O.
Eridge	„	„	„ „ W. F. N Gregory - Smith, D. S. C.
Airedale	„	4-4	Önyzb. A. G. Forman
Beaufort	„	6-4	„ „ Sir S.O.G. Roche-Bart
Hurworh	„	„	Önyzb. J. T. B. Birch
Tetcott	„	„	Yzb. H. R. Rycroft
Aldenham	„	4-4	„ H. A. Stuart-Menteth

Gemi ismi	Tipi	Silâhları	Komutanı
2 nci Muhrip filotillâsı :			
Fortune	Muh.	3-4. 7, 1-3	Önyzb. R. D. H. S. Pankhurst
Griffin	„	4-4. 7	„ „ A. N. Rowell
Hotspur	„	„	Yzb. T. D. Herrick, D. S. C.
Refakatte bulunan diğer gemiler :			
Delphinium	Kor.	1-4	Bnb. R. L. Spalding
Primula	„	„	Önyzb. J. H. Fuller, R. N. R.
Erica	„	„	„ „ W. C. Riley, R. N. V. R.
Snapdragon	„	„	Yzb. P. H. Potter, R. N. R.
Boston	Ma. Ta.	1-3	„ D. H. G. Coughlan, R. N. R.
Seaham	„ „	„	Yzb. R. E. Brett, R. N. R.
Centurion	Silâhsız özel hizmet Gm.		Bnb. A. H. Alexander
Antwerp	Silâhsız kurtarma gemisi		Önyzb. J. N. Hulse, R. N. R.
Malines	„ „	„	Yzb. J. R. Freeman, R. N. R.

NOT: 4 hücumbotu himaye maksadile konvoya iltihak edeceklerdi. Bunlar 13-Haziranda iltihak etmişler ve nakliye gemileri tarafından yedekte götürülmüşlerdir. Fakat fena hava yüzünden ayni akşam geri gönderilmek zorunda kalınmış ve 259 No: lı hücumbotu fazla su almak yüzünden batmıştır. Diğerleri 14-Haziranda İskenderiyeye vâsıl oldular.

M. W. 11, Konvoyu [1]

Gemi ismi	Tonajı	Düşünceler
City Of Pretoria	8 000	
City Of Calcutta	8 000	12 - Haziranda yakın isabetlerle hasara uğradı, Tobruk'a gönderildi.
Bhutan	6 000	14-Haziranda bomba ile battı.

[1] Konvoy komodoru: Tuğamiral H. T. England

Gemi ismi	Tonaj	Düşünceler
Potaro	5 500	14-Haziranda yakın isabetle hasara uğradı, konvoyla birlikte İskenderiyeye döndü.
Bulkoil	8 000	
Rembrandth (Danimarka)	8 000	
Aagterirk (Polon.)	7 000	Süratinin azlığından 14-Haziran günü Tobruk'a gönderildi. Ayni gün bomba isabetile battı.
City Of Edinburgh	8 000	
City Of Lincoln	8 000	
Elizabeth Bakke (Norveç)	5 500	Süratinin azlığından 13-Haziran günü İskenderiye'ye gönderildi.
Ajax	7 500	

Ek : C

Ağustos 1942 harekâtına iştirak eden kuvvetler ve konvoy gemileri çizelgesi

Gemi ismi	Tipi	Silâhları	Komutanı
Z Kuvveti :			
Nelson	Mh. Gm.	9-16, 12-6, 6-4. 7	Alb. H. B. Jacomb (Tümamiral E. N. Syfre C. B. nin sancak gemisi)
Rodney	„ „	„ „ „ „	Alb. J. W. Rvett-Carnac, D.S.C.
Victorious	Uç. Gm.	16-4. 5, (6-Hurricane, 16-Fulmar, 12Albacore tay.)	„ H. C. Bovell, C. B. E. (Tuğamiral A. L. St. G. Lyster, C.B. C.V.O. D.S.O. nın sancak gemisi)
İndomitable	„ „	„ „ „ „	Alb. T. H. Troubridge
Eagle	„ „	9-6, 4-4, (16 Hurricane tay.)	„ L.D. Mackinstosh, D.S.C.
Sirius	Kr.	10-5. 25	„ P. W. B. Brooking
Phoebe	„	8-5. 25, 1-4	„ C. P. Frend
Charybdis	„	8-4. 5	„ G. A. W. Voelcker
Laforey	Muh.	6-4. 7, 1-4	„ R. M. J. Hutton
Lightning	„	„ „	Bnb. H. G. Walters, D. S. C.
Lookout	„	„ „	„ C. P. F. Brown, D. S. C.
Quentin	„	4-4. 7	Önyzb. A.H.P. Noble D.S.C.
Tartar	„	6-4. 7, 2-4	Bnb. St. J.R.J. Tyrwhitt D.S.C.
Eskimo	„	„ „	„ E. G. L. Geyt

Gemi ismi	Tipi	Silâhları	Komutanı
Somali	Muh.	6-4. 7, 2-4	Bnb. E. N. V. Currey, D. S. C.
Wishart	„	3-4.7, 1-12 fund.	„ H. G. Scott
Zetlznd	„	6-4	Yzb. J. V. Wilkinson
İthuriel	„	4-4.7	Önyzb. D. H. Maitland Mak-gill-Crichton, D. S. C.
Antelope	„	3-4.7, 1-3	Önyzb. E. N. Sinclair
Vansittard	„	„ „	„ „ T. Johnston, D. S. C.
Himayeye ayrılan ek gemiler:			
Keppel	Muh.	2-4.7, 1-3	Bnb. J. E. Broome
Westcott	„	4-4, 1-12 fund.	„ İ.H. Bocket-Pugh, D.S.O
Venemous	„	Wishart gibi	„ H. W. Falcon-Steward
Malcolm	„	Keppel gibi	„ A. B. Russell
Wolverine	„	2-4.7, 1-12 fund.	Önyzb. P. W. Bretton, O. B. E., D. S. C.
Amazon	„	Keppelli gibi	Önyzb. Lord Teynham
Wrestler	„	3-4	Yzb. R. W. B. Lacon D. S. C.
Vidette	„	„	Önyzb. E. N. Walmsley, D. S. C.
Bellows harekâtı:			
Furious	Uç. Gm.	12-4, 4-Albacore tay.	Alb. T. O. Bulteel
R Kuvveti:			
Jonquil	Kor.	1-4	Önyzb. R. E. H. Partington, R. D., R. N. R.
Spirea	„	„	Önyzb. R. S. Miller, D. S. C., R. D., R. N. R.

Gemi ismi	Tipi	Silâhları	Komutanı
Geranium	Kor.	1-4	Önyzb. A. Foxhall, R. N. R.
Coltsfoot	"	"	Yzb. Hon. W. K. Raus, R. N. V. R.
Salvonia	Römorkör		
Brown Ranger	filo yağ gemisi		
Digledale	" " "		
X Kuvveti :			
Nigeria	Kr.	12-6, 8-4	Alb. S. H. Paton (Tuğamiral H. M. Borough C. B., D. S. O. nın sancak gemisi)
Kenya	"	" "	Alb. A. S. Russell
Manchester	"	" "	" H. Drew, D. S. C.
Cairo	Uçs. Gm.	8-4	" C. C. Hardy, D. S. O.
Ashanti	Muh.	8-4. 7, 2-4	" R. G. Onslow, D. S. O.
İnterpid	"	4-4. 7, 1-3	Bnb. C. A. de W. Kitcat
İcarus	"	" "	Önyzb. C. D. Maud, D. S. C.
Foresighi [1]	"	" "	" " R. A. Fell
Fury	"	" "	" " C. H. Campbell, D. S. C.
Derwent	"	4-4	Bnb. R. H. Wright, D. S. C.
Bramham	"	6-4	Yzb. E. F. Bainess
Vicester	"	"	Önyzb. S. W. F. Bennets
Ledbury	"	"	" " R. T. Hill
Patfinder	"	5-4	Bnb. A. E. Gibbs, D. S. O.

[1] Bu gemi 12 - Ağustosta ayrılıştan evvel sakatlandı ve X kuvvetile beraber yola devam edemedi.

Gemi ismi	Tipi	Silâhları	Komutanı
Penn	44	5-4	Önyzb. J. H. Swain
Wilton	"	6-4	Yzb. A. P. Northey, D. S. C.
Jaunty	Römorkör	1-12 fund.	Önyzb. H. Osburn, O. B. E., R. N. R

Malta himaye kuvveti (Speedy'de bulunan kıdemli komutan Bnb. H. J. A. S. Jerome komutasında)

Speedy	Ma. Ta.	1-4	Önyzb. A. E. Doran
Hebe	" "	"	" " G. Mowatt, R. D., R. N. R.
Hythe	" "	1-3, 1-12 fund.	Önyzb. L. B. Miller
Rye	" "	1-3	Yzb. J. A. Pearson, D. S. C., R. N. R.

Motorlanç No: 121 (Önyzb. E. J. Strowlger, R. N. V. R.)
126
134
135
168
459
462

Y Kuvveti (Ascendant harekâtı):

Matchless	Muh.	6-4. 7, 1-4	Önyzb. J. Mowlam
Badsworth	"	6-4	Yzb. G. T. S. Gray, D. S. C.

Denizaltılar : (Sicilya kuzeyinde)

P. 211	7-Tor. Ko.	Bnb. B. Braynt, D. S. C.
P. 42	4- " "	Yzb. A. C. G. Mars

(Malta ile Tunus arasında):

P. 44	4- " "	" T. E. Barlow
P. 222	7- " "	Önyzb. A. J. Mackenzie
P. 31	4- " "	Yzb. J. B. Kershaw, D. S. O.

Gemi ismi	Tipi	Silâhları	Komutanı
P. 34		4- Tor. Ko.	Yzb. P. R. Harrison, D. S. C.
P. 46		„- „ „	„ J. Stevens
Utmost		„- „ „	„ A. W. Langridge

Konvoy gemileri

Gemi ismi	Tonajı	Düşünceler
W. S. 21S Konvoyu (Maltaya) [1]		
Port Chalmers	8 500	13 - Ağustosta Maltaya vâsıl oldu.
Clan Fergusen	7 500	12 - Ağustosta tayyareler tarafından torpito ile batırıldı.
Melbourne Star	11 000	13 - Ağustosta Maltaya vâsıl oldu.
Brisbane Star	13 000	12 - Ağustosta havadan atılan bir torpito isabeti aldı. 14 - ağustosta Maltaya vâsıl oldu.
Almeria Lykes (U. S.)	8 000	13 - Ağustosta hücumbotları tarafından torpitolandığından terkedildi. Aynı gün az sonra bomba ile battı.
Santa Elisa (U.S.)	8 500	13 - Ağustosta hücumbotları tarafından torpitolandı ve terkedildi. Az sonra battı.
Rochester Castle	8 000	13 - Ağustosta hücumbotları tarafından torpitolandı konvoyla birlikte aynı gün Maltaya vâsıl oldu.
Empire Hope	12 500	12 - Ağustosta bomba ile sakatlandı. Penn tarafından batırıldı.
Glenorchy	9 000	Bilinmiyen bir sebeple 13 - ağustosta battı.
Dorset	13 000	13 - Ağustosta bomba isabeti ile battı.

[1] Konvoy komodoru : Bnb. A. G. Venables

Gemi ismi	Tonajı	Düşünceler
Deucalion	7 500	12 - Ağustosta yakın sukutlarla hasara uğradı. Aynı gün havadan atılan torpito isabeti ile battı.
Wairangi	12 500	13 - Ağustosta hücumbotları tarafından torpitolandığından terkedildi.
Waimarama	13 000	13 - Ağustosta bomba isabeti ile battı.
Ohio (Tanker)	10 000	Mayn veya denizaltı tesirile 12 - ağustosta sakatlandı, 13 - ağustosta bomba ve yakın isabetler aldı. Yedekte çekilmek suretile 15 - ağustosta Maltaya vâsıl oldu.

14 gemiden 5 i Maltaya vardı.

Ascendant harekâtındaki nakliye gemileri (Maltadan Cibraltaya):

Troilus	7 500	10 - Ağustosta hareket ettiler. 15 / Ağustosta Cibraltaya vâsıl oldular.
Orari	10 500	

Ek : D

1942 yılında İtalyan su üstü gemileri

Gemi İsmi	Topları	Düşünceler
Muharebe gemileri : (6)		
Littorio Vittorio Venetto	9-15 12-6 12-3.5	
Andrea Doria Caio Duilio	10-12. 6, 12-5.3 10-3.5	
G ulio Cesare Conte Di Cavour	10-12. 6, 12-4.7 8-4	CAVOUR'un hizmete hazır olduğu şüpheli
8 Pusluk Kruvazör : (4)		
Gorizia Bolzano Trento Trieste	8-8 12-4	TRENTO 15-Haziranda havadan atılan bir torpito isabetile sakatlandı ve P. 35 tarafından batırıldı.
6 Pusluk Kruvazör : (8)		
Luigi Di Savoia, Duca Degli Abruzzi Giuseppe Garibaldi	10-6 8-4	
Raimondo Montecuccoli Muzio Attendolo Eu Genio Di Savoia Emanuelle Filiberto Duca D'aosta Luigi Cadorna Giovanni Delle Bande Nere	8 6 6-4	BANDE NERE, URGO tarafından 1-Nisanda batırıldı.
Filo Muhripleri (30)		
21 adet	4-4. 7, 6-Tor. Ko.	
9 „	6-4. 7, 4-Tor. Ko.	

NOT : [1] Daha 10 eski muhriple 40 kadar Torpitobot vardı. Bunlardan çoğu 3 : 4-4 pusluk top ile 4-Tor. Ko. taşımakta idi.

[2] Hücumbotları (Motoscafi Anti-sommer gibili) : Bunlardan, 21 pusluk 4 torpito taşıyan 40 adet ve 18 pusluk 2 torpito taşıyan 30 adet vardı.

İndeks

Not

Aşağıdaki rakamlar sayfaları değil kısımları göstermektedir.

Tarihler şu şekilde gösterilmiştir: 22/3, 6 22/mart, Kısım 6.

Gemi ve komutanlarının isimleri için A. B. C. eklerine bakınız.

İndekste gösterilen hava hücumları ve bundan dolayı hasarlar sadece bu bahislerde geçen zamana aittir. Bütün sene için değildir.

Kısaltmalar:

Uçs. Gm.	Uçaksavar gemisi	Kr.	Kruvazör
Uç. Gm.	Uçak gemisi	Muh.	Muhrip
Mh. Gm.	Muharebe gemisi	May.	Mayn gemisi
Kor.	Korvet	Ma. Ta.	Mayn tarayıcı

20/3, Heythrope Muh., denizaltı tarafından, 2.
24/3, Southwald Muh., Malta açığında maynla, 25.
13/6, 259 No. lı hücumbotu, fazla su alarak, Ek: B. 2.
15/6, Bedouin Muh., top ateşile sakatlandı, havadan torpito ile battı, 46, 47.
15/6, Hasty Muh. denizaltı tarafından, 58.
15/6, Airedale Muh., bombalanarak, 65.
15/6, Nestor Muh., bombalanarak, 67, 68.
16/6, Kujawiak (Polonya Muh.), Malta açığında maynla, 49.
16/6, Hermione Kr., denizaltı tarafından, 68.
11/8, Eagle Uç. Gm. denizaltı tarafından, 77.
12/8, Foresight Muh., havadan torpito ile, 82.
12/8, Cairo Uçs. Gm., mayn veya torpito ile, 83.
13/8, Manchester Kr., hücumbotu tarafından, 84.
Yaralanan harp gemileri:
22/3, Havock Muh., top ateşile, 15.
22/3, Kingston Muh., top ateşile, 17, 21.
22/3, Lively Muh. top ateşile, 18, 23.
23/3, Breconshire ikmal gemisi, bomba ile, 22, 25.
23/3, Legion Muh., yakın sukutla, 22.
14/6, Liverpool Kr., havadan torpito ile, 31.
14/6, Primula Kor., yakın sukutla, 55.
15/6, Partridge Muh., top ateşile, 42.
15/6, Newcastle Kr., Hücumbotu tarafından, 58.
15/6, Birmingham Kr., yakın sukutla, 65.
15/6, Centurion özel hizmet gemisi, bomba ile, 65, 67.
15/6, Arethusa Muh., yakın sukutla, 67.
16/6, Badsworth Muh., Malta açığında maynla, 49.
16/6, Matchless Muh., Malta açığında maynla, 49.
16/6, Hebe Ma. Ta., Malta açığında maynla, 49.
12/8, İndomitable Uç. Gm., bomba ile, 82.
12/8, Nigeria Kr., mayn veya torpito ile, 83.
12/8, Kenya Kr., denizaltı tarafından, 83.
Kaybedilen nakliye gemileri:
«M. G. 1» harekâtında, (Mart), 22, 25, Ek: A.
«Harpoon» harekâtında (Haziran), 3, 44, 45, 47, 50, Ek: B. 1.
«Vigorous» harekâtında (Haziran), 55, 56, 71, Ek: B. 2.
«Pedestal» harekâtında (Ağustos), 80, 83, 85, 87, Ek: C.
Tayyare kayıpları:
«Harpoon» harekâtı, 37.
«Pedestal» harekâtı, 82.

PLAN 1

M.G.1 HAREKÂTI
21–23/ Mart / 1942

Not

Dz. Altı bekleme yerleri :
M, N — Mesina methalinde
A, B, C, R, S, T. } Taranto

MINTAKA: -2

Napoli
Brindizi
Taranto
R
S
A.T.
B
C
C. Sta Maria di Leuca
TARANTO KÖRFEZİ
Stromboli
Lipari
Mesina
C. Spartivento
SİCİLYA
M
N
MALTA
İtalyan gemilerinin muhtemel seyir istikameti
İtalyan gemilerinin muhtemel seyir istikameti
201 grup tarafından yapılan havai keşfi
Navarin
GİRİT
1430
1640
1430/22
B Kuvveti
B Kuvveti
B kuvveti 1940/22
Konvoy 1900/22
0800/22 Penelope ve Legion un iltihakı
0540/23
M.W. 10 Konvoyu ile B. Kuvveti
B. Kuvveti
1600/23 Hava taarruzu-nun başlangıcı
Hava taarruzunun sonu
2000/23
2100/23
M.W. 10 Konvoyu ile B Kuvveti
Benghazi
Sırenayka
Tobruk
Sirte körfezi

T.S.D/H.S(373) From Adm'ity Chart 2158.B.

41° 30' 40° 30' 39° 30' 38° 30' 37° 30' 36° 30' 35° 30 34° 30' 33° 30' 32° 31°30'

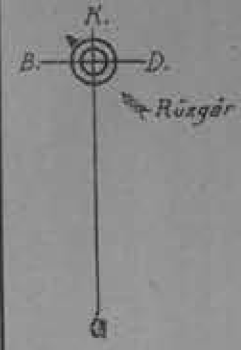
13°30' 14°E 30' 15° 30' 16° 30' 17° 30' 18° 30' 19° 30' 20° 30' 21° 30' 22° 30' 23° 30' 24° 30' 25° 25°30'

SİRTE KÖRFEZİ MUHAREBESİ 22 _ Mart _ 1942: Mikyas Dz. mili

0 1 2 3 4 5 6 7 8

1

İtalyan kruzerleri

Rüzgâr keşişleme 25 mil
(Gittikçe artmakta)
Deniz kabarık Ölüdeniz var
Grup 1904 (Mıntaka - 2)
Not:

Düşmanın Euryalus
tarafından ilk görünmesi
1427

Zulu, Hasty.
Sikh, Lively,
Hero, Havock.
Euryalus
Cleopatra
Talabot
Breconshire
Clan Campbell
Penelope
Legion
Pampas
Carlisle.
Dido
Jervis, Kipling,
Kelvin, Kingston.

Not:
Gemilerin, Konvoydan uzakta tümenler halinde toplandığı gösterilmiştir
5. Muhrip filotilesinin gemileri gösterilmemiştir
Bunnlardan beşi muharebe süresince konvoy emniyetinde kalmışlar ve altısı da Carlisleye iltihak etmişlerdir

2

İtalyan kruzerleri

Sikh.
Zulu
Cleo.
Eurg.
Jervis
Dido
Pen.
Legion
Avon Vale
Carlisle

Konvoy (Ağır hava taarruzları altında)

Düşman muharebeyi keserek kuzeye çekiliyor
1500.

3

İtalyan Muh. Gm. ile 2 kruzeri

İtalyan kruzerleri

Sikh
Zulu
Cleo.
Eurg.
Dido
Pen.
Jervis
Carlisle
Avon V.

Konvoy (Ağır hava taarruzları altında

1640. İkinci temas

4

İtalyan kruzerleri

İtalyan Muh. Gm.

Sikh
Pen.
Dido
Eurg.
Cleo.
Zulu.
Jervis
Avon V.
Carlisle
Konvoy.

Düşman dumanla örtülü sahanın rüzgâr altına geçmeye çalışıyor
1705

5

İtalyan Muh. Gm. ve kruzerleri

Ateş açtı

Hasara uğradı
Sikh
Pen.
Dido
Cleo.
Eurg.
Zulu
Jervis
Konvoy
Avon V.
Carlisle

5. Tümenin Düşmanı uzakta tutuşu 1740.

6

İtalyan Muh. Gm. ve kruzerleri

3 torpito
Dido
Pen.
Cleo.
Eurg.
Zulu
Sikh
Jervis

Torpito taarruzu emredili
1805.

7

İtalyan Muh. Gm. ve Kruzerleri

Sikh, Lively, Hero
Muh. Gm. ile muharebe
Eurg.
Cleo.
Dido
Pen.
Zulu
Hasty
Jervis
Kip.
Kelv.
Torpito mıntakası
İsabet aldı
Legion.

Avon V.
Carlisle
Konvoy

1. Tümen tarafından yapılan torpito hücumu
1841

8

Enemy retiring

İtalyan Muh. Gm. ve kruzerleri

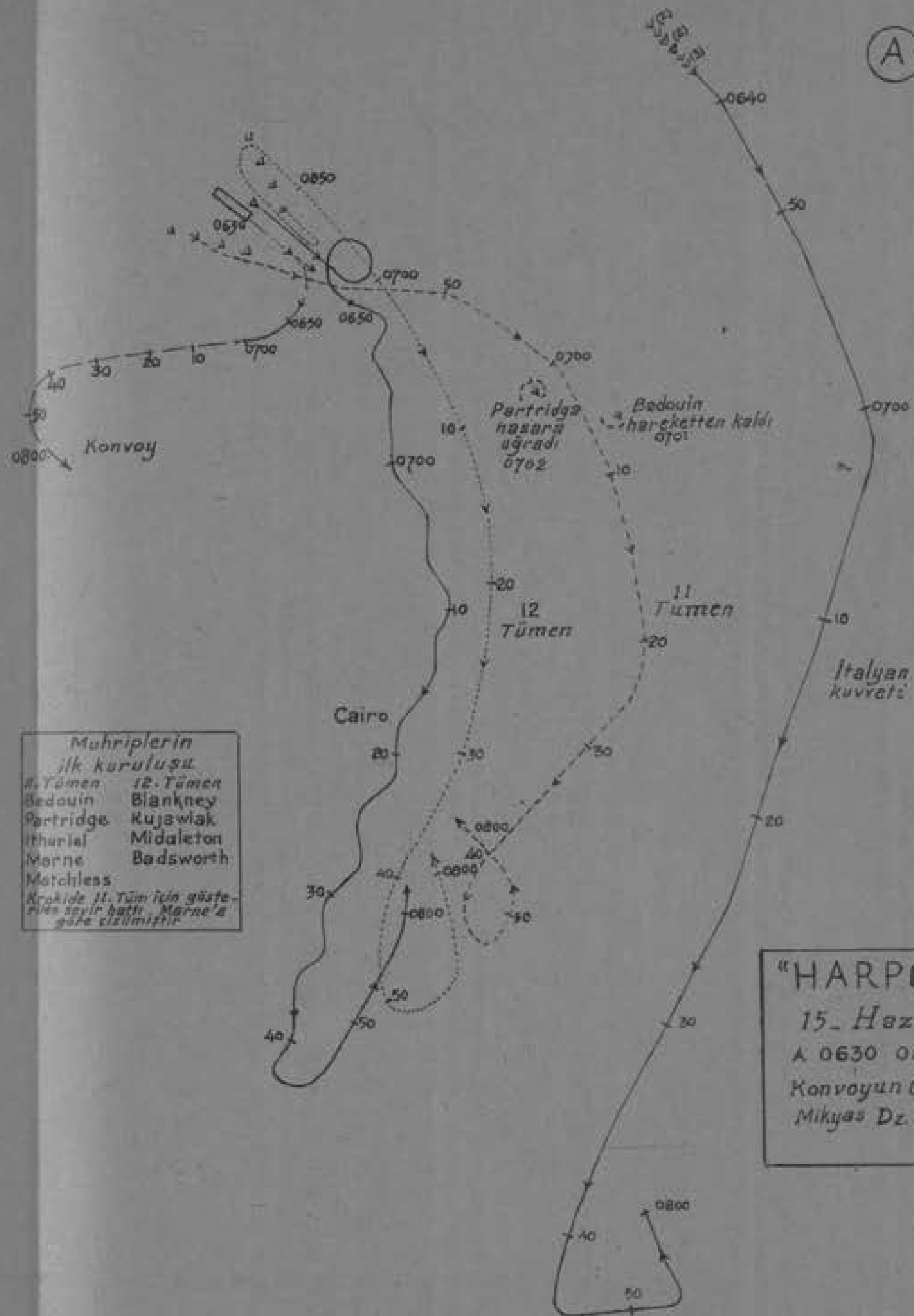
1850
1 torpito isabeti müşahede edildi

Kelv, Kip,
Jervis.
İsabet aldı
Zulu, Hasty
Dido
Legion
Eury.
Cleo.

Avon V.
Carlisle

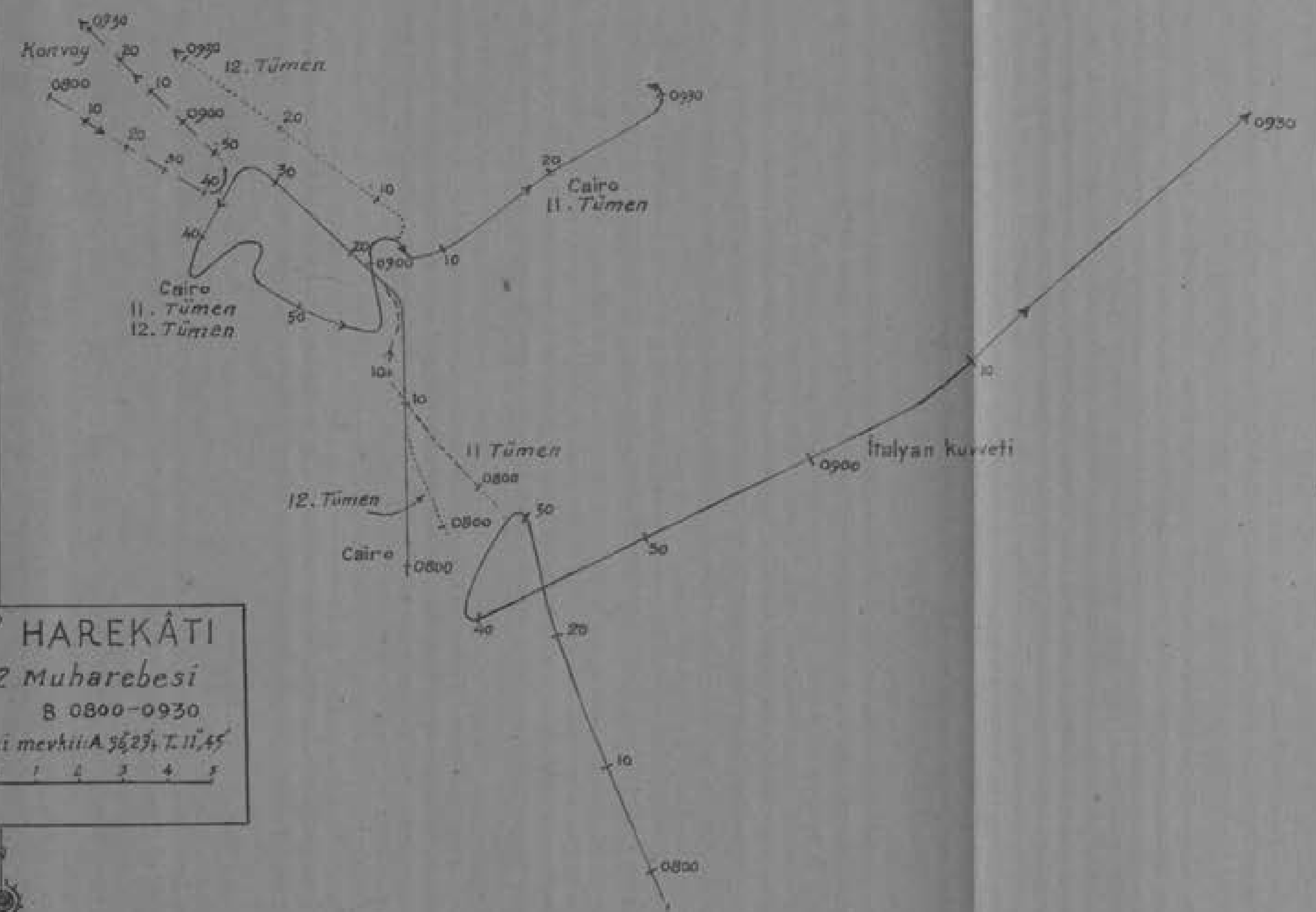
Düşmanın muharebeyi kesmesi

Kroki 3
SARDINIA
Cagliari
1931/13
P.43
P.211
2117/13
İtalyan Kruzer ve Muhripleri
P.44.
Ustica
0255/14
C. San Vito
0525/14.
P.42
Marittimo
Palermo
SİCİLYA
"W" ve "X" Kuvveti ile konvoy
1030/14
1130/14
"X" kuvvetinin geri dönüşü
Skorki Bank
1830/14
2030/14
2130/14
Galita I.
Zembra
C. Bon
Kelibia
Tunis
TUNUS
Pantellaria
İtalyan kuvveti 0630/15
0630/15
1200/15
Muharebe 0630 - 0930/15 (kroki 4 e bak)
"X" kuvveti ve konvoy
Linosa
Malta
1530/15
1910/15
Lampedusa
"HARPOON" HAREKÂTI
13_15/Haz./1942
Not: Denizaltı bekleme yerleri ve adetleri ⊙ işaretiyle gösterilmiştir.
Mıntıka: _ 3
39°30'
39°N
30'
38°
30'
37°
30'
36°
30'
35°N
7°E
30
8°
30'
9°
30'
10°
30'
11°
30'
12°
30'
13°
30'
14°
30'
15°E

"HARPOON" HAREKÂTI

15. Haz. 1942 Muharebesi

A 0630 0800 B 0800–0930

Konvoyun 0630 deki mevkii: A 36°23', T. 11°45'

Mikyas Dz. Mili 0 1 2 3 4 5

KROKİ 5

"VİGOROUS" HAREKÂTI
14 - 16 / Haz / 1942

Not: M.W. 11 Konvoyu ile himaye gemilerinin rotaları M. 013471/24 den alınmıştır...

İtalyan kuvvetlerinin mevkileri Akdeniz baş komutanının aldığı Hava keşif raporlarından alınarak bu filonun muhtemel seyir istikameti bu mevkilere göre çizilmiştir.

İngiliz Denizaltıları

⊙ = Harakaldaki mevkileri (15/Haz. Öğ. evvel)

+ = Behsedilen zamandaki Hakiki mevkileri

Mıntaka - 3

İtalya
Taranto
Yunanistan
Sicilya
Messina
Malta
Girit
Sirenayka
Benghazi
Derna
Tobruk
Sapienza Ad.
Navarin

Mah.Gm. 1845/14
Kr.1845/14
Kr. 1000/15
İtalyanların muhtemel seyir istikametleri
0200/15
0340/15 Wellingtons 0420/15
0210/15
0040/15 Wellingtons
0255/15
Porpoise
Thrasher
Taku
0610/15 Beauforts
P.35
Thorn
P.33 1008/15
P.34
P.31
Proteus
Ling
Thorn 0900/15
Thrasher 2015/15
0628/15
0905/15
Liberators ve Beauforts 0905-0940/15
1505/15
1530/15
1515/15
0145/15
M.W.11 Konvoyu ve himaye kuvvetleri
1800/14

13°30' 14° 30' 15° 30' 16° 30' 17° 30' 18° 30' 19° 30' 20° 30' 21° 30' 22° 30' 23° 30' 24° 30' 25° 30' 26° 30' 27° 27°30'

40° 30' 39° 30' 38° 30' 37° 30' 36° 30' 35° 30' 34° 30' 33° 30' 32° 31°30' N

KROKİ 6

„PEDESTAL" HAREKÂTI
11-13 Ağustos 1942

Not: Bekleme yerlerindeki Denizaltılar ⊙ işaretile ve yanlarında isim veya N° ile gösterilmiştir

Mıntaka-2

Mayorka
Sardunya
Cagliari
Eagle battı 1315/11
1200/11
Hava taarruzları 2045-2130
2000/11
"Z" ve "X" kuvvetlerile konvoy
Hava taarruzları 0915
0800/12
Hava taarruzları 1215-1345
1200/12
1600/12
İndomitable bombalandı
Foresight torpilolandı
Havâ taarruzları
1835 - 1850
1900/12
Z. Kuvveti'nin geri dönüşü
Nigeria hasara uğradı
Cairo battı
2000/12
KENYA torpilolandı 2111/12
Skerki Bank
Galita I.
Fratelli Rocks
Cani Rocks
Zembra
2350/12
C. Bon
Manchester battı 0120/13
Kelibia
Tunus
Algiers
Tunus
Pantellaria
0400/13
P.44
P.222
P.31
P.34
P.46
Utmost
X kuvveti ve konvoy
0800/13
1200/13
Linosa
Lampedusa
Malta
'X' kuvveti geri dönüyor
1600/13
2345/11
0120/12
İtalyan kruzerleri ve muhripleri
1854/12
1918/12
2305/12
2330/12
0130/13
0200/13
0230/13
0300/13
Ustica
C. San Vito
Marittimo
P.211
C. Gallo
Palermo
0806/13 (P.42 taarruz etti)
Stromboli
P.42
Milazzo
Messina
Sicilya
Catania

40° N, 30', 39°, 30', 38°, 30', 37°, 30', 36°, 30', 35° N

2° E, 30', 3°, 30', 4°, 30', 5°, 30', 6°, 30', 7°, 30', 8°, 30', 9°, 30', 10°, 30', 11°, 30', 12°, 30', 13°, 30', 14°, 30', 15°, 30', 16° E